

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK 1995

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

Hvor går grænsen?

I dag kan vi i Sønderjylland, i modsætning til mange andre grænseegne i Europa, glæde os over en fredelig sameksistens mellem nationerne.

Danmarks folkelige grænse dannes af de omkring 50.000 dansksindede (svarende til ca. 10% af Sydslesvigs samlede befolkning),

som hver dag må yde noget særligt for at bevare deres nære bånd til Danmark og leve et dansk liv i et tysk samfund.

Lad danskerne i Sydslesvig føle, at de er en fulgyldig del af det danske fællesskab.

Vær med til at støtte og vise solidaritet med deres bestræbelser for at opretholde en dansk livsstil og danske kulturelle traditioner.

Bliv medlem af Grænseforeningen!

Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet, særlig syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold.

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne, men ligger på ca. kr. 50,- pr. husstand. For dette beløb modtager De vor fine årbog og fire gange om året vort medlemsblad "Grænsen", der orienterer om foreningens virke og om forholdene i Sydslesvig.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure. Indmeldeskortet ligger i brochuren.

GRÆNSEFORENINGEN

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim.

Postboks 1530, Peder Skrams Gade 5, 1020 København K. Tlf. 33 11 30 63.

SØNDERJYSK ALMANAK 1995

2. ÅRGANG
Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening

Sønderjysk Almanak, 1995 ©

2. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Redaktion:

**Hanne Clausen, Hardy Knudsen, Hans Schmidt, Tage Madsen, Johann Mikkelsen,
Kern Haurum Pedersen (ansvarhavende).**

Salg og distribution: Forlaget A-Sats ApS

Sats og tryk: Trykkerigaarden, Aabenraa

ISBN-nr. 87-984347-2-1

INDHOLDSFORTEGNELSE:

FORORD:

Forord .....

ALMANAK:

Kalenderen .....

Solen og månens op- og nedgang .....

Højvandet ved Vestkysten .....

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig .....

Stjernesked .....

Formærkelser i 1995 .....

ARTIKLER OG DIGTE:

Inge Rahbek Andersen:

Godt det gik, som det gik .....

Kresten Philipsen:

En sønderjysk status .....

Erik Jessen:

De første år med Sønderjyllands Amtsråd .....

Johannes Christensen:

En sønderjydes oplevelser .....

under 1. verdenskrig .....

Jørgen Kühl:

Folkeafstemningen i zone II .....

14. marts 1920 .....

Sigfred Andresen:

Æ linke ben .....

Jens Jensen:

Da det gik mod syd .....

Marie Jessen:

En varm hyldelse til Æ Skoelmesterkuen .....

Plakater og nødpenge .....

Folmer Christiansen:

Sønderjysk Idrætsforening .....

Anne Gotthardsen:

Tøndersangen .....

Fr. Rudbeck:

Hvad betød Det unge Grænseværn .....

Hardy Knudsen:

Oplevelser i april og maj 1945 .....

Niels Henriksen:

National udsoning .....

Nis Brandrup:

Posen ist en lille sæk .....

Lisa Lyck Jensen og Lone Marie Lang:

Vores syn på Sønderjylland .....

Oplevelser fra Nord- og Sydslesvig .....

Jens Kongsted Lampe:

Torgny Segerstedt - en svensk .....

stridsmand for frihed .....

Jørgen Kühl:

Kommunevalget i Slesvig-Holsten 1994 .....

MINDEORD:

Holger Behrens, Grøngård .....

Hans Rossen, Gram .....

Claus Christensen sen., Lavensby .....

Henrik Fangel, Aabenraa .....

Jørgen Peder Hansen, Flensborg .....

Viggo Witt-Hansen, Vejen .....

Jeppe Nielsen, Stepping .....

Sonja Lehfeldt, Flensborg .....

Boy Nissen, Møgeltønder .....

Frieda Helming, Flensborg .....

Niels Lausten Nielsen, Daler .....

Martha Vigh-Pedersen, Haderslev .....

Christian Geipel, Husum .....

Walther Lange, Flensborg .....

HÅNDBOG OG VEJVISER:

Det danske Kongehus .....

Regering og Folketing .....

Folketingsvalg .....

Valgt i Sønderjyllands Amtskreds .....

EF-afstemningen i Sønderjylland .....

EU-valget i 1994 .....

Stemmetal i Sønderjylland .....

5-mands udvalget .....

Sønderjyllands Statsamt .....

Sønderjyllands Amt .....

Amtsrådsmedlemmer .....

Amtsprogramrådet .....

Kommuner i Sønderjyllands Amt .....

Foreninger - Organisationer - .....

Institutioner .....

Musik-Teater-Kunst .....

Forskellige .....

Lokalhistoriske samlinger og arkiver .....

Biblioteker .....

Skoler og undervisning .....

Diverse skoler .....

Turistforeninger .....

Vandrerhjem .....

Museer i Sønderjylland .....

Museer i Sydslesvig .....

Danske og frisiske institutioner .....

Husholdningsforeninger .....

Landboforeninger .....

Husmandsforeninger .....

Land- og skovbrug .....

Haveselskab og skovbrug .....

Husdyrbrugsorganisationer .....

Slagterier .....

Handel .....

Håndværker- og Industriforeninger .....

Finansiering .....

Jagt- og vildtforvaltning .....

Flagregler og flagdage .....

Forord

Sønderjysk Almanak, 2. årgang, omfatter et jubilæumsår. Den 10. februar er det 75 år siden, at den nordslesvigske befolkning stemte sig hjem til Danmark.

Derfor er forsidemotivet i år Dybbøl Mølle, der er nabo til det sted, hvor genforeningsfesten blev holdt i 1920.

Redaktionen har ønsket at mindes genforeningen og tiden, der fulgte, især hvad der skete i mellemkrigstiden, da grænsen var truet. Det er 50 år siden, at Danmark igen blev et frit land efter den tyske besættelse. Det er 40 år siden, at Bonn - København erklæringen blev vedtaget, og det er 25 år siden, at kommunalreformen blev gennemført i Danmark.

Almanakken indeholder en række artikler og indlæg om disse begivenheder i Sønderjylland.

Som sidste år indeholder almanakken udover artiklerne en »vejviser« med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig. Vejviserstoffet er i år udvidet lidt, og der er medtaget de sidste års valgresultater fra Sønderjyllands Amt og Sydslesvig. Endelig er der sol- og højvandskalender m.m. - samt mindeord over kendte, afdøde sønderjyder.

Sønderjysk Skoleforening vil også her rette en varm tak til de mange, som har støttet almanakken, det gælder fonde og donatorer, som har bidraget økonomisk og det gælder de mange, som beredvilligt har bidraget med indlæg og ideer og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der både med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjysk Skoleforening og redaktionen ønsker med almanakken en god jul og et godt år 1995.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

ANDELSKASSEN

De Sønderjydske Andelskasser

**SUNDEVED ANDELSKASSE
ASSERBALLESKOV ANDELSKASSE
TANDSLET ANDELSKASSE
RØMØ ANDELSKASSE
ANDELSKASSEN, TINGLEV**

SØNDERJYSK ALMANAK 1995

ALMANAK

JANUAR 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 4 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 31 ^m				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø. 1	Nytår	Solens radius 16' 16" ● n.m. 11 ^h 56 ^m	UGE 52	08.41	15.45	08.07	16.22
<i>Jesu navn. Luk. 2,21</i>							
Ma. 2	Abel	Vega kulm. midn. mod nord	UGE 1	08.41	15.46	08.49	17.42
Ti. 3	Enoch	Tusmørket varer 48 ^m Jorden nærmest solen Sirius kulm. midn.		08.41	15.47	09.21	19.04
On. 4	Methusalem			08.41	15.49	09.47	20.24
To. 5	Simeon	Erhardt ● f.kv. 16 ^h 46 ^m		08.40	15.50	10.08	21.41
Fr. 6	Hellig 3 konger			08.40	15.52	10.28	22.55
Lø. 7	Knud Hertug			08.39	15.53	10.47	-
Sø. 8	1. s.e.h.3 konger			08.38	15.55	11.06	00.06
<i>Den tolvårige Jesus i Templet. Luk. 2,41-52 el. Mark. 10,13-16</i>							
Ma. 9	Julianus	Tusmørket varer 47 ^m ☾ fjernest jorden	UGE 2	08.38	15.56	11.26	01.16
Ti. 10	Paul Eremit		08.37	15.58	11.50	02.23	
On. 11	Hyginus		08.36	15.59	12.18	03.28	
To. 12	Reinhold	Venus st. vestl. elong.		08.35	16.01	12.52	04.30
Fr. 13	Hilarius			08.34	16.03	13.33	05.26
Lø. 14	Felix			08.33	16.05	14.23	06.17
Sø. 15	2. s.e.h.3 konger			08.32	16.06	15.20	07.00
<i>Brylluppet i Kana. Johs. 2,1-11</i>							
Ma. 16	Marcellus	○ f.m. 21 ^h 26 ^m	UGE 3	08.31	16.08	16.24	07.36
Ti. 17	Antonius	Castor kulm. midn.		08.30	16.10	17.34	08.06
On. 18	Prisca	Tusmørket varer 46 ^m Procyon kulm. midn.		08.28	16.12	18.46	08.31
To. 19	Pontianus	Merkur st. øst. elong. Pollux kulm. midn.		08.27	16.14	20.01	08.53
Fr. 20	Fabian og Sebastian	08.26		16.16	21.16	09.14	
Lø. 21	Agnes	08.24		16.18	22.34	09.34	
Sø. 22	3. s.e.h.3 konger	Vincentius		08.23	16.20	23.52	09.54
<i>Officeren i Kapernaum. Matt. 8,1-13</i>							
Ma. 23	Emerentius	● s.kv. 5 ^h 58 ^m Tusmørket varer 44 ^m	UGE 4	08.22	16.22	-	10.17
Ti. 24	Timotheus		08.20	16.24	01.12	10.44	
On. 25	Pauli omv.	Carolus Magnus ☾ nærmest jorden Chr. 7.s. føds. Valerius		08.18	16.26	02.31	11.17
To. 26	Polycarpus			08.17	16.28	03.48	11.59
Fr. 27	Chrysostomus			08.15	16.30	04.56	12.53
Lø. 28	Fred. 6.s. føds.			08.13	16.32	05.55	13.58
Sø. 29	4.s.e.h.3 k			08.12	16.34	06.41	15.14
<i>Stormen på søen. Matt. 8,23-27</i>							
Ma. 30	Adelgrunde	● n.m. 23 ^h 48 ^m	UGE 5	08.10	16.37	07.18	16.34
Ti. 31	Vigilius			08.08	16.39	07.47	17.55

JANUAR 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Sø.	1	02.10	14.37
Ma.	2	02.58	15.25
Ti.	3	03.43	16.10
On.	4	04.25	16.55
To.	5	05.07	17.38
Fr.	6	05.49	18.20
Lø.	7	06.29	19.04
Sø.	8	07.10	19.49
Ma.	9	07.56	20.40
Ti.	10	08.50	21.38
On.	11	09.58	22.49
To.	12	11.16	23.55
Fr.	13	12.23	00.50
Lø.	14	-	13.17
Sø.	15	01.38	14.02
Ma.	16	02.20	14.46
Ti.	17	02.59	15.26
On.	18	03.38	16.08
To.	19	04.17	16.49
Fr.	20	04.56	17.28
Lø.	21	05.32	18.05
Sø.	22	06.07	18.41
Ma.	23	06.41	19.19
Ti.	24	07.23	20.04
On.	25	08.17	21.01
To.	26	09.26	22.16
Fr.	27	10.58	23.44
Lø.	28	12.25	00.56
Sø.	29	-	13.29
Ma.	30	01.53	14.23
Ti.	31	02.41	15.10

FEBRUAR 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 35 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 2 ^m			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
On. 1	Brigida	Tusmørket varer 43 ^m Solens radius 16' 14''	08.06	16.41	08.11	19.14
To. 2	Kyndelmisse		08.04	16.43	08.32	20.31
Fr. 3	Blasius	Deneb kulm. midn. mod nord	08.03	16.45	08.52	21.45
Lø. 4	Veronica		08.01	16.47	09.11	22.57
Sø. 5	Sidste s.e.h.3 k.	Agathe	07.59	16.50	09.32	-
<i>Forklarelse på bjerget. Matt. 17,1-9</i>						
Ma. 6	Dorothea		UGE 07.57	16.52	09.54	00.06
Ti. 7	Richard	☉ f.kv. 13 ^h 54 ^m	6 07.55	16.54	10.21	01.13
On. 8	Corintha	Tusmørket varer 42 ^m ☾ fjernest jorden	07.53	16.56	10.52	02.16
To. 9	Apollonia		07.50	16.58	11.30	03.15
Fr. 10	Scholastica		07.48	17.00	12.15	04.08
Lø. 11	Euphrosyne		07.46	17.03	13.09	04.54
Sø. 12	Septuagesima	Eulalia Mars i opp. til solen	07.44	17.05	14.10	05.33
<i>Arbejderne i vingården. Matth. 20,1-16</i>						
Ma. 13	Benignus		UGE 07.42	17.07	15.18	06.06
Ti. 14	Valentinus		7 07.40	17.09	16.30	06.34
On. 15	Faustinus	Tusmørket varer 41 ^m ☉ f.m. 13 ^h 15 ^m	07.37	17.11	17.44	06.58
To. 16	Juliane		07.35	17.14	19.01	07.20
Fr. 17	Findanus		07.33	17.16	20.20	07.40
Lø. 18	Concordia		07.30	17.18	21.39	08.01
Sø. 19	Seksagesima	Ammon	07.28	17.20	22.59	08.24
<i>Sædemanden. Mark. 4,1-20</i>						
Ma. 20	Eucharis		UGE 07.26	17.22	-	08.50
Ti. 21	Samuel		8 07.23	17.24	00.19	09.21
On. 22	Peters stol	Tusmørket varer 40 ^m ☉ s.kv. 14 ^h 4 ^m	07.21	17.26	01.36	10.00
To. 23	Papias	☾ nærmest jorden	07.19	17.29	02.46	10.48
Fr. 24	Matthias		07.16	17.31	03.46	11.48
Lø. 25	Victorinus	Regulus kulm. midn.	07.14	17.33	04.36	12.57
Sø. 26	Fastelavn	Quinquagesima. Esto mihi Inger	07.11	17.35	05.15	14.13
<i>Jesu dåb. Matth. 3,13-17</i>						
Ma. 27	Leander		UGE 07.09	17.37	05.47	15.31
Ti. 28	Hvide tirsdag	Øllegaard	9 07.06	17.39	06.13	16.50

FEBRUAR 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
On.	1	03.26	15.53
To.	2	04.07	16.35
Fr.	3	04.46	17.16
Lø.	4	05.23	17.55
Sø.	5	06.01	18.32
Ma.	6	06.38	19.11
	6		
Ti.	7	07.19	19.52
On.	8	08.05	20.40
To.	9	09.02	21.41
Fr.	10	10.17	22.58
Lø.	11	11.41	00.10
Sø.	12	12.46	-
Ma.	13	01.07	13.38
	7		
Ti.	14	01.53	14.23
On.	15	02.37	15.05
To.	16	03.17	15.47
Fr.	17	03.56	16.28
Lø.	18	04.37	17.07
Sø.	19	05.14	17.44
Ma.	20	05.50	18.19
	8		
Ti.	21	06.26	18.56
On.	22	07.07	19.38
To.	23	07.59	20.32
Fr.	24	09.08	21.46
Lø.	25	10.41	23.19
Sø.	26	12.10	00.37
Ma.	27	-	13.14
	9		
Ti.	28	01.37	14.08

MARTS 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 37 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 24 ^m			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
On. 1	Aske onsdag	Albinus Tusmørket varer 39 ^m Solens radius 16' 9" ● n.m. 12 ^h 48 ^m Merkur står vestl. elong	07.04	17.41	06.35	18.07	
To. 2	Simplicius		07.01	17.44	06.55	19.23	
Fr. 3	Kunigunde		06.59	17.46	07.15	20.36	
Lø. 4	Adrianus		06.56	17.48	07.36	21.47	
Sø. 5	1. s. i fasten	Quadragesima Invocavit Theophilus	06.54	17.50	07.58	22.56	
<i>Jesus fristes i ørkenen. Matth. 4,1-11</i>							
Ma. 6	Gotfred		UGE	06.51	17.52	08.23	-
Ti. 7	Perpetua		10	06.49	17.54	08.52	00.01
On. 8	Tamperdag	Beata Tusmørket varer 39 ^m ☾ fjernest jorden		06.46	17.56	09.27	01.02
To. 9	40 riddere	● f.kv. 11 ^h 14 ^m		06.44	17.58	10.10	01.57
Fr. 10	Ædel			06.41	18.00	10.59	02.46
Lø. 11	Fred. 9.s føds.	Thala		06.39	18.02	11.57	03.28
Sø. 12	2. s. i fasten	Reminiscere Gregorius		06.36	18.04	13.00	04.03
<i>Den kananæiske kvinde. Matth. 15,21-28</i>							
Ma. 13	Macedonius		UGE	06.33	18.06	14.09	04.33
Ti. 14	Eutychius		11	06.31	18.08	15.23	04.59
On. 15	Zacharias	Tusmørket varer 39 ^m		06.28	18.10	16.39	05.22
To. 16	Gudmund			06.26	18.12	17.58	05.43
Fr. 17	Gertrud	○ f.m. 2 ^h 26 ^m		06.23	18.14	19.18	06.05
Lø. 18	Fred. 3.s føds.	Alexander		06.20	18.16	20.41	06.28
Sø. 19	3. s. i fasten	Oculi Joseph		06.18	18.18	22.03	06.53
<i>Jesus uddriver en uren ånd. Luk. 11,14-28</i>							
Ma. 20	Gordius	☾ nærmest jorden	UGE	06.15	18.21	23.23	07.23
Ti. 21	Benedictus	Jævn døgn 3 ^h 14 ^m	12	06.13	18.23	-	08.00
On. 22	Paulus	Tusmørket varer 39 ^m		06.10	18.25	00.37	08.47
To. 23	Fidelis	● s.kv. 21 ^h 10 ^m		06.07	18.27	01.41	09.44
Fr. 24	Ulrica			06.05	18.29	02.33	10.50
Lø. 25	Mariæ bebud.			06.02	18.31	03.15	12.02
Sø. 26	Midfaste Sommertid begynder	Lætare Gabriel		07.00	19.33	04.49	14.18
<i>Jesus bespiser 5000. Joh. 6,1-15</i>							
Ma. 27	Kastor		UGE	06.57	19.35	05.16	15.35
Ti. 28	Dr. Ingrid	Eustachius	13	06.54	19.37	05.39	16.51
On. 29	Jonas	Tusmørket varer 39 ^m		06.52	19.39	06.00	18.05
To. 30	Quirinus			06.49	19.41	06.19	19.18
Fr. 31	Fred. 5.s føds.	Balbina ● n.m. 4 ^h 9 ^m		06.47	19.43	06.40	20.30

MARTS 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
On.	1	02.25	14.53
To.	2	03.08	15.35
Fr.	3	03.46	16.13
Lø.	4	04.22	16.49
Sø.	5	04.58	17.25
Ma.	6 10	05.34	17.59
Ti.	7	06.08	18.34
On.	8	06.46	19.10
To.	9	07.28	19.52
Fr.	10	08.19	20.43
Lø.	11	09.28	21.52
Sø.	12	10.55	23.19
Ma.	13 11	12.11	00.29
Ti.	14	-	13.10
On.	15	01.25	13.58
To.	16	02.10	14.41
Fr.	17	02.53	15.23
Lø.	18	03.34	16.04
Sø.	19	04.14	16.43
Ma.	20 12	04.55	17.22
Ti.	21	05.34	17.59
On.	22	06.13	18.37
To.	23	06.56	19.20
Fr.	24	07.49	20.13
Lø.	25	08.56	21.25
Sø.	26	11.25	23.56
Ma.	27 13	12.50	01.17
Ti.	28	13.56	-
On.	29	02.17	14.49
To.	30	03.05	15.32
Fr.	31	03.46	16.13

APRIL 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 1 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 13 ^m			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Lø. 1.	Hugo	Solens radius 16' 0"	06.44	19.45	07.01	21.39
Sø. 2.	Mariæ bebud. dag	Judica Thedosius	06.41	19.47	07.25	22.46
<i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel. Luk. 1,26-38</i>						
Ma. 3	Nicætas	UGE	06.39	19.49	07.53	23.49
Ti. 4	Ambrosius	14	06.36	19.51	08.26	-
On. 5	Irene	Tusmørket varer 40 ^m ☾ fjernest jorden	06.34	19.53	09.05	00.47
To. 6	Sixtus		06.31	19.55	09.52	01.38
Fr. 7	Egesippus		06.29	19.57	10.45	02.22
Lø. 8	Chr. 9.s føds.	Janus ● f.kv. 7 ^h 35 ^m	06.26	19.59	11.45	03.00
Sø. 9	Palmesøndag	Procopius	06.23	20.01	12.51	03.31
<i>Jesu indtog i Jerusalem. Matth. 21,1-9</i>						
Ma. 10	Ezechiel	UGE	06.21	20.03	14.01	03.58
Ti. 11	Leo	15	06.18	20.05	15.14	04.22
On. 12	Chr. 4.s føds.	Julius Tusmørket varer 41 ^m	06.16	20.07	16.31	04.44
To. 13	Skærtorsdag	Justinus	06.13	20.09	17.50	05.06
Fr. 14	Langfredag	Tiburtius	06.11	20.11	19.13	05.28
Lø. 15	Chr. 5.s føds.	Olympia ○ f.m. 14 ^h 8 ^m	06.08	20.13	20.37	05.52
Sø. 16	Påskedag	Margrethe 2.s fødsel Mariane Spica kulm. midn.	06.06	20.15	22.00	06.21
<i>Jesu Kristi opstandelse. Mark. 16,1-8</i>						
Ma. 17	2. påskedag	Anicetus ☾ nærmest jorden	UGE 16	06.03	20.17	23.20
Ti. 18	Eleutherius		06.01	20.19	-	07.40
On. 19	Daniel	Tusmørket varer 43 ^m	05.58	20.21	00.30	08.35
To. 20	Sulpicius		05.56	20.23	01.29	09.40
Fr. 21	Florentius		05.54	20.25	02.15	10.53
Lø. 22	Cajus	● s.kv. 5 ^h 18 ^m	05.51	20.27	02.51	12.08
Sø. 23	1. s.e. påske	Quaisimodo Georgius	05.49	20.29	03.20	13.25
<i>Den tvivlende Thomas. Joh. 20,19-31</i>						
Ma. 24	Albertus	UGE	05.46	20.31	03.44	14.40
Ti. 25	Mark. evang.	17	05.44	20.33	04.05	15.54
On. 26	Cletus	Tusmørket varer 45 ^m	05.42	20.35	04.25	17.07
To. 27	Charl. Amalie	Ananias	05.39	20.37	04.45	18.17
Fr. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	05.37	20.39	05.06	19.27
Lø. 29	Peter martyr	● n.m. 19 ^h 36 ^m	05.35	20.41	05.28	20.34
Sø. 30	2. s.e. påske	Misericordia Domini Severus	05.33	20.43	05.55	21.39
<i>Den gode hyrde. Joh. 10,11-16</i>						

APRIL 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Lø.	1	04.23	16.47
Sø.	2	04.58	17.22
Ma.	3	05.32	17.56
	14		
Ti.	4	06.07	18.29
On.	5	06.43	19.02
To.	6	07.19	19.35
Fr.	7	07.59	20.13
Lø.	8	08.47	20.59
Sø.	9	09.47	21.59
Ma.	10	11.05	23.17
	15		
Ti.	11	12.29	00.43
On.	12	13.35	01.49
To.	13	-	14.28
Fr.	14	02.41	15.14
Lø.	15	03.26	15.56
Sø.	16	04.10	16.38
Ma.	17	04.53	17.19
	16		
Ti.	18	05.35	17.59
On.	19	06.19	18.40
To.	20	07.02	19.20
Fr.	21	07.49	20.05
Lø.	22	08.41	20.58
Sø.	23	09.44	22.04
Ma.	24	11.05	23.28
	17		
Ti.	25	12.26	00.49
On.	26	13.31	01.52
To.	27	-	14.23
Fr.	28	02.41	15.08
Lø.	29	03.23	15.47
Sø.	30	03.59	16.22

MAJ 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 14 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 48 ^m				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ma. 1	Voldermisse	Philip og Jacob Solens radius 15' 52''	UGE 18	05.30	20.45	06.26	22.39
Ti. 2	Athanasius			05.28	20.47	07.02	23.32
On. 3	Korsmisse	Tusmørket varer 47 ^m ☾ fjernest jorden		05.26	20.49	07.46	-
To. 4	Florian			05.24	20.51	08.37	00.19
Fr. 5	Danmarks befrielse	Gothard De lyse nætter begynder		05.22	20.53	09.34	00.59
Lø. 6	Johannes ante portam			05.19	20.55	10.37	01.32
Sø. 7	3. s.e. påske	Jubilate Flavia ☉ f.kv. 23 ^h 44 ^m		05.17	20.56	11.44	02.00
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen. Joh. 16,16-22</i>							
Ma. 8	Stanislaus		UGE 19	05.15	20.58	12.54	02.25
Ti. 9	Casper			05.13	21.00	14.07	02.47
On. 10	Cordianus	Tusmørket varer 49 ^m		05.11	21.02	15.23	03.08
To. 11	Mamertus			05.09	21.04	16.42	03.29
Fr. 12	Bededag	Pancratius Merkur st. øst. elong		05.07	21.06	18.05	03.51
Lø. 13	Ingenuus			05.05	21.08	19.29	04.17
Sø. 14	4. s.e. påske	Cantate Kristian ☉ f.m. 22 ^h 48 ^m		05.04	21.10	20.52	04.49
<i>Sandhedens ånd. Joh. 16,5-15</i>							
Ma. 15	Sophie	☾ nærmest jorden	UGE 20	05.02	21.11	22.10	05.29
Ti. 16	Sara			05.00	21.13	23.16	06.19
On. 17	Bruno	Tusmørket varer 52 ^m		04.58	21.15	-	07.22
To. 18	Erik			04.56	21.17	00.10	08.35
Fr. 19	Potentiana			04.55	21.19	00.51	09.52
Lø. 20	Angelica	Pluto i opp. til solen		04.53	21.20	01.24	11.11
Sø. 21	5. s.e. påske	Rogate Helene ☉ s.kv. 13 ^h 36 ^m		04.52	21.22	01.50	12.29
<i>Bøn i Jesu navn. Joh. 16,23-28</i>							
Ma. 22	Castus		UGE 21	04.50	21.24	02.12	13.44
Ti. 23	Desiderius			04.48	21.25	02.32	14.57
On. 24	Esther	Tusmørket varer 55 ^m		04.47	21.27	02.52	16.08
To. 25	Kr. Himmelfart	Urbanus		04.46	21.29	03.12	17.18
Fr. 26	Kpr. Frederik	Beda		04.44	21.30	03.34	18.25
Lø. 27	Lucian			04.43	21.32	03.58	19.30
Sø. 28	6. s.e. påske	Exaudi Vilhelm		04.42	21.33	04.27	20.32
<i>Åndens vidnesbyrd. Joh. 15,26 og 16,1-4</i>							
Ma. 29	Maximinus	☉ n.m. 11 ^h 27 ^m	UGE 22	04.40	21.35	05.02	21.28
Ti. 30	Vigand	☾ fjernest jorden		04.39	21.36	05.43	22.17
On. 31	Petronella	Tusmørket varer 59 ^m		04.38	21.38	06.31	22.59

MAJ 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35		
Ma.	1	18	04.34	16.55
Ti.	2		05.10	17.29
On.	3		05.46	18.02
To.	4		06.23	18.37
Fr.	5		07.01	19.10
Lø.	6		07.40	19.44
Sø.	7		08.23	20.26
Ma.	8	19	09.16	21.19
Ti.	9		10.20	22.23
On.	10		11.37	23.44
To.	11		12.52	01.05
Fr.	12		13.52	-
Lø.	13		02.08	14.43
Sø.	14		02.59	15.29
Ma.	15	20	03.47	16.14
Ti.	16		04.34	16.58
On.	17		05.19	17.40
To.	18		06.05	18.23
Fr.	19		06.50	19.07
Lø.	20		07.38	19.50
Sø.	21		08.29	20.40
Ma.	22	21	09.26	21.38
Ti.	23		10.35	22.52
On.	24		11.50	00.13
To.	25		12.58	01.19
Fr.	26		13.53	-
Lø.	27		02.11	14.40
Sø.	28		02.56	15.20
Ma.	29	22	03.35	15.56
Ti.	30		04.13	16.31
On.	31		04.49	17.05

JUNI 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 2 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 5 ^m			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
To. 1	Nikomedes	Solens radius 15' 46" Jupiter i opp. til solen Antares kulm. midn.	04.37	21.39	07.26	23.35	
Fr. 2	Marcellinus		04.36	21.40	08.27	-	
Lø. 3	Fred. 8.s føds.	Erasmus	04.35	21.41	09.32	00.04	
Sø. 4	Pinsedag	Optatus	04.34	21.43	10.40	00.30	
<i>Helligåndens komme. Joh. 14,23-31</i>							
Ma. 5	2. pinsedag	Grundlovsdag Kong Hans' føds. Bonifacius	UGE 23	04.33	21.44	11.51	00.52
Ti. 6	Norbertus	☉ f.kv. 12 ^h 26 ^m	04.32	21.45	13.04	01.13	
On. 7	Tamperdag	Jeremias Tusmørket varer 61 ^m	04.32	21.46	14.19	01.33	
To. 8	Medardus		04.31	21.47	15.37	01.54	
Fr. 9	Primus		04.30	21.48	16.58	02.17	
Lø. 10	Onuphrius		04.30	21.49	18.21	02.45	
Sø. 11	Trinitatis	Prins Henrik Barnabas apostel	04.29	21.50	19.42	03.19	
<i>Jesus og Nikodemus. Joh. 3,1-15</i>							
Ma. 12	Basilius		UGE 24	04.29	21.51	20.55	04.03
Ti. 13	Cyryllus	☉ f.m. 6 ^h 3 ^m ☾ nærmest jorden Capella kulm. midn. mod nord	04.28	21.51	21.57	05.00	
On. 14	Rufinus	Tusmørket varer 63 ^m	04.28	21.52	22.45	06.08	
To. 15	Valdemarsdag	Vitus	04.28	21.53	23.23	07.26	
Fr. 16	Tycho		04.28	21.53	23.53	08.48	
Lø. 17	Botolphus		04.27	21.54	-	10.09	
Sø. 18	1. s.e. trin.	Leontius	04.27	21.54	00.17	11.28	
<i>Den rige mand og Lazarus. Luk. 19-31</i>							
Ma. 19	Gervasius	☉ s.kv. 00 ^h 1 ^m	UGE 25	04.27	21.55	00.39	12.44
Ti. 20	Sylverius		04.27	21.55	00.59	13.57	
On. 21	Albanus	Tusmørket varer 64 ^m Solhverv 21 ^h 34 ^m Længste dag	04.28	21.55	01.19	15.08	
To. 22	10000 martyrer		04.28	21.55	01.40	16.16	
Fr. 23	Paulinus		04.28	21.55	02.03	17.22	
Lø. 24	Skt. Hansdag		04.28	21.55	02.31	18.25	
Sø. 25	2. s.e. trin.	Prosper	04.29	21.55	03.03	19.23	
<i>Det store festmåltid. Luk. 14,16-24</i>							
Ma. 26	Pelagius	☾ fjernest jorden	UGE 26	04.29	21.55	03.42	20.15
Ti. 27	Syvsoverdag		04.30	21.55	04.27	20.59	
On. 28	Carol. Amalie	Eleonora Tusmørket varer 63 ^m ☉ n.m. 2 ^h 50 ^m	04.30	21.55	05.20	21.37	
To. 29	Petrus Paulus	Merkur st. vestl. elong.	04.31	21.55	06.19	22.09	
Fr. 30	Lucina		04.32	21.54	07.23	22.36	

JUNI 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
To.	1	05.28	17.41
Fr.	2	06.07	18.16
Lø.	3	06.46	18.50
Sø.	4	07.25	19.23
Ma.	5 23	08.04	20.01
Ti.	6	08.47	20.46
On.	7	09.40	21.43
To.	8	10.43	22.52
Fr.	9	11.59	00.17
Lø.	10	13.13	01.35
Sø.	11	-	14.13
Ma.	12 24	02.35	15.05
Ti.	13	03.28	15.52
On.	14	04.17	16.38
To.	15	05.04	17.23
Fr.	16	05.50	18.07
Lø.	17	06.37	18.50
Sø.	18	07.23	19.32
Ma.	19 25	08.10	20.19
Ti.	20	08.59	21.08
On.	21	09.56	22.10
To.	22	11.04	23.23
Fr.	23	12.14	00.38
Lø.	24	13.16	01.38
Sø.	25	-	14.08
Ma.	26 26	02.29	14.52
Ti.	27	03.13	15.32
On.	28	03.52	16.08
To.	29	04.31	16.44
Fr.	30	05.10	17.22

JULI 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 22 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 24 ^m			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Lø. 1	Chr. 2.s føds.	Fred. 2.s føds. Theobaldus Solens radius 15' 44''	04.32	21.54	08.31	22.59
Sø. 2	3. s.e. trin.	Mariæ besøg	04.33	21.54	09.40	23.20
<i>Det tabte får.</i> Luk. 15,1-10						
Ma. 3	Cornelius	Jorden fjernest solen Vega kulm. midn.	UGE 04.34	21.53	10.51	23.40
Ti. 4	Ulricus		27 04.35	21.52	12.04	-
On. 5	Anshelmus	Tusmørket varer 61 ^m ☉ f.kv. 22 ^h 2 ^m	04.36	21.52	13.19	00.00
To. 6	Dion		04.37	21.51	14.37	00.22
Fr. 7	Villebaldus		04.38	21.50	15.56	00.46
Lø. 8	Kjeld		04.39	21.50	17.15	01.16
Sø. 9	4. s.e. trin.	Sostrata	04.40	21.49	18.31	01.54
<i>Vær barmhjertige.</i> Luk. 6,36-42						
Ma. 10	Knud, konge	☾ nærmest jorden Tusmørket varer 58 ^m ☉ f.m. 12 ^h 49 ^m	UGE 04.42	21.48	19.38	02.42
Ti. 11	Josva		28 04.43	21.47	20.33	03.43
On. 12	Henrik		04.44	21.46	21.17	04.57
To. 13	Margarethe		04.45	21.45	21.52	06.17
Fr. 14	Bonaventura		04.47	21.43	22.19	07.41
Lø. 15	Apostl. deling		04.48	21.42	22.43	09.03
Sø. 16	5. s.e. trin.	Susanne	04.50	21.41	23.04	10.22
<i>Peters fiskefangst.</i> Luk. 5,1-11						
Ma. 17	Alexius	Neptun i opp. til solen	UGE 04.51	21.40	23.25	11.39
Ti. 18	Arnolphus	Tusmørket varer 55 ^m ☉ s.kv. 13 ^h 10 ^m	29 04.53	21.38	23.46	12.52
On. 19	Justa			04.54	21.37	-
To. 20	Elias		04.56	21.35	00.09	15.11
Fr. 21	Evenus	Uranus i opp. til solen	04.57	21.34	00.35	16.15
Lø. 22	Maria Magd.	Altair kulm. midn.	04.59	21.32	01.05	17.15
Sø. 23	6. s.e. trin.	Apollinaris Hundredagene begynder ☾ fjernest jorden	05.00	21.31	01.41	18.09
<i>Kristi nye lov.</i> Matth. 5,20-26						
Ma. 24	Christina	Tusmørket varer 52 ^m ☉ n.m. 17 ^h 13 ^m	UGE 05.02	21.29	02.24	18.57
Ti. 25	Jacobus		30 05.04	21.27	03.15	19.38
On. 26	Anna		05.06	21.26	04.12	20.12
To. 27	Martha		05.07	21.24	05.14	20.41
Fr. 28	Aurelius		05.09	21.22	06.21	21.06
Lø. 29	Oluf		05.11	21.20	07.30	21.28
Sø. 30	7. s.e. trin.	Abdon	05.13	21.18	08.41	21.48
<i>Zakæus.</i> Luk. 19,1-10						
Ma. 31	Germanus		UGE 05.14	21.17	09.54	22.08
			31			

JULI 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Lø.	1	05.50	17.58
Sø.	2	06.29	18.34
Ma.	3	07.07	19.07
Ti.	4	07.43	19.40
On.	5	08.20	20.19
To.	6	09.04	21.10
Fr.	7	09.58	22.13
Lø.	8	11.07	23.35
Sø.	9	12.31	01.07
Ma.	10	13.44	-
Ti.	11	02.16	14.43
On.	12	03.13	15.35
To.	13	04.04	16.22
Fr.	14	04.50	17.05
Lø.	15	05.35	17.49
Sø.	16	06.19	18.29
Ma.	17	07.02	19.11
Ti.	18	07.44	19.52
On.	19	08.28	20.35
To.	20	09.16	21.26
Fr.	21	10.11	22.29
Lø.	22	11.19	23.47
Sø.	23	12.31	01.02
Ma.	24	13.32	02.01
Ti.	25	-	14.23
On.	26	02.49	15.07
To.	27	03.32	15.46
Fr.	28	04.13	16.23
Lø.	29	04.52	17.01
Sø.	30	05.31	17.38
Ma.	31	06.10	18.14

AUGUST 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 58 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 10 ^m			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Ti. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 45"	05.16	21.15	11.08	22.29	
On. 2	Hannibal	Tusmørket varer 49 ^m	05.18	21.13	12.24	22.52	
To. 3	Nikodemus		05.20	21.11	13.41	23.19	
Fr. 4	Dominicus	● f.kv. 5 ^h 16 ^m Deneb kulm. midn.	05.22	21.09	14.58	23.53	
Lø. 5	Osvaldus		05.24	21.07	16.12	-	
Sø. 6	8. s.e. trin.	Kristi forkl.	05.25	21.04	17.21	00.35	
<i>De falske profeter. Matt. 7,15-21</i>							
Ma. 7	Donatus		UGE	05.27	21.02	18.20	01.28
Ti. 8	Ruth	De lyse nætter ender ☾ nærmest jorden	32	05.29	21.00	19.09	02.34
On. 9	Romanus	Tusmørket varer 47 ^m		05.31	20.58	19.47	03.49
To. 10	Laurentius	○ f.m. 20 ^h 15 ^m		05.33	20.56	20.18	05.11
Fr. 11	Herman			05.35	20.54	20.44	06.33
Lø. 12	Chr. 3.s føds.	Clara		05.37	20.51	21.07	07.55
Sø. 13	9. s.e. trin.	Hippolytus		05.39	20.49	21.29	09.14
<i>Den uærlige godsforvalter. Luk. 16,1-9</i>							
Ma. 14	Eusebius		UGE	05.41	20.47	21.51	10.31
Ti. 15	Mariæ himmelfart		33	05.43	20.45	22.13	11.44
On. 16	Rochus	Tusmørket varer 45 ^m		05.44	20.42	22.39	12.55
To. 17	Anastatius			05.46	20.40	23.07	14.01
Fr. 18	Agapetus	● s.kv. 5 ^h 4 ^m		05.48	20.38	23.41	15.04
Lø. 19	Sebaldus			05.50	20.35	-	16.01
Sø. 20	10. s.e. trin.	Bernhard ☾ fjernest jorden		05.52	20.33	00.22	16.51
<i>Jesus græder over Jerusalem. Luk. 19,41-48</i>							
Ma. 21	Salomon		UGE	05.54	20.30	01.09	17.34
Ti. 22	Symphorian		34	05.56	20.28	02.03	18.11
On. 23	Zakæus	Tusmørket varer 43 ^m Hundredagene ender		05.58	20.26	03.04	18.42
To. 24	Bartholomæus			06.00	20.23	04.09	19.09
Fr. 25	Ludvig			06.02	20.21	05.17	19.33
Lø. 26	Irenæus	● n.m. 6 ^h 31 ^m		06.04	20.18	06.29	19.54
Sø. 27	11. s.e. trin.	Gebhardus		06.06	20.16	07.42	20.15
<i>Farisæeren og tolderen. Luk. 18,9-14</i>							
Ma. 28	Lovise	Augustinus	UGE	06.08	20.13	08.56	20.36
Ti. 29	Joh. halsh.		35	06.09	20.11	10.12	20.59
On. 30	Benjamin	Tusmørket varer 41 ^m		06.11	20.08	11.29	21.25
To. 31	Bertha			06.13	20.06	12.46	21.56

AUGUST 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Ti.	1	06.46	18.49
On.	2	07.20	19.20
To.	3	07.55	19.58
Fr.	4	08.34	20.44
Lø.	5	09.23	21.46
Sø.	6	10.28	23.07
Ma.	7	11.55	00.46
	32		
Ti.	8	13.20	02.01
On.	9	-	14.26
To.	10	02.59	15.19
Fr.	11	03.49	16.05
Lø.	12	04.34	16.47
Sø.	13	05.16	17.28
Ma.	14	05.56	18.07
	33		
Ti.	15	06.37	18.44
On.	16	07.14	19.23
To.	17	07.53	20.02
Fr.	18	08.34	20.47
Lø.	19	09.20	21.43
Sø.	20	10.17	22.55
Ma.	21	11.32	00.20
	34		
Ti.	22	12.50	01.29
On.	23	13.50	-
To.	24	02.23	14.40
Fr.	25	03.08	15.22
Lø.	26	03.50	16.01
Sø.	27	04.29	16.40
Ma.	28	05.08	17.17
	35		
Ti.	29	05.47	17.55
On.	30	06.23	18.31
To.	31	06.58	19.05

SEPTEMBER 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 48 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Fr. 1	Ægidius	Solens radius 15 ^h 51 ^m	06.15	20.03	14.01	22.35	
Lø. 2	Elisa	☉ f.kv. 11 ^h 3 ^m	06.17	20.01	15.10	23.23	
Sø. 3	12. s.e. trin.	Seraphia	06.19	19.58	16.11	-	
<i>Jesus helbreder en døvstum. Mark. 7,31-37.</i>							
Ma. 4	Juliane Marie	Theodosia	UGE	06.21	19.55	17.02	00.23
Ti. 5	Regina	☾ nærmest jorden	36	06.23	19.53	17.44	01.32
On. 6	Magnus	Tusmørket varer 40 ^m		06.25	19.50	18.17	02.49
To. 7	Louise	Robert		06.27	19.48	18.45	04.09
Fr. 8	Mariæ føds.	Formalhaut kulm. midn.		06.29	19.45	19.09	05.29
Lø. 9	Gorgonius	☉ f.m. 5 ^h 37 ^m		06.31	19.43	19.31	06.49
Sø. 10	13. s.e. trin.	Merkur st. østl. elong. Burchhardt		06.32	19.40	19.53	08.07
<i>Den barmhjertige samaritan. Luk. 10,23-37</i>							
Ma. 11	Hillebert		UGE	06.34	19.37	20.16	09.22
Ti. 12	Guido		37	06.36	19.35	20.41	10.35
On. 13	Cyprianus	Tusmørket varer 39 ^m		06.38	19.32	21.08	11.44
To. 14	† ophøjelse	Saturn i opp. til solen		06.40	19.29	21.40	12.49
Fr. 15	Eskild			06.42	19.27	22.18	13.49
Lø. 16	Euphemia	☉ s.kv. 23 ^h 9 ^m		06.44	19.24	23.03	14.42
Sø. 17	14. s.e. trin.	Lambertus ☾ fjernest jorden		06.46	19.22	23.54	15.29
<i>De ti spedalske. Luk. 17,11-19</i>							
Ma. 18	Chr. 8.s. føds.	Titus	UGE	06.48	19.19	-	16.08
Ti. 19	Constantia		38	06.50	19.16	00.52	16.41
On. 20	Tamperdag	Tobias Tusmørket varer 39 ^m		06.52	19.14	01.54	17.10
To. 21	Matthæus			06.54	19.11	03.01	17.35
Fr. 22	Mauritius			06.56	19.08	04.11	17.57
Lø. 23	Linus	Jævndøgn 14 ^h 13 ^m		06.57	19.06	05.24	18.19
Sø. 24	15. s.e. trin.	Tecla ☉ n.m. 17 ^h 55 ^m		05.59	18.03	05.39	17.40
<i>Vær ikke bekymrede. Matth. 6,24-34</i>							
Ma. 25	Cleophas		UGE	06.01	18.01	06.55	18.03
Ti. 26	Chr. 10.s. føds.	Adolph	39	06.03	17.58	08.14	18.29
On. 27	Cosmus	Tusmørket varer 38 ^m		06.05	17.55	09.33	18.59
To. 28	Venceslaus			06.07	17.53	10.50	19.36
Fr. 29	Skt. Michael			06.09	17.50	12.02	20.22
Lø. 30	Hieronymus	☾ nærmest jorden		06.11	17.47	13.06	21.18

SEPTEMBER 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Fr.	1	07.32	19.43
Lø.	2	08.10	20.29
Sø.	3	08.58	21.29
Ma.	4	10.01	22.52
	36		
Ti.	5	11.28	00.29
On.	6	13.01	01.44
To.	7	-	14.08
Fr.	8	02.43	15.02
Lø.	9	03.32	15.47
Sø.	10	04.14	16.28
Ma.	11	04.55	17.05
	37		
Ti.	12	05.32	17.41
On.	13	06.08	18.19
To.	14	06.44	18.55
Fr.	15	07.20	19.32
Lø.	16	07.56	20.14
Sø.	17	08.37	21.05
Ma.	18	09.26	22.08
	38		
Ti.	19	10.31	23.31
On.	20	11.55	00.52
To.	21	13.10	01.52
Fr.	22	-	14.07
Lø.	23	02.40	14.52
Sø.	24	02.23	14.34
Ma.	25	03.04	15.14
	39		
Ti.	26	03.43	15.55
On.	27	04.22	16.34
To.	28	05.01	17.13
Fr.	29	05.37	17.52
Lø.	30	06.14	18.34

OKTOBER 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^h 32 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 19 ^m			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Sø. 1	16. s.e. trin.	Remigius Solens radius 15' 58" ● f.kv. 15 ^h 36 ^m	06.13	17.45	13.59	22.23
<i>Enkens søn fra Nain. Luk. 7,11-17</i>						
Ma. 2	Ditlev		06.15	17.42	14.43	23.36
Ti. 3	Mette		06.17	17.40	15.18	-
On. 4	Franciscus	Tusmørket varer 38 ^m	06.19	17.37	15.47	00.53
To. 5	Placidus		06.21	17.35	16.12	02.11
Fr. 6	Fred. 7.s. føds.	Broderus	06.23	17.32	16.34	03.30
Lø. 7	Fred. 1.s. føds.	Amalie	06.25	17.29	16.56	04.46
Sø. 8	17. s.e. trin.	Ingeborg ○ f.m. 16 ^h 52 ^m	06.27	17.27	17.18	06.02
<i>Jesus som gæst hos farisæeren. Luk. 14,1-11.</i>						
Ma. 9	Dionysius		06.29	17.24	17.42	07.15
Ti. 10	Gereon		06.31	17.22	18.08	08.26
On. 11	Fred. 4.s. føds.	Tusmørket varer 39 ^m	06.33	17.19	18.39	09.34
To. 12	Maximilian		06.35	17.17	19.15	10.36
Fr. 13	Angelus		06.37	17.14	19.57	11.33
Lø. 14	Calixtus		06.39	17.12	20.45	12.22
Sø. 15	18. s.e. trin.	Hedevig ☾ fjernest jorden	06.41	17.09	21.40	13.04
<i>Det store bud. Matt. 22,34-46</i>						
Ma. 16	Gallus	● s.kv. 17 ^h 26 ^m	06.43	17.07	22.40	13.40
Ti. 17	Florentinus		06.45	17.04	23.44	14.10
On. 18	Lukas evang.	Tusmørket varer 39 ^m	06.47	17.02	-	14.36
To. 19	Balthasar		06.49	16.59	00.52	14.59
Fr. 20	Felicianus	Merkur st. vestl. elong.	06.51	16.57	02.02	15.21
Lø. 21	11000 jomfr.		06.53	16.55	03.15	15.42
Sø. 22	19. s.e. trin.	Cordula	06.55	16.52	04.31	16.04
<i>Den lamme i Kapernaum. Mark. 2,1-12</i>						
Ma. 23	Søren		06.57	16.50	05.50	16.29
Ti. 24	FN dag	Proclus ● n.m. 5 ^h 36 ^m	07.00	16.47	07.10	16.58
On. 25	Crispinus	Tusmørket varer 40 ^m	07.02	16.45	08.31	17.32
To. 26	Amandus	☾ nærmest jorden	07.04	16.43	09.47	18.16
Fr. 27	Sem		07.06	16.41	10.57	19.10
Lø. 28	Marie Sophie Frederikke	Simon og Judas	07.08	16.38	11.56	20.14
Sø. 29	20. s.e. trin.	Narcissus	07.10	16.36	12.43	21.26
<i>Kongesønnens bryllup. Matt. 22,1-14</i>						
Ma. 30	Absalon	● f.kv. 22 ^h 17 ^m	07.12	16.34	13.21	22.43
Ti. 31	Reform beg.	Louise	07.14	16.32	13.51	-

OKTOBER 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Sø.	1	06.53	19.22
Ma.	2	07.41	20.22
	40		
Ti.	3	08.43	21.40
On.	4	10.07	23.11
To.	5	11.38	00.25
Fr.	6	12.47	-
Lø.	7	01.23	13.41
Sø.	8	02.11	14.26
Ma.	9	02.53	15.05
	41		
Ti.	10	03.31	15.41
On.	11	04.05	16.17
To.	12	04.41	16.53
Fr.	13	05.16	17.31
Lø.	14	05.50	18.08
Sø.	15	06.25	18.49
Ma.	16	07.02	19.35
	42		
Ti.	17	07.46	20.32
On.	18	08.41	21.41
To.	19	09.50	23.02
Fr.	20	11.14	00.11
Lø.	21	12.25	-
Sø.	22	01.07	13.19
Ma.	23	01.53	14.05
	43		
Ti.	24	02.35	14.49
On.	25	03.17	15.32
To.	26	03.58	16.14
Fr.	27	04.38	16.58
Lø.	28	05.19	17.41
Sø.	29	05.59	18.26
Ma.	30	06.41	19.16
	44		
Ti.	31	07.29	20.13

NOVEMBER 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 13 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 48 ^m			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
On. 1	Alle helgen	Tusmørket varer 41 ^m Solens radius 16' 7"	07.16	16.29	14.17	00.00
To. 2	Alle sjæle		07.18	16.27	14.39	01.17
Fr. 3	Hubertus		07.21	16.25	15.01	02.33
Lø. 4	Otto		07.23	16.23	15.22	03.48
Sø. 5	Alle helgens s.	Malachias	07.25	16.21	15.45	05.00
<i>Saligprisningerne. Matth. 5,1-12</i>						
Ma. 6	Leonhardus		UGE 07.27	16.19	16.10	06.11
Ti. 7	Engelbrecht	○ f.m. 8 ^h 20 ^m	45 07.29	16.17	16.38	07.20
On. 8	Claudius	Tusmørket varer 42 ^m	07.31	16.15	17.12	08.24
To. 9	Theodor		07.33	16.13	17.51	09.24
Fr. 10	Luther		07.35	16.11	18.37	10.16
Lø. 11	Morten Bisp	☾ fjernest jorden	07.37	16.09	19.30	11.01
Sø. 12	22. s.e. trin.	Torkild	07.40	16.07	20.27	11.39
<i>Den gældbundne tjener. Matth. 18,21-35</i>						
Ma. 13	Arcadius		UGE 07.42	16.06	21.30	12.11
Ti. 14	Frederik		46 07.44	16.04	22.35	12.38
On. 15	Leopold	Tusmørket varer 44 ^m ● s.kv. 12 ^h 40 ^m	07.46	16.02	23.43	13.02
To. 16	Othenius		07.48	16.00	-	13.24
Fr. 17	Anianus		07.50	15.59	00.53	13.44
Lø. 18	Hesychius		07.52	15.57	02.06	14.05
Sø. 19	23. s.e. trin.	Elisabeth	07.54	15.56	03.22	14.28
<i>Skattens mønt. Matt. 22,15-22</i>						
Ma. 20	Volkmarus		UGE 07.56	15.54	04.41	14.54
Ti. 21	Mariæ ofring		47 07.58	15.53	06.01	15.26
On. 22	Cecilia	Tusmørket varer 45 ^m ● n.m. 16 ^h 43 ^m	08.00	15.51	07.22	16.05
To. 23	Clemens		08.02	15.50	08.37	16.55
Fr. 24	Chrysogonus	☾ nærmest jorden	08.04	15.48	09.44	17.57
Lø. 25	Catharina		08.05	15.47	10.38	19.09
Sø. 26	Sidste s. i kirkeåret	Conradus	08.07	15.46	11.21	20.27
<i>Når Menneskesønnen kommer. Matth. 25,31-46</i>						
Ma. 27	Facundus		UGE 08.09	15.45	11.55	21.47
Ti. 28	Sophie Magd.		48 08.11	15.44	12.22	23.06
On. 29	Saturninus	Tusmørket varer 47 ^m ● f.kv. 7 ^h 28 ^m	08.13	15.43	12.46	-
To. 30	Chr. 6.s føds.	Andreas	08.14	15.42	13.08	00.23

NOVEMBER 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
On.	1	08.28	21.23
To.	2	09.43	22.46
Fr.	3	11.10	23.59
Lø.	4	12.20	00.58
Sø.	5	-	13.16
Ma.	6	01.46	14.02
	45		
Ti.	7	02.28	14.43
On.	8	03.05	15.19
To.	9	03.41	15.55
Fr.	10	04.14	16.32
Lø.	11	04.50	17.11
Sø.	12	05.25	17.49
Ma.	13	05.59	18.29
	46		
Ti.	14	06.34	19.11
On.	15	07.13	19.59
To.	16	08.01	20.56
Fr.	17	08.58	22.04
Lø.	18	10.10	23.20
Sø.	19	11.32	00.25
Ma.	20	12.40	-
	47		
Ti.	21	01.19	13.35
On.	22	02.07	14.25
To.	23	02.52	15.11
Fr.	24	03.35	15.58
Lø.	25	04.19	16.44
Sø.	26	05.02	17.31
Ma.	27	05.46	18.17
	48		
Ti.	28	06.29	19.05
On.	29	07.16	19.58
To.	30	08.08	20.59

DECEMBER 1995

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 25 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^h 56 ^m Herefter og til månedens ende tiltager dagen 8 ^m			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Fr. 1	Arnold	Solens radius 16' 13"	08.16	15.41	13.29	01.37	
Lø. 2	Bebiana		08.18	15.40	13.51	02.50	
Sø. 3	1. s. i advent	Svend Aldebaran kulm. midn.	08.19	15.39	14.14	04.01	
<i>Jesus i Nazareth synagoge. Luk. 4,16-30</i>							
Ma. 4	Charlotte Frederikke	Barbara	UGE 49	08.21	15.38	14.41	05.09
Ti. 5	Sabina			08.22	15.38	15.12	06.15
On. 6	Nikolaus	Tusmørket varer 48 ^m		08.24	15.37	15.49	07.16
To. 7	Agathon	☉ f.m. 2 ^h 27 ^m		08.25	15.36	16.32	08.11
Fr. 8	Mariæ undf.			08.27	15.36	17.22	08.59
Lø. 9	Rudolph	☾ fjernest jorden		08.28	15.35	18.18	09.40
Sø. 10	2. s. i advent	Judith		08.29	15.35	19.18	10.14
<i>De 10 brudepiger. Matth. 25,1-13</i>							
Ma. 11	Damasus		UGE 50	08.30	15.35	20.22	10.43
Ti. 12	Epimachus	Rigel kulm. midn.		08.32	15.35	21.28	11.07
On. 13	Lucia	Tusmørket varer 49 ^m Capella kulm. midn.		08.33	15.34	22.36	11.29
To. 14	Crispus			08.34	15.34	23.46	11.50
Fr. 15	Nikatus	☉ s.kv. 6 ^h 31 ^m		08.35	15.34	-	12.10
Lø. 16	Lazarus			08.36	15.34	00.58	12.31
Sø. 17	3. s. i advent	Albina		08.37	15.34	02.13	12.54
<i>Zakarias' lovsang. Luk. 1,67-80</i>							
Ma. 18	Lovise		UGE 51	08.37	15.35	03.31	13.21
Ti. 19	Nemesius			08.38	15.35	04.50	13.55
On. 20	Tamperdag	Abraham Tusmørket varer 49 ^m		08.39	15.35	06.08	14.38
To. 21	Thomas			08.39	15.36	07.21	15.34
Fr. 22	Japetus	Solhverv 9 ^h 17 ^m Korteste dag ☉ n.m. 3 ^h 22 ^m		08.40	15.36	08.23	16.41
Lø. 23	Torlacus	☾ nærmest jorden Betelgeuse kulm. midn.		08.40	15.37	09.14	17.59
Sø. 24	Juleaften 4. s. i advent	Alexandrine Adam		08.41	15.37	09.54	19.22
<i>Han bør vokse, men jeg forringes. Joh. 3,25-36</i>							
Ma. 25	Juledag		UGE 52	08.41	15.38	10.25	20.45
Ti. 26	2. juledag	St. Stephan		08.41	15.39	10.51	22.05
On. 27	Joh. evang.	Tusmørket varer 49 ^m		08.42	15.40	11.14	23.23
To. 28	Børnedag	☉ f.kv. 20 ^h 6 ^m		08.42	15.41	11.36	-
Fr. 29	Noah			08.42	15.41	11.58	00.38
Lø. 30	David			08.42	15.43	12.21	01.51
Sø. 31	Julesøndag	Sylvester		08.42	15.44	12.46	03.00
<i>Flugten til Egypten. Matt. 2,13-23</i>							

DECEMBER 1995

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Fr.	1	09.13	22.11
Lø.	2	10.31	23.25
Sø.	3	11.47	00.26
Ma.	4	12.47	-
	49		
Ti.	5	01.17	13.37
On.	6	02.02	14.20
To.	7	02.41	14.59
Fr.	8	03.17	15.37
Lø.	9	03.52	16.14
Sø.	10	04.28	16.53
Ma.	11	05.04	17.32
	50		
Ti.	12	05.38	18.11
On.	13	06.13	18.49
To.	14	06.46	19.29
Fr.	15	07.26	20.14
Lø.	16	08.16	21.10
Sø.	17	09.17	22.17
Ma.	18	10.34	23.35
	51		
Ti.	19	11.59	00.43
On.	20	-	13.08
To.	21	01.38	14.04
Fr.	22	02.29	14.55
Lø.	23	03.16	15.43
Sø.	24	04.02	16.31
Ma.	25	04.46	17.17
	52		
Ti.	26	05.29	18.02
On.	27	06.13	18.47
To.	28	06.56	19.35
Fr.	29	07.43	20.28
Lø.	30	08.38	21.28
Sø.	31	09.46	22.40

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens

klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 3^h 38^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17^m, hvorved man får 3^h 56^m. Da Højer ligger ved Vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^h 59^m. Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

	Aabenraa		Slesvig	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Febr. I, Nov. I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Febr. II, Okt. II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Mar. I, Okt. I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Mar. II, Sept. II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
Apr. I, Sept. I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
Apr. II, Aug. II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I, Aug. I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II, Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I, Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Esbjerg. Udgangspunktet er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet.

Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensyntagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Esbjerg, må man ved:

Nordslesvig:	Havneby, Rømø	trække 20 min. fra
	Rømødæmningen	trække 10 min. fra
	Lakolk	trække 50 min. fra
	Højer sluse	lægge 13 min. til
	Koldby	lægge 10 min. til
	Ballum sluse	trække 5 min. fra
	Rejsby sluse	lægge 10 min. til
	Vester Vedsted	samme som Esbjerg
Fanø:	Nordby	lægge 15 min. til
	Sønderho	trække 30 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl (forb. til Før)	trække 27 min. fra
	Schlüttsiel (forb. til Halligerne)	trække 56 min. fra
	Husum (forb. til Pellworm m.v.)	trække 57 min. fra
	Frederiksstad	trække 33 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 27 min. fra
	St. Peter	trække 2 timer og 6 min. fra
	Wyk	trække 46 min. fra
	Westerland	trække 2 timer og 1 min. fra

Danske helligdage i 1995, som er hverdage i Sydslesvig

13. april	Skærtorsdag
12. maj	Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1995, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
3. oktober	Den tyske enheds dag
15. november	Bededag

Ferieplan for skolerne i sydslesvig i 1995 - Fastlandet.

Påskeferie	10. april - 22. april	Efterårsferie	9. oktober - 21. oktober
Sommerferie	29. juni - 9. august	Juleferie ..	23. december - 7. januar 1996

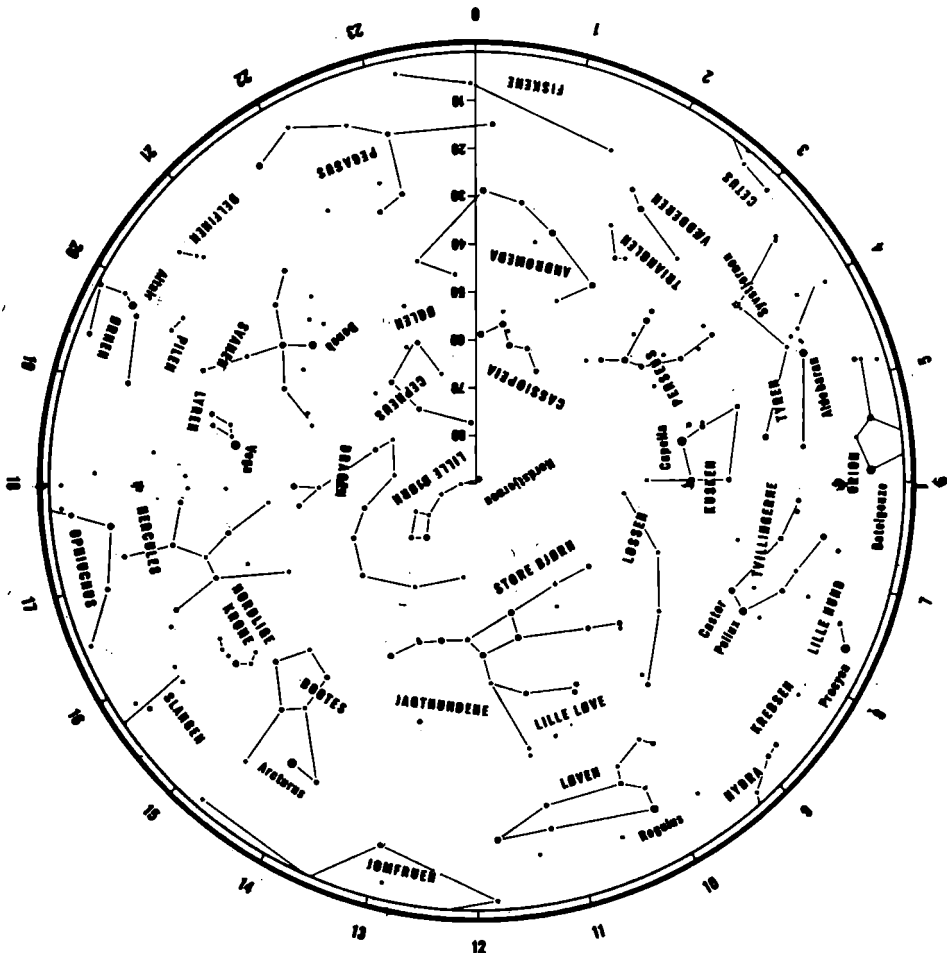
Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag.

Stjernesked

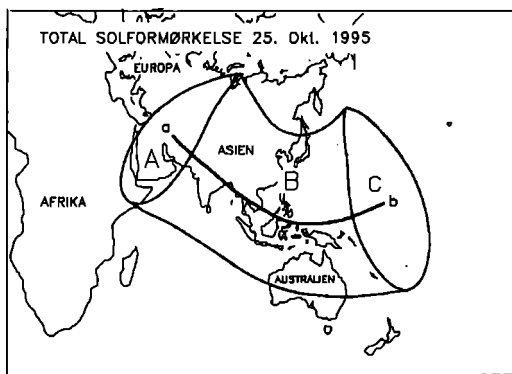
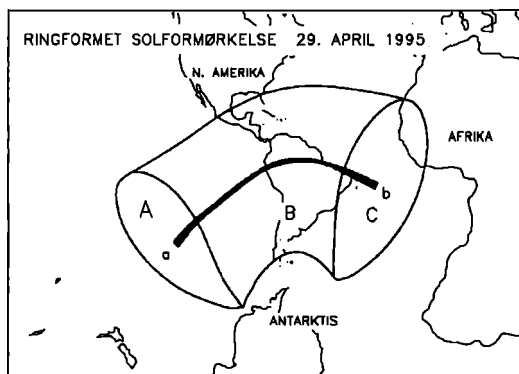
Stjernesked viser sig hver klar nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3.-4. januar (Kvadrantiderne), 22. april (Lyrikerne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orioniderne) og 13. december

(Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1995

1. **Partiel måneformørkelse den 15. april, ikke synlig i Danmark.**
2. **Ringformet solformørkelse den 29. april, ikke synlig i Danmark.**
Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort. I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en ringformet formørkelse, i de øvrige områder ses den som en partiel formørkelse.
3. **Total solformørkelse den 24. oktober, ikke synlig i Danmark.**
Formørkelsens synlighedsområde fremgår af kortet på modstående side. I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en total formørkelse, i de øvrige områder ses den som en partiel formørkelse.

ARTIKLER
OG
DIGTE

Godt det gik, som det gik

Det jen år ette det andt forsvinde
og hva der er tebach, det er kun minde.
Minde om det der er ske engang
og er'et naue vichte - ja så føl vi trang
te sån mæ mellemrum lich og markee
det år og den dau, da det vichte passee.

Sjel om æ sogn de jo slet it er glemt,
så er'et nu snar læng sin, at det blev bestemt,
at der sku foranders - sån å det lokael:
i halvfjerds sku vi te og væ storkommunael!
Æ bølge gik højt - der vå en storm -
men godt vå'et vi fik'en - æ kommunalreform!

Den niend april om morgne - hel brat
i nitten hunde og fyrrer blev Danmark besat!
Vi danskere vi meen, vi ku orden'et mæ det goej:
vi sku bar tej'et rolle og gøe som de soej:
- Jo, det vå det bedst, så skul'et nok gå
for æ tyskere - dem ku vi ællivel it slå.
Og godt nok så er vi da helle it så stoe,
men hvis ingen haj vovet og gå æ tyskere imoe,
hvordan haj så verden se u'e i dau?
Vi skylde de manne en tak, som gav
dert liv i æ kamp moe det tysk tyranni!
Den fjerde maj om aftene der henved æ klok ni,
da kom æ beske: Danmark er fri!

Sælfølge så ka der jo åltins findes
et år eller en dau, der er værd og mindes,
men nitten hunde og tyve - det er nu nau særle!
For dem, der ka haus'et, må'et jo væ herle
og tænk tebach, hva der ske det år
og vi, som it vå te, vi forstår
vist kun delvis den stemning, som de komme i,
der levet dengang, når de mindes den ti,
da æ krich fik end og der endle blev frej
og æ afstemning den omsie fund stej!
- Og æ genforening! - Der vå en fest!
Kong Chr. X kom ridend å sin hest
øver æ grænse for å den måe og symbolisee,
at nu vå den grænse it grænse mee!

Æ skuffels i Sydslesvig må ha væt stoe -
for dem kom æ grænse for landt imo noe.
Tre kvart århunde - en evighee
når'n tænke tebach, hva der ålt er passee.
For vos, som it vå te ålleree,
dengang æ genforening skee,
da lye'et mærkle te æ sproch har væt tysk,
her hvor vi nu snakke syndejysk.
Vi skylde dem tak, der troej, det ku nyt
og bliv ve mæ æ arbe, så æ grænse blev flyt!

I år er der galt manne grund te og flach.
Som milepæel de står tebach:
kommunalreform og befriels - men størst æ genforening
for uern den så haj det andt
for vos væt uern mening.
Tre år som ændert hel markant
de vilkår, som vi fik.

Godt det gik, som det gik.

*Men venlig hilsen
Inger Rahbek Andersen*

»En sønderjysk status«

Af Kresten Philipsen

Jo - det er ganske vist. Opsvinget har bidt sig fast. Hvorvidt det er den ene eller anden Poul's opsving, har vælgerne ikke afgjort i skrivende stund. Men givet er det, at en længere årrække med lavinflation og en deraf stærkt faldende rente har bragt de danske virksomheder i en gunstig konkurrencesituation - ikke mindst på det tyske marked, hvor hjulene igen er ved at komme i omdrejninger.

Medens vi i Sønderjylland i midten af 80'erne ikke helt fik vores del i væksten af arbejdspladser, er det noget der tyder på, at det denne gang går meget bedre. Ikke mindst Danfoss melder om en kraftig stigning i beskæftigelsen. + 700 er det vist blevet til i det sidste års tid, og det er inden »Nessie« (en nyudviklet vandbaseret hydraulikpumpe) er begyndt at trække rigtigt på hjulene.

I Tinglev er Mærsk Container Industri gået igang med en fordobling af fabriksarealet med henblik på at producere kølecontainere. Her forventes skabt 200 nye arbejdspladser.

Vest på fortsætter industriudviklingen med bl.a. nye skud på Hydro-stammen og det er vel næsten symbolsk, at det var Ecco, der købte den tidligere Tønder Landbrugsskole og omdannede den til virksomhedens moderne kursus- og konferenceejendom.

Heraf kan ikke udledes, at landbruget ikke fortsat spiller en stedse stor og vigtig rolle i landsdelens økonomiske liv, men beskæftigelsen i primær-produktionen er fortsat faldende. Det var formanden for de sjællandske landboforeninger, Pilegaard Larsen, der i begyndelsen af 70'erne sagde, at det var svært at bevare pessimismen. Det er nok sværere at finde egentlige optimister i erhvervet lige nu,

hvor stærkt faldene priser på landbrugsprodukter på grund af EU- og Gattforhandlinger blandet med en langvarig lavkonjunktur for svineproduktionen. Optimismen i den sidstnævnte branche er heller ikke blevet bedre af, at det åbenbart ikke lykkedes for landsdelens flagskib - Slagteriregion Syd - at komme igennem sine vanskeligheder.

Overraskende hurtigt synes derimod landsdelens transportcenter Padborg at være kommet ud af sin pessimisme. EU's indre markeder, og nye transportcentre, der skyder op rundt omkring i landet som paddehatte kunne godt stemme forventningerne lavt, men de kan åbenbart noget på transportområdet i Padborg, som de andre ikke har fundet ud af endnu.

Jeg regner herefter med, at der er en stribe af store og mange mindre virksomheder, der med rette er utilfredse med, at jeg ikke har fremhævet netop dem.

Køen af arbejdsløse er ikke blevet meget kortere endnu - selvom det nok har lettet især for de unge. Selvom ledigheden stadigvæk befinder sig på den forkerte side af 13.000 her i landsdelen, hører vi allerede de første rygter om, at det er umuligt at skaffe kvalificeret arbejdskraft.

Med de efteruddannelsesmuligheder der er til rådighed, kan hverken virksomhederne, de ledige eller de offentlige budgetter leve med dette skisma i længden.

Mens vi er ved erhvervslivets udviklingsmuligheder, er der grund til at nævne de såkaldte »Mål 5-B-midler« fra EU.

Sønderjyllands Amt har sikret sig et beløb på ca. et halvt hundrede mio. kr. over årene 1994-99. Pengene kan anvendes til »udviklingshjælp« i egnsudviklingsområder inden-

for områder som landbrug, turisme, virksomhedsudvikling, infrastruktur, uddannelse m.v. Forhåbentligt vil det via disse midler være muligt at fastholde og udbygge erhvervsudviklingen i landdistrikter. Midlerne gælder for Tinglev, Løgumkloster, Højer, Bredebro, Skærbæk, Gram, Rødding og Nr. Rangstrup kommuner samt øerne Årø og Barsø.

Endvidere forventer jeg, at vi fra 1995 yderligere kan få styrket grundlaget for det dansk/tyske samarbejde i grænseregionen. Det sker ved igangsættelse af det såkaldte »Interreg II«-program, hvor EU går ind med op til 50% finansiel støtte til dansk-tyske projekter med samarbejdspartnere på begge sider af grænsen. Interreg II vil bl.a. fortsætte arbejdet med projekter startet under tidligere EU-støtteprogrammer såsom turismeudviklingen, uddannelse, erhvervsudvikling, miljøspørgsmål m.m.

Som noget nyt ønsker vi at udbygge og forbedre den gensidige sprogkundskab i området, d.v.s. tyskere skal lære mere dansk og omvendt. Forstået som et led i hele grundlaget for et bedre samarbejde i grænseregionen.

Over hele landet får vi i disse år mere natur i landskabet. Forstået som områder med mindre kulturpåvirkning og med bedre vilkår for flora og fauna. En udvikling, der dels hænger sammen med stigende offentlig interesse for en righoldig natur, dels med at landbruget har jord i »overskud«.

Denne udvikling har også fundet sted i Sønderjylland, hvor vi på det seneste har fået gendannet tidligere afvandede søer - bl.a. Oldendor på Als og Hindemaj ved Haderslev. Desuden har vore årestaureeringer og natur-

genopretninger ved bl.a. Brede Å og dele af Vidå-systemet høstet stor interesse - også i udlandet.

Der er grund til at glæde sig over en smukkere og mere spændende natur i de kommende år.

Der går næppe et år, uden der er en eller anden historisk begivenhed, vi kan fejre i landsdelen. Sejr eller nederlag - og der har været flest af de sidste. Men vi bruger anledningen til at vedkende os vores fortid og derfra finde et ståsted i en meget omskiftelig hverdag.

I år var det bl.a. 50-året for Frøslevlejrens oprettelse. Forud var gået en lang og varm sommers diskussion om Frøslevlejren anno 1994 og dens anvendelse. Jeg skal ikke her gå længere ind i denne diskussion, men blot fastslå, at de kommercielle interesser i lejren er at skaffe penge til at købe maling, til at tjære tage og slå græs for. Jeg kan så glæde mig over at være formand for den selvejende institution, hvis virke omgærdes med stor interesse. Så kan man selvfølgelig lidt i enrum filosofere over, at den landsdækkende interesse unægtelig var noget mindre, da lejren var ved at rådne op og falde fra hinanden. Men så havde der jo slet ikke været noget at klage over.

1995 bliver de store jubilæers år. Ikke mindst 75-året for Genforeningen vil give anledning til en række festlige begivenheder, der forhåbentlig vil kulminere med en stor folkefest på Dybbøl Banke, som amtsrådet planlægger i samarbejde med de 3 store nationale foreninger, Sprogforeningen, Sønderjydsk Skoleforening og Historisk Samfund for Sønderjylland.

De første år med Sønderjyllands Amtsråd

Af Erik Jessen

1960'erne var en stor udviklingsperiode for Nordslesvig, som det var det for hele landet. Byggeaktiviteten var stor, de offentlige investeringer omfattende, mange initiativer blev taget af det private erhvervsliv, og arbejdsløsheden var nærmest nul. Alt dette tilskyndede til en debat om fremtiden, om hvordan det hele kunne styres, om lands- og egnsplanlægning og om en mulig kommunal reform. En kommunallovskommission blev nedsat for at vurdere, hvordan man bedst kunne tilpasse det kommunale system til den udvikling, samfundet var inde i.

Disse overvejelser gjaldt også for Nordslesvig, der siden Genforeningen havde været opdelt i fire forholdsvis små amter. Det skyldtes en hensyntagen til den inddeling, man havde arvet fra den tyske tid, men nok også, at man fandt, at det kunne være godt og fornuftigt for udviklingen i den genforenede landsdel, at der fandtes en kvalificeret stats- og amtsadministration i hver af de fire købstæder. Et tilbageblik vil da også vise, at dette var rigtigt set. Det blev af betydning i de første årtier, at der, fordelt i landsdelen, fandtes veluddannede embedsmænd, hvoraf næsten alle deltog aktivt i det danske kulturelle og politiske liv.

Men kravene om en gennemgribende kommunal reform bankede på døren, til at begynde med for at finde en løsning på de store byudviklingsproblemer, som mange hastigt

voksende købstæder måtte slås med, låst inde, som de ofte var, af alt for snævre kommunegrænser. Debatten gjaldt også amters og kommuners opgaver og fremtidige struktur og størrelse. Da det for amternes vedkommende blev klart, at sygehusvæsenet ville blive en af hovedopgaverne, var det også klart, at et amt skulle være væsentligt større end de hidtidige sønderjyske amter.

Det naturlige var at sammenlægge de fire nordslesvigske amter til ét amt, et forslag, der da også vandt udbredt tilslutning.

Fra mange sider rejstes der dog krav om, at den gamle Kongeå-grænse ikke derved blev yderligere cementeret. Det problem løste indenrigsminister Poul Sørensen meget enkelt ved at vælge en nordligere grænse i den østlige del og en sydligere mod vest.

Forud for den endelige beslutning forelå der flere andre forslag til amtsinddelinger. Størst interesse vakte et forslag om at dele landsdelen i et vestligt amt knyttet til Ribe/Esbjerg og et østligt amt, knyttet til Kolding og Trekantbyen. Men bortset fra kredse i Vestslesvig, hvor amtmand Tyge Haarløv længe var forkæmper for at bevare det eksisterende Tønder Amt som et specialt grænseamt, blev der almindelig sønderjysk tilslutning til sammenlægningen af de fire amter med de nævnte grænseændringer mod nord.

Det var en ganske omfattende reform, men reformerne kom også til at gælde for kom-

munerne, hvor 121 kommuner blev sammenlagt til 23, i gennemsnit godt fem kommuner til en ny kommune. Ved den nye inddeling sikredes der Haderslev, Sønderborg og Tønder bysamfund gode udbygningsmuligheder, hvorimod Aabenraa måtte affinde sig med en snæver vestlig grænse følgende den nye motorvej. I dag er Aabenraa By og Rødekro By på det nærmeste vokset sammen og virker på mange måder som ét bysamfund.

Til at forberede det nye amts organisation mv. valgte amts- og byråd et 21 mand stort udvalg, der dog blev udvidet til 22, da det viste sig, at det tyske mindretal ikke havde opnået repræsentation ved de foretagne valg. Bund Deutscher Nordschleswiger udpegede derpå amtsrådsmedlem, gårdejer Harro Marquardsen, Løgumkloster, som medlem. Amtsrådsmedlem, landmand Børge Diemer, Bjerndrup Mark, valgtes som formand, og en række ledende administrationsfolk fra amter og købstæder udpegedes til at påtage sig det administrative arbejde i forbindelse med sammenlægningsudvalgets virksomhed, ligesom der nedsattes en række udvalg. 22 mands-udvalget udpegede også det nye amts administrative chef, idet amtsrådssekretær Vagn Harsberg, Sønderborg, valgtes som amtsdirektør. Der var spænding omkring dette valg, idet der måtte flere møder og drøftelser til, før Harsberg opnåede det nødvendige antal stemmer, 17 ialt. Var dette ikke opnået, skulle afgørelsen have været truffet af det nyvalgte amtsråd.

Det 25 mand store amtsråd valgtes ved et valg først i marts 1970 og begyndte sin virksomhed den 1. april s.å. I Vestslesvig havde man forud frygtet, at egnen ville blive underrepræsenteret i forhold til de folkerige egne mod øst, men det skulle vise sig, at denne frygt var ubegrundet, idet vesteregnet fik en forholdsvis stærk repræsentation i det nye amtsråd, idet de politiske partier ved kandidatopstillingen havde taget de fornødne hensyn hertil.

Det nye amtsråd sammensatte sig af elleve socialdemokrater, seks venstrefolk, fem konservative, to radikale og et medlem fra Slesvigsk Parti. Som det ses, var socialdemokraterne og valgforbundet mellem Venstre og konservative lige store, hvorfor Det Radikale Venstre blev tungen på vægtskålen ved amtsborgmestervalget og konstitutionen. Dette forhold forstærkedes, da Det Radikale Venstre og Slesvigsk Parti indgik i én valggruppe. Efter mange og trange forhandlinger valgtes Aabenraas borgmester, Erik Jessen, til amtsborgmester, medens den socialdemokratiske førstemand, folketingsmand og amtsrådsmedlem, Peter Gorrsen, Alnor, måtte klare sig med en plads i økonomiudvalget og posten som 2. viceamtsborgmester.

Amtsrådet konstituerede sig iøvrigt med den radikale arkitekt Svend Ingomar Petersen, Vojens, som viceamtsborgmester og formand for Teknisk Udvalg. Den konservative kontorchef, Eugéne Ibsen, Tønder, blev formand for sygehusudvalget, medens de to socialdemokrater, distriktsmontør Dycke Hoff, Aabenraa, og laboratorieleder Svend Tånquist, Nordborg, valgtes som formænd for henholdsvis Undervisnings- og Kulturudvalget og Socialudvalget. Dermed var der foretaget en nogenlunde rimelig fordeling af de vigtigste poster, grupperne imellem.

Det nye amtsråds første og mest nærliggende opgave lå lige for. Den bestod i at organisere den nye administration ved en sammenlægning og nyorganisation af de fire hidtidige amtskommunale administrationer. Et væsentligt problem var her at udnævne de embedsmænd, der skulle lede de enkelte sektorer, og virke som udvalgenes rådgivere. Ved disse beslutninger måtte der naturligvis tages rimelige hensyn til de, der indtog ledende poster i det gamle system. På den anden side var det også af vigtighed at træffe beslutninger, der sikrede, at den nye administration kom til at virke bedst muligt. I nogle tilfælde måtte der disponeres kun for nogle

få år, mens vi for andre kunne træffe mere langsigtede beslutninger. I sygehussektoren måtte vi afvente 1972, det år, da Landshospitalet skulle overgå til amtet, før den endelige leder blev udnævnt. For den omfattende tekniske forvaltning kunne vi derimod fortsætte med de kendte opgaver og klarede overgangen ved at opdele de forvaltningsmæssige opgaver i flere sektioner, indtil det tidspunkt kom, da der også her kunne udnævnes én chef for hele området. Til den sociale sektor, der da stod over for nye store opgaver, f.eks. sygesikringen, hentedes lederen udefra. Administrationen kom dog, trods overgangsproblemer, hurtigt til at virke tilfredsstillende, ikke mindst takket være, at de »sammenbragte børn« hurtigt fandt hinanden i et sagligt samarbejde.

Til at løse de opgaver, som den nye, ret omfattende planlægningslovgivning pålagde amtet, oprettedes kort efter en særlig planlægningsafdeling i tilknytning til amtsrådets sekretariat.

Medens den sociale sektor i de første år løbende overtog nye opgaver, kunne andre f.eks. teknisk forvaltning køre videre med de kendte opgaver, der dog nu krævede den fornødne koordinering for hele det sønderjyske område.

Senere kom hertil en række planlægningsopgaver og de store anlægsopgaver, Motorvejen, Alssundbroen og det fremskudte dige i Tøndermarsken. Medens administrationen ellers principielt samledes i Aabenraa, besluttedes det at placere vandløbsvæsenet for hele amtet i Tønder, hvor opgaverne på netop dette område var mange. Senere knyttes også miljøforvaltningen hertil. Bag disse beslutninger lå også et ønske om at styrke Vestslesvig så meget som muligt.

En ny opgave for Undervisnings- og kulturforvaltningen var at koordinere det sønderjyske museumsvesen, hvor ejerforholdene for de offentlige museer indtil da havde været varierende. Her blev det besluttet, at

disse museer fremtidig ejedes med 75% af amtet og 25% af lokalkommunen. Dog overførtes Sønderjyllands Kunstmuseum fuldt ud til amtet. Det var en typisk landsdelsopgave.

Som nævnt blev amtsadministrationen med få undtagelser i løbet af de første år samlet i Aabenraa. Her var det gamle amts-hus slet ikke stort nok til at huse alle, og amtsrådet måtte leje lokaler andre steder i byen, indtil den nye amtsgård i 1978 kunne tages i brug.

En overgang havde administrationen til huse ikke færre end ni forskellige steder i Aabenraa.

Sygehusområdet var det område, der i de første år fremkaldte størst debat i amtsråd, presse og offentlighed. Det ville have været en fordel for det nyvalgte amtsråd og vel også for sygehusstrukturen, om amtsrådet havde kunnet begynde en ny planlægning af sygehusudbygningen, men sådan skulle det ikke gå. Både amter og byråd havde disponeret mange år forud fra 1970. I Sønderborg havde Staten, Sønderborg Amt og By vedtaget og påbegyndt en stor udbygning af Landshospitalet, som en første etape af en plan, der skulle gøre det til Sønderjyllands hovedsygehus med mange specialer. I Haderslev var amt og by i fuld gang med at bygge et nyt stort sygehus ved Haderslev Dam. Det var beregnet til at skulle dække sygehusbehovet i hele Haderslev amt og by og forudsatte, at Gram Sygehus blev nedlagt i takt med, at det nye sygehus blev taget i brug.

Sønderjyllands Amtsråd var således bundet på hænder og fødder m.h.t. sygehusplanlægning og -udbygning og fik i de første år nok at se til med at gennemføre byggeriet i Haderslev, der kom til at beskæftige amtsråd, presse og offentlighed meget. Det radikale amtsrådsmedlem, arkitekt Svend Ingomar Petersen, Vojens, der havde været medlem af Haderslev Amtsråd og dér ofte kritiseret byggeriet, førte nemlig den kritik med over i det nye amtsråd, selvom dette slet ikke havde

noget med ansvar for hverken plan eller igangsætning.

I debatten svirrede det med tal af mange slags, men de fleste debattører glemte undervejs, at de 70 millioner kroner, som Haderslev amts- og byråd havde som udgangspunkt, alene omfattede selve byggeprisen uden inventar, personaleboliger og have- og vej anlæg. Tager vi de 70 millioner og lægger de manglene byggeomkostninger m.v. til, og fremskriver tallet med de ret stærke pris- og lønstigninger, der fandt sted i byggeperioden, når vi nøjagtig til de 260 millioner, som huset med inventar kunne afregnes til.

Det store byggeri i Sønderborg var i modsætning hertil ingen belastning for amtet, idet staten her betalte sin andel af byggeomkostningerne frem til 1973/74.

Da amtsrådet efter ibrugtagningen af hele Haderslev Sygehus besluttede at ændre Gram Sygehus til en langtidsmedicinsk afdeling, oprørtes folk på Gram-egnen, et oprør, der udkrystalliserede sig i et stort protestoptog til Rådhuset i Aabenraa, hvor amtsrådet på den tid holdt sine møder. Senere er Gram Sygehus helt blevet nedlagt, denne gang uden de store protester.

Også amtsrådets beslutning om at bygge en ny amtsgård for at samle administrationen, mødte skarp kritik, hvilket sådanne byggerier i de år næsten altid mødte. Det ville imidlertid være meget upraktisk og også omkostningskrævende i længere tid at have administrationen spredt mange steder. I begyndelsen holdt amtsrådet sine møder på Aabenraa Rådhus, men efter Folkehjems restaurering flyttede møderne til Folkehjems Billedsal. For amtsrådet, dets udvalg og administration var det en lettelse at kunne fungere samme

sted. I en periode, hvor amtsgården en tid stod halvfærdig, døbte redaktør Anker Nørsgaard, Vojens, den: »Det grimme hus nord for Alperne«, men den karakteristik holdt ikke, da folk kunne betragte huset i sin helhed, bygget af gode sønderjyske mursten og monteret med adskillige produkter fra førende sønderjyske fabrikker, herunder også et smukt græsgrønt gulvtæppe i amtsrådssalen, vævet på Højer Tæppefabrik af dejlig uld fra vestslesvigske får. Møblerne til samme sal blev tegnet af den i Tønder fødte, verdenskendte møbelarkitekt, Hans Wegner, og gardinerne designet og vævet af væversken Hanne Vedel, Aabenraa.

Det grønne gulvtæppe gav anledning til en omfattende pressedebat, især om prisen. Desværre var det umuligt at forklare selv habile journalister, at prisen kun var det halve af den, de førte i marken, idet et sådant tæppe væves som et dobbelt tæppe, der dernæst deles tværs igennem. Men tæppet er stadig smukt og grønt og ser stadig ud som om det var nyt.

I erindringens skær står de første år i det nye amtsråd, som nogle travle og spændende år, hvor nye problemer løbende dukkede op og krævede deres løsning, men også som en periode, hvor de 25 nyvalgte amtsrådsmedlemmer, hvoraf mange slet ikke kendte hinanden forud, hurtigt fandt hinanden i et positivt sagligt samarbejde.

I modsætning til tidligere åbnede det nye amtsråd sine døre og vinduer op ud til offentlighed og presse, bl.a. ved regelmæssige pressemøder o.lign. Det blev til megen omtale, ofte også kritik, men såmænd også af og til lidt anerkendelse.

En sønderjydes oplevelser under 1. verdenskrig

Af Johannes Christensen

Johannes Christensen, Langholtegård, Svinninge, var født i Visby sogn i 1896 og har efterladt en del skriftligt materiale om sit liv. Han døde i 1965. Redaktionen har fået lov til at bringe hans beretning om tiden omkring hans indkaldelse som soldat i 1. verdenskrig og om hans flugt til Danmark.

Søndag, den 26. juli 1914 afholdes et sommermøde i Visby Forsamlingshus, hvor gdr. Niels Jørgen Gothardsen og min bror, gdr. Hans Jepsen Christensen, Høgsbro, skulle tale. Mange var samlet til dette møde, men en dyster stemning greb os alle, da Niels Jørgen Gothardsen ved mødets begyndelse gav meddelelsen om Østrigs ultimatum til Serbien, som han frygtede, ville blive til en verdensbrand, som følge af de mange alliancer. Desværre fik han ret, og det blev den sidste sammenkomst i Visby Forsamlingshus for lange tider. Der gik nu nogle spændende og uheldsvangre dage - den store uge - og rygterne begyndte at svirre.

Jeg tjente hos gdr. Kristian Danielsen, »Vestergård« i Gærup, han havde året før overtaget den ret store gård, han var en ung rask mand og havde været garder. Sidst i ugen kom indkaldelsesordren, han var vist nok den første i byen, der drog afsted ud i det uvisse, men snart regnede det med indkaldelsesordrer over hele byen og sognet, dag og nat måtte de unge afsted, flere blev afhentet midt om natten.

Grædende og sørgende husmødre mødte

man alle steder i dagene derefter, de gik sammen for at trøste hinanden med, at det nok snart var forbi. Men sådan gik det ikke.

Tabslisterne begyndte at fremkomme i aviserne, nærmere og nærmere kom de faldnes navne til Nordslesvig, og så pludselig fandtes i listerne - der blev længere og længere for hver dag - det første navn fra sognet.

Alle blev opskræmte, men tyskerne gik stærkt frem, skrev min husbond hjem, snart ville de være i Paris, og krigen ville så snart være forbi, men det gik helt anderledes.

Vi var seks brødre, den ældste, Kristen, havde været aktiv soldat ved Jæger Regimentet i Ratzeburg, han var død 1911. Den næste var senere landstingmand gdr. Hans Jepsen Christensen, han blev dog aldrig soldat, på grund af et meget svagt hjerte. Den tredje bror, Marthinus, havde ligget aktiv soldat ved første Garder Regiment i Potsdam og måtte gøre krigen med i alle fire år. Hans helbred har ikke været godt siden. De næste to brødre var oversatte fra sessionen 1914 til 1915, men måtte nu møde op og blev selvfølgelig erklæret for duelige, og inden julen blev de indkaldt, Thorvald til Slesvig som infanterist, Alfred til Potsdam som garder. Et par måneder senere var de på vej til fronten.

Jeg, som den yngste og kun 17 år gammel ved krigens udbrud, kom på session i 1915 og blev indkaldt den 2. nov. 1915 til Husum som infanterist. Her fik jeg en ret god uddannelse, senere blev jeg forsat til Rendsborg og Lock-

steder Lager, en stor øvelseslejr i Holsten. Desuden var to af mine svogre blevet indkaldt i august og oktober 1914, det blev en trist jul i 1914. Fem af mine nærmeste var allerede draget hjemmefra, det var uvist, om vi så dem mere, og jeg vidste, det var kun et spørgsmål om tid for mig også - så var min far og mor og min yngste søster - hvis kæreste allerede havde været med i svære kampe i Belgien - ene tilbage derhjemme.

Mine forældre var mellem 60-70 år, og min mor ikke rask, så min søster fik nok at gøre med at hjælpe til inde og ude, hjælpe til at holde modet oppe hos far og mor og skrive breve og sende småpakker til fronten.

Men tiden gik, jeg måtte hjælpe til alle vegne, min søsters mand var indkaldt, det kneb med at få hjælp til at passe bedriften, hun havde seks børn og havde kun en gammel mand på 70 år til at passe og fodre kreaturerne. Markerne måtte så passes i ny og næ, når der kunne fås hjælp til. Vore naboer derhjemme var unge mænd, som alle var indkaldt, det kneb også her.

Mindøgudstjenesterne begyndte, det blev til 27 ialt i det lille Visby sogn.

Også min unge, raske husbond, Kristian Danielsen, jeg tjente hos ved krigens udbrud, blev til sidst så nedbrudt under krigens både legemlige og sjælelige anstrengelser, at han døde af sygdom i Belgien.

En dag var de fleste af familien samlet derhjemme. To af mine brødre var kommet hjem på orlov, og jeg ventede indkaldelsen, hvilken dag det skulle være. Spørgsmålet var aktuelt, skulle vi alle tre gå over grænsen til Danmark og derved bjærge livet og aflaste hjemmets bekymringer og sjæleangst, eller skulle vi gå mod syd ind under de svære kår, hvor krigens grufulde spil ventede os?

Ingen vidste, hvad det ville ende med, og så blev da beslutningen taget i vores unge sind for Sønderjyllands Fremtid, for Danmark og for vor samvittigheds skyld.

Dagen efter rejste mine brødre til deres

afdelinger. Kort tid efter lå indkaldeksesorden på bordet til mig en dag, jeg kom hjem fra marken, og så droges jeg også ind i krigens ragnarok.

Efter 10 måneders ophold ved fronten i Frankrig, henholdsvis i Argonnerne, midt i det store slag om Verdun, senere i Præsteskovene og til sidst i Champagne, fik jeg endelig lov at rejse hjem på orlov i foråret 1917.

Da jeg rejste dernede fra, var jeg klar over, at jeg ville prøve at komme over grænsen til Danmark.

Min bror, Hans Jepsen Christensen, og min ældste søster, Abelone, boede begge i Høgsbro, ikke langt fra grænsen. Min plan var at få en påtegning på mit orlovsbevis, så jeg kunne rejse ned og besøge dem. Dette blev på en eller anden måde forkludret, og jeg måtte derfor starte flugten hjemmefra, 30 km. fra grænsen. Min bror, der også var hjemme på orlov, kunne rejse derop, han ville også over grænsen. Vi skulle så mødes i Danmark et eller andet sted. Det gik dog anderledes, han fortrød det, da han nåede grænsen, og rejste, da orloven var forbi, tilbage til fronten igen. Efter flere farefulde oplevelser, hvor rene tilfældigheder var skyld i, at han slap fra det med livet i behold, kom han over grænsen til Danmark et halvt år senere.

Jeg havde en god kammerat, Ludolf Lytzen, Daler, som også var hjemme fra fronten. Vi besluttede at vove forsøget sammen. Det blev en spændende flugt hin nat den 3. og 4. maj 1917. Fra Visby syd på til Østerby og ud i marsken for at dreje mod vest ind til Højer, og videre nord på gennem Emmelev til Ballum, ud til Randerup, hvor cyklerne blev efterladt, her fra videre nord på, ud over enge, hvor vi slap over Brede Å i en båd. Videre frem gik det, vi skulle nå over grænsen inden, det blev lyst. Snart var vi plaskvåde af at springe over brede vandfyldte grøfter, snart måtte vi mave os frem, når tyske patruljer nærmede sig på vejene. Ved Skærbæk fik vi

revet tøjet ved at kravle gennem pigtrådspærringer. Noget længere nord på gik vi ud i havet, hvor vi vadede i flere timer langt ude fra kysten for at undgå at blive opdaget af kystvagten. Da vi havde vadet i flere timer, troede vi at have overskredet grænsen og gik i land. Men ak og ve, vi opdagede pludselig, at vi opholdt os midt i vagtområdet på tysk side endnu, og en dødsensfarlig flugt ud i vandet igen var uundgåelig. Men miraklet skete, vagten lod geværet være i ro, og vi slap lykkeligt over.

Nogle af vagtmandskabet var indkvarteret på gårdene i Høgsbro, bl.a. hos min bror, Hans Jepsen Christensen, og hans nabo Carl Schmidt. Opad formiddagen hørte min bror en samtale mellem vagtmændene om et par, de havde set gå udenom grænsen i den tidlige morgenstund, uden at man havde skudt efter dem.

Om aftenen spurgte Hans i fortrolighed vagtmanden, hvorfor de ikke havde skudt efter flygtningene, og fik følgende forklaring.

Vagtmanden havde selv været med i Frankrig og var blevet hårdt såret i maven og lå i tre dage, inden han blev taget med til et lazaret.

Efter dette var hans tanke blevet, at kunne han hjælpe nogen ud af dette ragnarok, ville han gøre det. Efter nogle samtaler om spørgsmålet, fik min bror en aftale med den tyske vagtmand, han fik 100 Mark hver gang, han lod en smutte over grænsen til Danmark, der kom nemlig mange i de sidste krigsår og gik den vej.

Ja, mange skæbner er blevet løst ved en grænse mellem år og dag. Efter 16 timers flugt nåede vi trætte, men lykkelige til Vester Vedsted Efterskole, hvis forstanderpar jeg kendte, her blev vi hjerteligt modtaget, fik noget at spise og sov nogle timer.

Om eftermiddagen lånte vi noget civilt tøj og et par cykler og kørte til Ribe for at ekvipere os. Vi sendte en hilsen hjem i »kodesprog«, dog ikke direkte hjem, men til be-

kendte, for at der ikke skulle blive ulemper for dem derhjemme.

Dagen efter skiltes vore veje, min kammerat tog til Randers til en søster og svoger, jeg tog på besøg hos familie forskellige steder i Vestjylland. Til sidst besøgte jeg min moster Signe, der var lærerinde i Thisted, derfra gik rejsen videre til Sjælland for at besøge min svoger, Jacob Madsen, der var gået over grænsen et par måneder før og nu var forvalter hos Jens Hansen Heinstrup ved Gundsømagle, en svoger til J. Kloppenborg Skrumsager, København. Her kunne de godt bruge mig som landvæsen elev for sommeren. Jeg tog mod tilbudet med glæde og tak.

Her tilbragte jeg nu sommeren i gode omgivelser, medens jeg prøvede at leve mig væk fra den grufulde krig og finde frem til en normal menneskelig tilværelse igen, med rolig arbejdsrytme og et værdifuldt dagvirke med påfølgende hvile og rolig nattesøvn.

Efterhånden vågnede interessen for naturlig adspredelse af forskellig art, og jeg begyndte at sysle med fremtidsplaner igen. I sommerens løb kom fru Ingefred Hansens søster, den kendte fru Jytta Skrumsager Madsen, på besøg. I en samtale med hende, rådede hun os unge sønderjyder til at udnytte tiden til et højskoleophold, eventuelt en faglig skole.

Inden sommeren var forbi, var vi tre yngre brødre alle nået herover, ligeledes en bror til min svoger.

Vi placerede os på følgende skoler til november: Min svoger, Jacob Madsen, og hans bror tog til Frederiksborg Højskole, min bror, Alfred, og min kammerat, Ludolf Lytzen, tog til Hadsten Højskole, og vi to yngste, Thorvald og jeg, tog på Vallekilde Højskole.

Denne vinter og den følgende sommer på Vallekilde Højskole gav mig de skønneste og rigeste oplevelser, jeg modtog i min ungdomstid. Her oplevede jeg tilfulde, hvad der giver menneskelivet værdi, og hvilke afgrundsdybder, der var mellem verdens magt-

stræb og begærlighed, der ofte fører til færdelige opgør og tilstande. Jeg fandt vej frem mod et åndsbåret jævnt og muntert virksomt liv på jord.

Hvilken kontrast at komme til forhold og omgivelser, hvor alt gik ud på at ødelægge menneskelige værdier, og så møde det modsatte, hvor livet fik lov at udfolde sig i den skønneste form.

For et modtageligt sind blev dette ungdommens møde med Vallekilde Højskole til en uvurderlig livsværdi og lykke.

Vel prægede alvoren endnu, trods min unge alder, stærkt mit sind. Oplevelserne forud havde været så stærke, at et skel eller en nuance mellem sønderjysk ungdom og ungdommen herhjemme, ikke kunne bortforklares. Ungdommens naturlige leven i nuet og dens sorgløse drømme og syn på tilværelsen og fremtiden, var i nogen grad slået i stykker for os, til gengæld var vel underklangen dybe-

re og fremtiden mere nøgtern, når vi søgte efter værdier, der kunne bære fremover.

En meget betydningsfuld og lykkelig oplevelse havde jeg også i det år i Vallekilde, idet jeg her mødte den pige, der senere blev min kone. I november 1918 måtte Tyskland kapitulere, og da vi nåede april 1919 kunne vi tre brødre og flere andre sønderjyder på skolen drage syd på til de hjemlige egne igen. Vi havde allerede et par gange om vinteren været hjemme under dramatiske forhold. Vi måtte snige os frem og tilbage over grænsen. Den ene gang fandt jeg det klogest at rejse til Haderslev og melde mig til mit gamle bataljonskontor for at gøre rede for mine forhold. De lod mig dog gå uden videre tiltale. Senere fik jeg tilsendt mine »Amnestipapirer« med efterbetaling af nogle soldaterpenge fra tiden i Frankrig.

»Ja - Ordnung im Haushalten ist keine Hexerei«.

Folkeafstemningen i zone II 14. marts 1920

Af Jørgen Kühl

Femoghalvtjerdsåret for Nordslesvigs genforening med Danmark markerer samtidig, at Sydslesvig og dermed en betragtelig dansk og dansksindet befolkning forblev ved Tyskland. Mens Nordslesvig den 15.6.1920 blev genforenet med Danmark, kom Mellemslesvig efter nogle måneder under international administration og besættelse igen under tysk overherredømme.

Sydslesvigs statspolitiske tilhørsforhold blev lige som Nordslesvigs bestemt ved en folkeafstemning. Heri kom dét, man har kaldt folkenes selvbestemmelsesret, til udtryk. Dette princip går i al korthed ud på, at befolkningerne selv skal kunne afgøre, hvilken nationalitet de vil tilhøre. I omstridte grænseområder mellem flere stater kan det betyde, at grænserne kan ændres, for så vidt et flertal af befolkningen ved deres udtrykkelige nationale identifikation ønsker det.

Mens Nordslesvig stemte for genforeningen, fik kun en del af Sydslesvig lov til at stemme om det statslige tilhørsforhold. Det skete i zone II. Denne zone dækkede stort set Mellemslesvig. Afstemningen fandt her sted den 14. marts 1920. Den faldt ud til fordel for Tyskland. Der er ingen reel grund til at antage, at resultatet for hele Sydslesvig ville have set anderledes ud, såfremt også det øvrige Sydslesvig ville være blevet kaldt til urnerne. I det sydligste og østligste Sydslesvig stod det danske umiddelbart efter Første

Verdenskrig nemlig endnu svagere end i Mellemslesvig.

Folkeafstemningerne blev gennemført som konsekvens af Versailles-traktatens bestemmelser for fredslutningen med Tyskland. Den blev undertegnet 28.6.1919. Heri indgik, at der i en række grænseområder med stor mindretalsbefolkning skulle afholdes afstemninger om regionernes tilhørsforhold. For Slesvigs vedkommende skulle der stemmes i to zoner. Afstemningen skulle overvåges og gennemføres af en international kommission, der dels fik den almindelige forvaltningsmyndighed i afstemningsområdet, dels skulle sørge for, at folkeafstemningerne blev afholdt frit, uhindret og hemmeligt. Den internationale kommission fik sæde i Flensborg og administrerede derfra hele afstemningen. Dens arbejde blev støttet af franske og britiske besættelsesstyrker.

Versailles-traktaten fastlagde, at der i Nordslesvig skulle stemmes en bloc, og at områdets statslige tilhørsforhold skulle rette sig efter flertallet af alle stemmer. I Mellemslesvig/Zone II blev afstemningen gennemført i de enkelte sogne. Her ville et flertal for Danmark i en enkelt kommune havde ført til dens genforening med Danmark. Spørgsmålet er dog, hvordan det ville have set ud i praksis. Nu viste der sig, at der ikke blev noget dansk flertal nogetsteds i Zone II. Men forestiller man sig, at f.eks. et sogn i den sydlige del af afstemningszonen havde stemt

for Danmark, mens kommunerne nordfor havde stemt for Tyskland, ville der sikkert have været et praktisk problem med, hvorledes genforeningen skulle gennemføres.

Afstemningen i Zone II fandt sted den 14. marts 1920. Her stemte 51.724 for Tyskland og 12.800 for Danmark. Det vil sige, at kun en femtedel af de afgivne stemmer blev afleveret til fordel for Danmark, mens 80% stemte for Tyskland. Da der blev afstemt enkeltvis kommune for kommune, var der dog også store forskelle i stemmeafgivelsen. I hele 32 sogne lå resultatet til dels særdeles klart under det samlede danske resultat i afstemningszone II på 20%. Kun i 9 sogne lå resultatet over gennemsnittet. På vadehavsøen Føhr stemte flertallet i tre små landsbyer for genforening med Danmark. Det var imidlertid ikke nok til at vinde flertallet i øens to vestligste sogne. Her opnåede de danske dog en stemmeandel på hhv. 33 og 30%. Det var de bedste resultater, som den danske bevægelse opnåede.

Alle steder opnåede opbakningen bag Tyskland flertal. Selv i Flensborg var bekendelsen til det tyske overvældende. Her stemte tre ud af fire for Tyskland. De danske måtte nøjes med at samle 25% bag sig. Heller ikke i landsognene vest for Flensborg, og som stødte umiddelbart op til Zone I, kunne der mønstres noget dansk flertal. Her var afstemningsresultatet ikke væsentligt forskelligt fra det i Flensborg. Stærkest stod den danske bevægelse i Hanved umiddelbart vest for Flensborg. Her stemte hele 29% for Danmark. I Valsbøl stemte 22% dansk. I Medelby opnåede de danske 25%, i Ladelund 24%, i Humtrup 22% og i de tilstødende sogne Rødenæs, Aventoft og Sønderløgum 15-16%. På de nordfrisiske vadehavsøer kunne den danske bevægelse mønstre ganske flotte resultater: Foruden de to højborge på det vestlige Føhr, blev der i Morsum sogn på Sild afgivet 25% danske stemmer. I de øvrige sogne på Sild, Amrum og Føhr stemte 10-18% for gen-

foreningen med Danmark. I den østlige del af Zone II opnåede de danske 16% i Oversø, 15% i Adelby og hver 10% i Lyksborg og Munkbrarup sogne. Men også her var der jo meget langt igen til den halvdel af stemmerne, der var nødvendig for at opnå genforening.

I den sydlige del af afstemningszonen var resultatet betydeligt ringere. Her nåede den danske stemmeandel kun op på mellem 1% i vestkystsognene Faretoft, Risum og Stedesand og 6% i Nykirke. Kun få kilometer derfra kunne de danske dog mønstre 12 hhv. 13% af stemmerne i Læk og Hjoldelund. Det ringeste resultat gav afstemningen i Klangsbøl på vestkysten, hvor der var 0% opbakning bag det danske.

Selv om afstemningsresultatet var nedslående for alle danske, der havde gjort sig håb om genforeningen, måtte der dog nøgternt konstateres, at udfaldet blev, som det kunne forventes på forhånd. Da der skulle vælges mellem dansk og tysk, valgte den altovervejende del det tyske. Realiteterne sønder slog ønskedrømmene. Danskheden stod meget svagt i Mellemslesvig. Den var meget stærkt tilbage i årtierne under tysk-preussisk herredømme. Det kunne en omfattende kortvarig dansk agitation forud for afstemningen ændre noget, men ikke afgørende ved. Det lykkedes faktisk ganske mange steder at vende noget af stemningen i dansk favør, men uden at det kom til at få nogen betydning for afstemningen. De danske forblev et absolut mindretal - også i hovedbyen Flensborg. Her gjorde alle danske sig forhåbninger om, at der kunne vindes et flertal for Danmark. Det lykkedes trods megen begejstring og en velorganiseret afstemningskampagne ikke. Den største hæmsko for den danske agitation var socialdemokratiet, der holdt fast i, at byen og området skulle forblive tysk.

Alligevel var det danske element i Mellemslesvig ikke ubetydeligt. Der var med enfemte-

del af stemmerne og formentlig en nogenlunde tilsvarende fordeling i hele befolkningen set under ét tale om et omfattende dansk mindretal. Vist holdt ikke alle, der den 14.3.1920 havde stemt for Danmark, fast i tilknytningen til det danske. Vist formåede de ny danske mindretalsorganisationer i Sydslesvig kun at rekruttere dele af den danske bevægelse, der i 1920 udtrykte identifikation med Danmark. Der blev af mange grunde tale om en omfattende assimilering til det tyske, som mindretallet som regel stod magtesløs over for. Men alligevel kunne der efter 1920 gås ud fra, at der fandtes et betydningsfuldt dansk mindretal, og at der desuden fandtes endnu flere, der følte eller i al fald på afstemningstidspunktet havde følt en eller anden form for tilknytning til det danske. Det er formentlig fra den sidstnævnte potentielt danske gruppe, at mange af de folk kom, der i mellemkrigstiden fluktuerede ind og ud af de danske organisationer.

Som sådan tager det danske mindretal i Sydslesvig, som det kom til at tage sig ud efter Anden Verdenskrig, for store deles vedkommende sit udgangspunkt i afstemningen i 1920. Der findes i det danske mindretal i dag stadig direkte familiære kontinuiteter til de danske, der havde bekendt sig til det danske helt tilbage til 1864, som bekræftede deres danskhed i 1920, og som også sidenhen holdt fast i det danske trods et stærkt tysk assimileringsspres. Mange af dem, der 14.3.1920 havde stemt for Danmark, men som siden assimilerede sig til det tyske, fandt efter 1945 tilbage til det danske. Mange andre uden historisk tilknytning til det danske fandt dog også ind i mindretallet. Derfor kunne der efter 1945 i de danske organisationer godt findes folk,

der 25 år tidligere havde stemt for Tyskland, men som senere havde fortrudt deres valg. De kunne så deltage i møder sammen med danske, der altid havde holdt fast i deres danske identitet.

Folkeafstemningen i marts 1920 satte sine spor i grænselandet. Sydslesvig forblev altså tysk. Det forstod tyskerne og Weimarrepublikken at markere ved nogle år senere som tak for, at området stemte for at blive ved Tyskland, at give Flensborg det »Tyske Hus« som gave på det »tyske folks« vegne. Denne bastante bygning står endnu i dag som minde over, at afstemningen faldt ud til tysk fordel. Men forholdet mellem dansk og tysk er blevet betydeligt bedre og mindre spændingsfyldt end dengang, hvor det Tyske Hus var et tysk nationalt symbol. I dag benytter også de danske foreninger sig af stedets faciliteter - bl.a. til at repræsentere det danske arbejde over for offentligheden. Det kunne man næppe have forestillet sig for 40 år siden.

Den danske befolkning i området måtte efter 1920 påny finde sig til rette som mindretal i Tyskland. Det var ikke let. Mange danske var skuffede og resignerede. Mange forlod Sydslesvig. Mange valgte at assimilere sig til det tyske. Mange andre tog dog udfordringen op og holdt endnu mere fast i deres danskhed.

Det moderne danske mindretal i Sydslesvig tager således sit udgangspunkt i afstemningsnederlaget den 14. marts 1920. Det førte hurtigt til oprettelsen af danske foreninger og institutioner - heriblandt Dansk Skoleforening for Sydslesvig og Sydslesvigsk Forening, der begge kan fejre 75 års jubilæum sammen med afstemningerne og genforeningen.

Æ linke ben

Sidst dav fåtohl Heine Post om, vunjt det vå gavn Pavl å Frederikus fra Lyhm i æ ahstemningstid i 1920. Æ haj aljle høe om det før, men Heine vå vejset op i Lyhm, så det ska nok væh righte, hva han fåtæll.

»Jo«, sø han, »Pavl å Frederikus haj beghe stråghen torr øve i Jarlund Moos, å da æ torr vå tør, skuld de ha dem hjem. Det vå dæh æmell æ høkøern å æ kvorn, så det vå i den varm tid.

De svedt å blev tør i æ hals - å da di haj lång vej hjem, ladt di æ hæhst fåh et pust i æ gimmelfahrt år Nyskovkro ve Hannes Kromand. Frederikus vå kommen først å såt no å fik sæ et kohl glas øl. Det gøe godt. Han såt sorn, te han kunj se ue a æ vinjde å hen æmoe æ dør.

»Fadammi nohn gång te, dæh komme Pavl, den lée karl!«.

Frederikus kom sneje i æ ben å såt sæ øve ve den anjnen si ah æ boe, så han såt mæ æ ryg te æ dør. Han vihl injt sitt å se åh Pavl.

Pavl å han vå nafer å vå oltins kommen godt ue a't mæ ænahn. Di vå i skatklub sammel, men en avten vå di kommen te å snak politik å vå blevn righte keddavte. Frederikus vå blevn ve sit, han vihl stimm tysk, å Pavl vå stejl å snakket få å stimm dansk. Di haj rejstset ænahn mæ poletik den avten - å no snakket di injt mæ ænahn mée.

Da Pavl kom injd i æ skænkjørnsk, vidst han natyrle te Frederikus såt dæh, men han gøe, som vinjne han slenjt såh ham.

»Dav - Hannes! Hæ do en kohl øl te mæ?«.

»Natyrlle da, Pavl! - Det æ nave køhn torr, do hæ åh din vuhn«.

»Ågh ja, Hannes, det hæ do ret i, men di

skuld jo å gern væh god æ jåh, så vi kanj få hejtset godt op unjne de hæh prøjsere«.

»Nå, minn do, te do ska brugh dem te det?«.

»Hannes - en øl å en snaps te mæ!«.

Det vå Frederikus, dæh ladt sæ høe.

»Såh do det lille las torr Pavl hæ mæ hjem, men sorn nave mave dansk krikke kanj jo ånjt træk mée!«.

»Hannes - en øl te mæ! - Ja, det æ righte skidt få di hæh modern prøjsere, di kanj injt gång tysk, men må kuns snak jysk«.

Hannes Kromand haj det slenjt nehmt mæ di to gammel venne, men han måt jo se å kom astej mæ dem, så han lirket lidt mæ't. Han vihl jo injt gern kom te å fånærm nave a dem. Ve det hele fik di nok lidt mée å drik, som di enle vihl.

Frederikus vihl gern køe vihr, men skuld fåbi Pavl, vinjne han vihl ue a æ dør. Han såt å blev mée å mée gal, men så stav han op å gik. Pavl haj stråht æ ben lånjt ue fra æ boe å da Frederikus gik fåbi, kunj han injt la væh, han sparket Pavl øve æ skinneben mæ den linke træhsk.

Pavl skrégh op.

»Din fadamte Prøjse! - Men vinjt kun, do ska nok få din straf!«.

Frederikus køe mæ sving i æ pisk fra æ kro, å lidt ætte fik Pavl å gång i sin vallyghe. Da han vå kommen et godt styk næhr Lyhm, lø han mærk te, te dæk lø torr åh æ skasé, å da han svinget te synjne åh den an si a æ pold, opdavet han Frederikuses vuhn i æ grav. Æ torr lø lånjt øve åh æ aghe å æ hæhst vå ræhnhj, di vå nok bræhnhj ægimmel å ræhnhj låsk.

Han holdt an. Da høe han nave, dæh kla-

vet sæ, å sprung ah æ vuhn. Det vå Frederikus, dæh lø å jammert.

»Æ troe, te æ hæ brækket æ ben. - Æ hæhst ræhnj låsk å æ kom te å ligh unjne æ vuhn«.

Pavl brummet lidt, men fik så nave swift om æ ben å fik Frederikus te lighen ovenåh æ torr. Så køe di ætte hjemmen. Frederikus lø å støhn å Pavl kégh ligh ue øve æ hæhst.

Da di haj køe lidt, væhnj Pavl sæ åh jet gång om å sø: »Dæh kanj do sjell se, Frederikus. Do sparket mæ mæ dit linke ben, å no æ det brækket. Do fik din straf få å spark te jen, dæk æ dansk«.

Sigfred Andresen

Da det gik mod syd

Af Jens Jensen

Nedenstående bringes et kapitel om landegrænsens flytning i 1920, fra bogen »Det danske Gendarmkorps - Grænsens gendarmere og smuglere«, skrevet af Jens Jensen, der var formand for gendarmeriforeningen i 18 år. Han døde i 1953, kun 58 år gammel.

Nu er Dagen der, vi vil hjem!« stod der paa en af de sønderjydske »Valgplakater. Den 5. Maj 1920 sagde Gendarmerne ved Kongeaagrænsen: »Nu er Dagen der, vi vil ned til den nye Grænse«. Det blev den stolteste Dag i det danske Grænsegendarmkorps 100-aarige Historie. Korpsets Chef havde i Forvejen planlagt de nærmere Enkeltheder vedrørende Besættelsen af den nye Grænselinie. Den 5. Maj om Morgenen maatte man tidligt op i Gendarmhjem og Kvartererne, der var en Travlhed uden Lige, der pakkedes og snakkedes, der toges Afsked med Familie, Venner, Veninder og Bekendte, og saa slog Timen. Gendarmen begav sig paa Vej til Stationen. Kongeaagrænsens Beboere fulgte Toget. Afskeden blev taget paa een Gang med Glæde og Vemod. Det føltes paa begge Sider, men Glæden var den sejrende.

Med to Ekstratog skulde Gendarmerne befordres ned til den nye Grænse, de østlige Afsnit fra Vamdrup og de vestlige fra Ribe. Der herskede i disse to Grænsebyer en ganske egenartet Morgenstemning. Alle Beboerne var paa Benene og Gendarmuniformerne, der til daglig var lidet paaagtede, blev pludselig meget populær, Indehaverne fik venlige Smil og Tak for de Aar, de havde sørget for Ro og Orden i Grænseegnene. »Sku der bliw

for varmt dernie, ka i barestens komm tebagh igjenn«, sagde en gammel Grænsebo. En anden mente, at »det hier« næsten saa ud som om: »æ Gendarmere sku te æ Front«, og det kunde der være noget om, det var et broget Billede af vort ellers saa stilige og værdige Gendarmkorps. Stemningen gav sig mange venlige Udslag over for Gendarmerne ved Afrejsen. Det tyske Tog holdt paa Banegaarden med Dampen oppe og nu, da omsider alt var meldt Klar, satte Toget sig langsomt i Bevægelse mod en forjættede Tur ned Gennem vort elskede, omstridte Land. Hurraraabene fra Kongeaagrænsens Beboere klang endnu i vore Øren, da vi skimtede den første Hilsen til os paa sønderjyds Grund: Dannebrog! Ud over det flade sønderjydske Land var Flaget hejst ved Huse og Gaarde, herligt blafrede det i den solbeskinne og friskede Foraarsdag og varslede om Frihed og Fred og Ret over Uret. 56 Aars Tvangsregimente var ophørt, Grænsens Gendarmere havde pakket Randselen, og saa gik det mod Syd.

Toget med den strenge tyske Togbetjening stampede sig frem ad den forsømte Skinnevej, buldrende og hoppende gik det, ikke just med nogen Iltogsfart. Der var Humør i Kupeerne, vi sang saa det Klang over Mark, over Vang, og ved de sønderjydske Stationsbyer stod Beboerne opstillet, Børnene med smaa Dannebrogflag i Hænderne: »Hurra, Hurra, Hurra!« lød det ind til os. Kupévinduerne bestormedes for hver Station vi kom til. Alle vilde se, med det selvfølgelig Resultat, at kun enkelte af os fik noget ud af det. I Vojens skulde Toget gøre Holdt for at krydse et

modgaaende Tog. Der var sort af Mennesker paa Perronnen. Skolebørnene stod opstillet og sang Fædrelandssange. Gendarmerne blev grebet af Stemningen, og paa Trods af de strengeste Paalæg om ikke at forlade Kupperne og om at rette sig nøjagtigt efter Togpersonalets Ordre, lukkedes den ene Dør op efter den anden, og faa Minutter efter var saa godt som alle Gendarmerne paa Perronnen. Løjtnant Christensen kunne ikke modvirke det skete og lod Naade gaa for Ret. En kort, men gribende Stund var dette Gendarmeriets første Møde med den sønderjydske Befolkning. Langsomt fyldtes Toget paany med sin lyseblaa Last. Hyldestraabene lød efter os og videre gik det mod Syd gennem det flade Landskab. Ved alle Stationsbyerne det samme. Alle vilde se et Glimt af de danske »Jenser«, som de kaldtes i de første Dage, indtil det gik rigtig op for dem, at Jensenne ikke var rigtige Soldater, men Gendarmere.

I Tinglev blev der afgivet et større Kontingent, der skulde indkvarteres i de omliggende Afsnit, og herefter satte man Afsnittene af, efterhaanden. »Pattburg!« meldte Konduktøren, vi kiggede ud. Nej, sikken en morsom lille Station, og det var han jo rigtig paa. Toget fortsatte videre sydpaa ned til Harrislee, hvor Lokomotivet vendte og kørte over Padborg-Tørsbøl mod Sønderborg. Ved Holbøl Station holdt Oberst Moltke i sin Bil ved Togets Ankomst, der var talrigt Fremmøde af Egnens Folk, der i de hjerteligste Ord bød Velkommen til den nye Grænse.

I Rinkenæs var der ligeledes stor Modtagelse, og Kaptajn Asmussen, en gammel hæderkronet dansk Skipper, talte smukt og varmt om Glæden over igen at se de danske Gendarmere rykke mod Syd.

I Graasten var Kommuneraadet, Skolekommissionen og en stor Menneskemasse mødt op paa Banegaarden. Flagene vajede over Byen i Hundredtal, og en Guirlande slyngede sig som en Æresport over Gaden. Kommuneforstanderen, Købmand Uldall,

bød paa Byens Vegne velkommen i nogle hjertelige Ord. Der blev paa Banegaarden budt paa Vin og Kager, alt skete i Hast af Hensyn til Udladningen af Heste og Gods, da Toget skulde fortsætte videre til Sønderborg med Broager- og Alskontingentet, Ogsaa her var der stor Modtagelse, alt var broget Forvirring, de danske Tropper var just samme Dag kommet med Skib hertil. Landevejen var et Virvar af Trafik. »Kommissionsbilerne« for frem og tilbage mellem Flensborg og Sønderborg.

Om end mere hjerteligt blev Gendarmerne modtaget i de vestlige Egne af de dansksindede Beboere.

Dog - et enkelt Sted, hvor der kun boede ganske faa dansksindede, blev Gendarmerne modtaget med det slesvig-holstenske Flag.

Gendarmerne førtes ud i Kvartererne af Egnens Folk, og her blev det igen til Modtagelse, hjertelig og forstaaende.

Indkvarteringen foregik paa almindelig Militærvis og det kunde herved ikke undgaas, at der ogsaa var mange tyske Kvarterer, hvor Gendarmerne ikke kunde blive modtaget med den samme Glæde, som i de danske Hjem. Men det maatte vi lade vore tyske Værter, der selv igennem de mange Krigsaar havde stiftet Bekendtskab med Livet paa Feltod, at de gjorde alt for, at Gendarmerne skulde føle sig hjemme hos dem, i den Tid Indkvarteringen stod paa. Om Aftenen den 5. Maj var Grænsegendarmeriets Hovedstyrke, ialt 465 Mand fordelt og indkvarteret langs med den forventede Grænselinie, der endnu ikke var udstukket i Marken.

Det blev festlige Dage, der indledede Grænsegendarmeriets Gerning ved den nye Grænse. Overalt holdtes der Sognefester, hvortil Gendarmerne var indbudt, der var Liv og Humør over disse Fester. Gensynsglæden over de danske Farver gik sin gang. Grænsegendarmerne blev Dagens Mænd i vore nye Grænseegne. De sønderjydske Pigehejter slog ligesom stærkere i de Dage, Baand knyt-

tedes, Baand som stadig binder den danske Grænsegendarm stærkt til den sønderjydske Grænsebefolkning, som han selv blev et Led i, som han indlevede sig med, og hvor han snart fandt sig hjemme.

Korpsets Chef havde som før omtalt i Forvejen personligt tilrettelagt saavel Inddeling som Stationeringen af Personalet.

Kommandoen blev lagt i Graasten. Øen Als kom til at udgøre 1 og 2 selvstændige Afsnit, og Strækningen fra Allsund til Højer inddeltes i 4 Officersdistrikter og disse igen i Afsnit, ialt 14. I den første Tid fik Gendarmene Lejlighed til at gøre sig bekendt med Omgivelserne ved Friture i Omegnen, om Natten udstilledes enkelte »Brandvagter«, men egentlig Vagttjeneste etableredes først fra og med den 17. Maj Kl. 7. Den internationale Kommission havde udstedt en Forordning af 15 s.M. vedrørende Ind- og Udførsel af Varer til og fra Afstemningsomraadet og mellem dettes 1. og 2. Zone. Fra denne Dato var altsaa Korpsset i den internationale Kommissions Tjeneste. Ved Siden af Grænsegendarmene beordredes en Række C.I.S. Gendarmere til Tjeneste ved Grænsen, og med disse plejedes det bedste Kammeratskab. Livet i vore Grænseegne fik et overordentligt livligt og internationalt Tilsnit. Ved Posterne ved Flensborg Fjord kunde man se franske Alpejægere, engelske Tommyer og Marinere, sønderjydske C.I.S. Gendarmere og danske Grænsegendarmere Side om Side. En tysk Stationsforstander, der var forflyttet sydpaa, men som endnu havde sin Bopæl paa den herværende Station, saa skævende til, naar han saa dette Særsyn, han hev i sin Snurrbart og forsøgte at se overlegen ud.

Forholdene var jo ikke helt almindelige. Gendarmene havde Kronemønt, men maatte endnu i Pinsen overalt betale med Mark, paa et enkelt Hotel vilde man endog ikke have Ulejligheden med at omveksle. - »Hier bezahlt man mit deutschem Geld!« sagde Serveringsjomfruen, og saa maatte der veks-

les om hos private Folk, der hellere end gerne vilde bytte med Kroner. Der var en overordentlig stor Vareknaphed i Butikerne. Forbavsende hurtigt vænnede man sig til den brændte Kornkaffe uden Sukker, men Tobakken var slem, den maatte man skrive hjem efter. I den første Tid gik det ikke saa glat. Tobak skulde der betales Indførselstold af, den gik direkte til Toldkamret i Flensborg og efter Toldbehandlingen her, kom den med Post pr. Toldoprævning. Tolden udgjorde imidlertid ikke noget stort Beløb, omregnet i Kronemønt, saa den blev taget med godt Humør. Paa samme Maade gik det med forskellige andre Ting, som blev sendt til Gendarmene fra Familien derhjemme.

Undertiden er det mærkeligt som Fortid og Nutid kan mødes. Paa Rønshovedgaard, som den Gang ejedes af Storkøbmanden og Millionæren Rackwitz fra Hamborg, var der ogsaa indkvarteret et Par Gendarmere. Just i den samme Tid havde han Besøg af sin Mor, Fru Postdirektør Rackwitz fra Altona, en højt bedaget, men særdeles livlig og underholdende Dame. En Dag i Haven standsede hun en af de unge Gendarmere og spurgte: »Kender De maaske Premierløjtnant Marcher?«. Det gjorde Gendarmen ikke, men han var straks paa det rene med, at hun maatte mene den forlængst afdøde Gendarmerechef, Oberst Marcher. »Ja, ham er det. Det er jo saa mange, mange Aar siden, men da jeg kendte ham, var han Premierløjtnant i Gendarmieriet ved Altona. Jeg har hilst paa ham mange Gange, naar han kom ridende forbi mit Hjem. Han var en smuk Officer og en meget dygtig Rytter, husker jeg«. »Ja«, fortsatte hun, »meget er forandret siden den Tid, men jeg glæder mig over, at min Søn har faaet Gendarmere i Gaarden, det minder mig om Gendarmene, som jeg kendte dem ved Elben i mine Barne- og Ungdomsaar«.

Den gamle Dame gik stille videre i dybe Tanker, hvad hun tænkte paa, holdt hun for sig selv. - Om Eftermiddagen var der Vin og

Paskontrollen i Kruså havde - efter den endelige grænsedragning - til huse i en barak over for »Kroen« indtil dennes ombygning var tilendebragt o. 1922.

Cigarer paa Gendarmens Opholdsværelse.

Der er ikke mange tilbage, der husker Gendarmene fra Krigen i 1864, jeg var lige ved at tro, at der slet ingen fandtes, der kunde fortælle om deres Liv og Færd i denne ulykkelige Periode, og saa en Dag før jeg mindst tænker paa, staar jeg ved et Tilfælde overfor en saadan gammel Mand. Det var i Pinsen 1936, hvor jeg besøgte en Kollega i Høruphav. Vi var ude at gaa Tur, jeg var interesseret i at faa at vide, hvor »Magasinet«, som Vagtmester Bothman omtaler i sin Dagbog, havde ligget. Jeg fik Stedet at se, og da vi paa Hjemvejen kommer forbi Skovløberhuset, ser jeg en gammel Mand sidde udenfor. Jeg faar at vide, at han er en Mand i Firserne, der har set den sidste danske Soldat falde i 64. Og saa maa jeg tale med ham. Jeg hilser paa ham og spørger, om han husker Gendarmene havde Vagt her ved Høruphav i 1864, »og det gør han da rigtignok«. Han

forklarer om Vagterne ved Magasinet, ved Stranden og Transportskibene som om det var sket for 14 Dage siden. De 72 Aar havde ikke udslettet hans Indtryk af de lyseblaa Gendarmere, og man tager ikke Fejl i den Antagelse, at det har været en af hans Livs største Stunder, da de danske Gendarmere igen efter 56 Aars Forløb kom tilbage for under fredeligere Former at vogtere ved Stranden.

Gendarmernes Ordre var strenge, de maatte ikke gaa ud uden Sidevaaben, og der var en Mængde Ting, de skulde være forsigtige med, bl.a. med at gaa til Bal o.s.v. Underofficererne fik de strengeste Ordre til at overvaage, at der ikke skete Brud paa Bestemmelserne. Det var ikke nogen let Opgave. En Søndag Aften tog to ældre Underofficerer ud paa Inspektion paa Hotellerne ved Flensborg Fjord, og hvad saa man: Til stor Forfærdelse var der over alt stopfyldt med

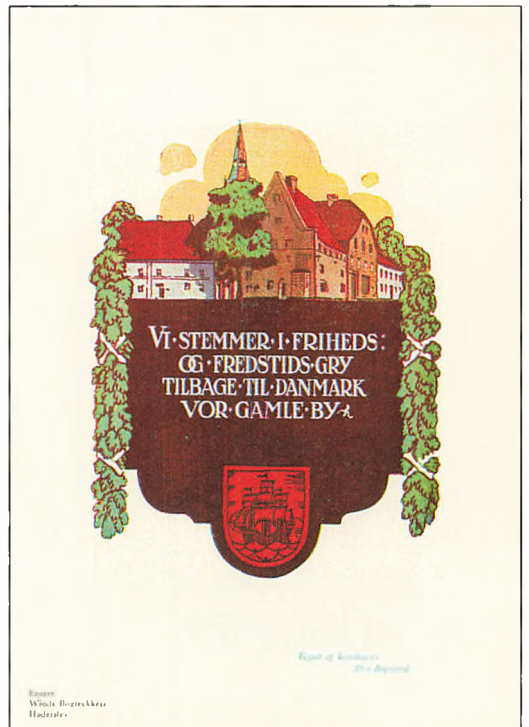
unge Gendarmer, der dansede paa Livet løs og som morede sig over al Maade. Begge de »gamle« forstod, at her kunde de intet udrette. »Ved du hvad«, sagde den ene, »jeg tror, vi to skal gaa hjem og lade Gendarmerne selv om resten, det ser jo ud til, at de klarer dem helt godt«. De gik hjem og Gendarmerne dansede videre med de sønderjydske Piger i den lyse Juninat.

Dagen derpaa spurgte en af dem en Gendarm om, hvad de egentlig fik Tiden til at gaa med, naar de havde fri. »Tjah, svarer han, hvad gaar den med. Det er jo ikke saa let, naar man ingen Steder maa gaa, men det gaar jo ogsaa nok alligevel«, og det gjorde det, det gik endog godt. Bestemmelserne forsvandt efterhaanden, stille og umærkeligt, som om de aldrig havde eksisteret.

De festlige Dage efterfulgtes af de mere

alvorlige Arbejds Dage. Den 21. Juni var Grænsen draget, og fra samme Dato flyttedes Landtoldgrænsen fra Kongeaen til den nye Grænselinie, dansk Toldlovgivning samt de for Kongeriget gældende Beskatningslove blev sat i Kraft for de sønderjydske Landsdele, og disse regnedes herefter for Toldindland. Ved Kongeaagrænsen var der endnu stationeret en Styrke paa ca. 120 Mand, der skulde kontrollere Vareførslen fra de ufortoldede Lagre i Sønderjylland, der var bestemt til Levering i det øvrige Land efter Genforeningen. Den endelige Ophævelse af Kontrollen ved Kongeaagrænsen fandt Sted i Tiden omkring 1. Nov. 1920, og Personalet fordeltes til Afsnittene ved den nye Grænse. Korpset raadede nu over en samlet Styrke paa 5 Officerer, 17 Stabs- og Oversergenter og 563 Sergenter og Gendarmer.

zahlt man in
DEUTSCHLAND
STEUERN
WOFÜR
in
DÄNEMARK

Eneret
Winds Bogtrykkeri
Haderslev Tegnet af Kunstneren
Statt-Møller

14. März

Eneret
Winds Bogtrykkeri
Haderslev Tegnet af Kunstneren
Statt-Møller

Am 10. Februar
ging Flensburgs nord-sleswig-
sches Hinterland verloren und
die tausendjährigen Bänder
sind zerrissen

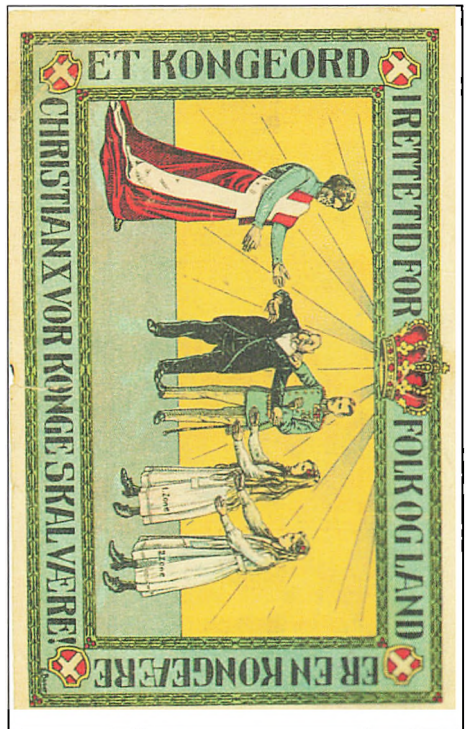
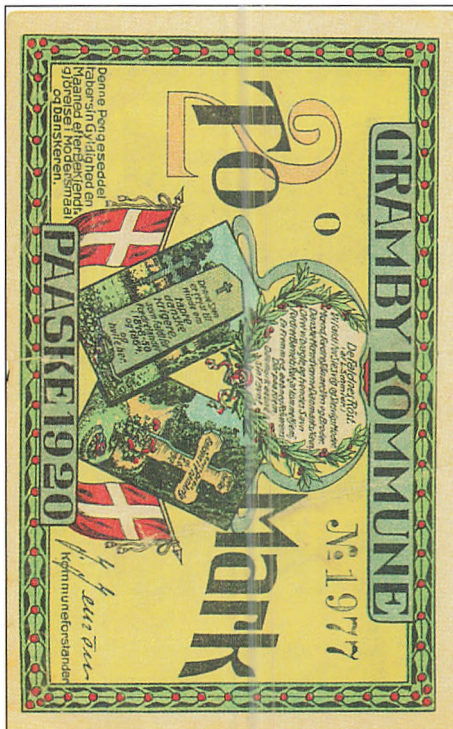
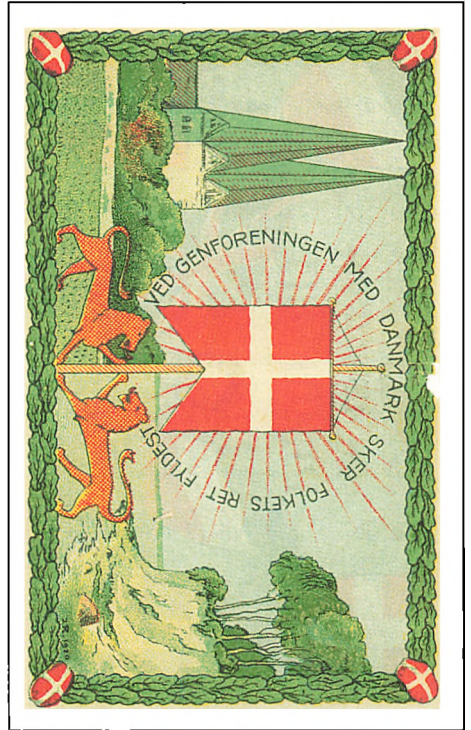
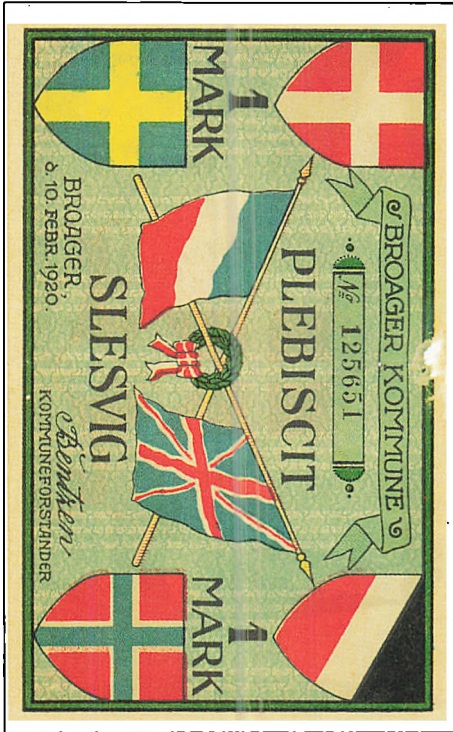
Am 14. März
bestimmt Ihr selbst ob Ihr es
wiedergewinnen wollt

Eneret
Winds Bogtrykkeri
Haderslev Tegnet af Kunstneren
Statt-Møller

**KEINER
KANN
SEHEN
WIE DU
STIMMST**

Eneret
Winds Bogtrykkeri
Haderslev Tegnet af Kunstneren
Statt-Møller

En varm hyldest til Æ Skoelmesterkuen

**Hyldest til Bothilde Hansen, bedre kendt som
Æ Skoelmesterkuen i Kollund, fra Marie Jessen, Padborg.
Skrevet til Bothildes 87 års fødselsdag i 1984.**

Bothilde Hansen boe i Kollund ved Flensborre Fjoe,
hæneje ved æ Græns æ hun kæend a baade smaa o stoe.
Hind synnejysk Bøghe blyve løest øve æ hele Laend,
o it kun hæe i Bov Kommun.
Moje hæ hun gøe fo o bevae vort Spraagh, æ Skoelmesterkuen.
Hun elske Danmark, men hind Hjemstavn mest,
Synnejylland æ fo hind det aallebæest.

I Oghtobe blyve hun syvofjes
o hun begyndt o deght, da hun va treotres.
Æ skoelmesterkuen skrøv it fo o tjen Pæeng,
det kund alle faald hind ind.
Men det hæ aaltid loj hind saa stærkt aa Sind,
te det synnejysk Maal it gik hen o forsvandt.
Papie o Bliant kom ue a æ Skufle,
det jen Vess bløv te edde det andt.

I hind Bøghe æ dæ saa moje Sjov,
isæe ven hun fortæll om gammel Dau.
Jo! - dæ æ baade Alvo o Skjæmt,
aalt komme med, it noue blyve glemt.
Hun kan skam o nok væe lun, æ Skoelmesterkuen.

Tit laaj hun om Nat o kund it faald i Søvn.
Aald de Minneske hun haj kaend o va de haj bedrøvn,
va de haj opløve, og aalt det de soj,
de Tanke bløv ved o køe rundt i hind Hoj.
Hun kund lisaaa godt staa op o gi sæ te o skryv et neje,
fø vild hun ælighen it kund find Ro.
O aalt ælav bløv det te meje o meje,
det hæend tit, te æ Klokk bløv lant øve to.

Omeld kan æ snart it tro det æ sandt,
 te æ skuld faa Thilde læe o kend.
 No ses vi en Eddemerra i væ Ugh o hæ et saa glant.
 Alle blyve æ Tid vos fo lang,
 æ glæje mæ te væ jenneste Gang.

Spænden va det jo, den føest Gang æ skuld se hind.
 Æ ringe aa o gik ind, hun va i hind Køgghen.
 Thildes Øjn æ bløvn svagh, se møje kan hun it,
 men te æ pegge aa æ Dør, det haj hun let ved o høe.
 Hun vidst, æ vild kom, o gik mæ sinde i Møe.
 »Velkommen!« soj hun o raaet mæ hin Haend,
 æ tov en, o det va, som mærghet æ med æ saem,
 te vi to skuld nok faa Glaj a enan.

Vi fæe vos a Kaffe, væ Gang æ komme.
 Baghedde gæe vi en lille Tue, o det æ it kun om Somme.
 Nej, æ Skoelmesterkuen æ føjt aa æ Laend,
 hun æ it bang fo noue Ræhn o Blæst.

Bare hun kan kom ue i æ Natue,
 Saa troe æ, hun hæ et aallebæst.
 Sinde o role gæe vi o snakke.
 Hun fortæll om hind Barndom dæhjem i Bovlund,
 o saa læghe dæ et Smil om hind Mund.
 Tolv Søskende hæ de vætt, de boj it i et Slot,
 men de haj en kærlie Moe o Far
 o et Hjem saa tryghet o godt.

Somtid skal æ hjælp Thilde æ lidt, ven vi skal øve æ Rabat,
 om hind gammel Hinde vel æ gjern tej fat.
 Saa tænke æ aa, va de aalt hæ laue
 i de manne, manne Aar.
 De hæ greffen om Hakke o Ryve, om Naal o Traaj,
 de hæ trøeste et Barn ved o strygh et saa blidt o æ Hoj,
 de hæ væt knughe sammel i Sorre,
 de hæ klappe a Livslost o Glæj,
 helle hæ de vild gi end tej.

O da de saa om æ Bliant fik fat,
 da gav æ Skoelmesterkuen vos en stoe Skat.
 Hind Hinde hæ o engang væt ung, stærk o glat,
 no æ de bløvn røngere, træet o mat.
 Role læghe de no tit i hind Skøe, de hæ gøe dæ Plight,
 aaltid væt igang, de kæend it te o svight.

Thilde kan it meje se o løes i en Bogh,
 det æ svart fo hind, da æ saa aandsfrisk o klogh.
 Saa no løss æ væ Gang fo hind en Stound helle to
 o meje taknemle Lytte kan en it faa.
 Hun løve med i det hele, hæ saa let ved o fostaa.
 Fo noue Aar sindt va dæ en Konkurrence om den bæest
 Hjemstavnsang.
 Femten Sang bløv indskigge o det bløv Thilde, dæ vandt.
 Det haj hun fortien, fo aalt va hun skrøv, det va saa sandt.
 Hun saang en fo mæ den aalleføest Gang,
 æ fik Taare i æ Øjn, den æ saa køen, hind Hjemstavnsang.

Æ Skoelmesterkuen æ alvorle det mest a æ Tid,
 hind Sind æ følsomt.
 Det gør hind saa undt, ven noue skal li.
 Æ vee, va hun føll, o va hun tænke,
 ven hun fortæll om Synnejylland, dæ laa i Lænke,
 ven hun mindes de Slæghde, dæ gik foue,
 dem, dæ stred fo vo Hjemstavn o alle ladt sæ kue.
 Dengang da æ Synnejyre skuld staa ret o hold Mund,
 da en Tyske va Hr., o en Danske va Hund.
 Dengang det kun va æ Prøjsere te o bestem,
 en Tid vel hun alle nouesind kund foglem.

Thilde skrøv Synnejysk, fo te det it skuld gaa i Glem
 o gav dæemæ et fint kostbart Mind,
 som hæe i Synnejylland alle vel fosvind.
 Vi skal elsk vo Hjemstavn o hoeld vort Maal i Æe.
 »Tak, Thilde, - fo aalt det righde, det goj do vos læe«.

Marie, d. 29.8.84.

Sønderjydsk Idrætsforening og dens betydning i mellemkrigsårene og under 2. verdenskrig

Af Folmer Christiansen

I den første del af udlændighedstiden 1864-1920 udvandrede mange unge, danske sønderjyder for at blive fri for den preussiske militærtjeneste, nogle til Danmark, andre til Amerika. Men omkring 1880 begyndte fremsynede danske at agitere for, at de unge blev i landsdelen. Det måtte så forudsætte, at den kunne byde dem et livsindhold, der kunne fastholde dem og gøre dem skikkede til som fuldvoksne at blive det folkeligt bærende element i deres hjemstavn og gøre dem rodfæstede i deres danskhed. Der måtte skabes et foreningsliv, som tjente disse formål.

Allerede i 1850'erne havde man enkelte steder samlet de unge til gymnastik, og nu satte man stærkt ind på at få dette arbejde udbygget. Det skete ofte under meget primitive forhold, men hvor der efterhånden oprettedes forsamlingshuse, fik gymnasterne gode forhold, og idrætsforeningerne blev et meget væsentligt led i hele det nationale og folkelige arbejde.

Nu opstod der et behov for at samle de enkelte led i dette foreningsliv i en organisation, der kunne styrke fællesskabet, støtte, råde og vejlede, og i 1903 stiftedes Nordslesvigs Fælles-Idrætsforening, som fik stor betydning for idrætten og det folkelige liv i Sønderjylland, indtil 1. verdenskrig satte en stopper for dens virksomhed.

Men efter krigen blev arbejdet genoptaget,

og allerede i december 1918 udsendte bestyrelsen en opfordring til foreningerne om endnu samme vinter at forsøge at få startet gymnastikken. Skrivelsen sluttede: »Selv om delingsførerne er blevet fem år ældre, siden de sidst begyndte et vinterhold, er der sikkert så megen ild i dem endnu, at de er villige til at sætte i gang, til der melder sig friske kræfter«.

Det var af stor betydning for genopbygningen af idrætsarbejdet i Sønderjylland, at der eksisterede en velorganiseret hovedforening med en erfaren ledelse. Og der var nok at tage fat på. I februar 1919 fik den gennemført et delingsførermøde i Visby med gymnastikledere nordfra, og i forbindelse dermed holdtes det første sendemannsmøde efter krigen. Trods de vanskelige samfærdselsforhold var der mødt repræsentanter fra 26 foreninger. Det blev et møde af en helt særegen karakter, præget af lettelse over, at krigstiden var forbi, og forventning til den genforening, man var sikker på måtte komme, men også af, at mange savnedes, og mange var mærket af krigen.

Mindst 18 af foreningens delingsførere og et ukendt antal af dens øvrige medlemmer blev derude.

Der var enighed om, at foreningen burde optages i en hovedorganisation i Danmark, og i udlændighedstiden havde sønderjyderne haft god støtte fra De Danske Skytte- og

Gymnastikforeninger, så det var naturligt, man søgte optagelse dér. Stadig flere kredse indmeldte sig i Fællesforeningen; i 1920 havde den 48 kredse med 1328 gymnaster og 103 skytter. Samme år ændredes det lidt besværlige navn til Sønderjysk Idrætsforening, vel også for at pointere, at Sønderjylland er mere end Nordslesvig, og at SI også ønskede at støtte det idrætslige og folkelige arbejde syd for den nye grænse.

I Sydslesvig havde danske unge så småt taget gymnastikken i brug, inden krigen kom i 1914, og efter 1920 kom den flere steder hurtigt i gang igen tillige med boldspil og fri idræt. I 1923 var der for første gang sydslesvigere med til SI's sommerstævne, og siden har foreningen formidlet kontakt mellem danske unge i de to landsdele. Fra 1932 var kredsene i Sydslesvig tilsluttet Aabenraa amts hovedkreds; de kunne deltage i SI's turneringer og stævner og få besøg af hold fra Nordslesvig. Gennem 30'erne udbyggedes forbindelserne, indtil 2. verdenskrig standsede de danske idrætsaktiviteter syd for grænsen.

De steder i Nordslesvig, hvor der var forsamlingshuse, var det ikke så svært at komme i gang, hvis man havde en gymnastikleder. Lokalerne trængte dog hyppigt til istandsættelse, og der var en næsten total mangel på brugelige gymnastikredskaber. Men såvel staten som De Danske Skytte- og Gymnastikforeninger var parat til at yde økonomisk hjælp. Denne blev kanaliseret gennem Sønderjysk Idrætsforening, som mod kvittering udlånte redskaber til de enkelte kredse.

Der kom hurtigt nye lokalforeninger til, og arbejdet blev så omfattende, at man måtte finde udvej for at uddelegere opgaverne. Det førte til, at foreningen i 1922 deltes op i fem hovedkredse: Haderslev Øst og Vest, Aabenraa, Sønderborg og Tønder, men fortsat med Sønderjysk Idrætsforening som hovedorganisation.

Lederspørgsmålet var mange steder et stort problem; men både hovedkredsene og

SI støttede foreningernes bestræbelser på at få egnede lederremner sendt på delingsfører-skoler, og mange lærere virkede som gymnastik- og idrætsledere udenfor skoletiden.

Desuden var mindst ét årligt delingsførermøde i hver hovedkreds nærmest obligatorisk. Endvidere stod såvel SI som hovedkredsene ofte for instruktionskurser i andre discipliner: håndbold, fodbold, fri idræt, skydning, folkedans.

Delingsførermøderne for gymnastikledere var et kapitel for sig, et oplivende og festligt kapitel, som idrætsligt og nationalt-folkeligt var helt i SI's ånd. De foregik vel oftest på en af de store skoler i købstæderne; men de kunne også finde sted i en landsby, hvor man så brugte forsamlingshuset. Det kunne være todages møder over en lørdag-søndag, og så var deltagerne undertiden indkvarteret privat på egnen; men da de fleste delingsførere var beskæftiget ved landbruget, der ikke havde nogen weekendordning, måtte man oftest nøjes med søndagen. Undervisere var tit ledere af højskolernes delingsførerafdelinger.

Dagen begyndte med morgensang, og det kunne hælde, at man deltog i gudstjenesten i sognekirken. Ellers gik dagen med skiftevis teori/metodik og praktiske øvelser, og mod slutningen gav pigerne opvisning for karlene og omvendt. Der kunne være indlagt en sangtime eller et foredrag, og man sluttede ofte af med en legestue. Og så tog deltagerne hjem, oplevede og inspirerede til sliddet i forsamlingshuset.

Vintersæsonen sluttede med en hjemlig opvisning, hvori deltog de hold, som foreningen kunne mobilisere: børne-, pige-, karle-, motionshold. Der var altid mange tilskuere, så i de fleste forsamlingshuse var der ikke megen gulvplads til gymnasterne, og det kunne hælde, at et spring var nær ved at ende blandt tilskuerne. Fanen var med ved indmarchen, der foregik under sang, og alle rejste sig, når der blev hilst med flaget. Som

nævnt kunne pladsen være meget kneben, sjældent dog så trang som ved en opvisning i Danmarks mindste forsamlingshus i Lydersholm, hvor der taltes 115 tilskuere, medens der var 18 gymnaster på gulvet. Tilløb til springene begyndte ude i forstuen, og over bukken stod lemmen åben i det lave loft. - Den hjemlige opvisning sluttede ofte med dans.

Hver hovedkreds havde samlet forårsopvisning for alle de hold, der ville med, og det var sjældent, at nogen ikke ville. Opvisningen kunne foregå ét centralt sted, hvor der var god plads, men den kunne også fordeles på to eller tre steder i området, bl.a. ud fra den tankegang, at det virkede ansporende på arbejdet på en egn, at forårsopvisningen blev lagt dér. En halv snes hold i et almindeligt forsamlingshus gav store pladsproblemer: men stemningen var altid høj.

Før genforeningen og i de første år derefter var der regulære konkurrencer mellem holdene ved fællesopvisningerne. En bestemt række øvelser **skulle** være med; de kritiske dommere bedømte dem efter en temmelig indviklet skala, så et hold kunne slutte med fx. 259,5 points. Dette system blev dog hurtigt forladt og afløst af, at hovedkredsen beskikkede en kvindelig og en mandlig tilsynsførende. De havde lejlighed til at tale med hver enkelt delingsfører, og til sidst gav de en samlet kritik af dagens gymnastik. Forårsopvisningerne sluttede nok de fleste steder med dans.

I mange år var det først og fremmest gymnastikken, der prægede livet i kredsene; men den blev de fleste steder kun drevet om vinteren, og boldspillene gjorde sig hurtigt gældende i sommertiden, for karlenes vedkommende fodbold, som havde stor tilslutning, og man havde allerede fra 1904 haft en turneringsordning. Sidst i 20'erne begyndte karlene også at spille håndbold, først markhåndbold med 12 spillere på holdet, senere syvmandsspil. Pigerne spillede kurvebold, men i

midten af 30'erne tog de også håndboldspillet op, og det fortrængte hurtigt kurvebolden. Mange kredse dyrkede folkedansen, dels gennem regelmæssige øveaftener, dels ved enkeltstående legestuer. Nogle steder begyndte man med fri idræt, og allerede i 1922 holdt SI instruktionskurser i forskellige af atletikkens discipliner.

Fra før 1864 havde der været skytteforeninger i Sønderjylland. De var forbudt i den tyske tid, men det var for en stor del deres ledere, som fik foreningslivet i gang i udlændighedstiden. Efter genforeningen dukkede skytteforeningerne op igen og optoges i SI, hvor skytter, gymnaster og boldspillere fik hver sit udvalg.

I løbet af de allerførste år efter genforeningen havde altså Sønderjydsk Idrætsforening optaget eller genoptaget næsten hele det spektrum af idrætsarbejde, der senere har båret den.

SI's indmeldelse i De Danske Skytte- og Gymnastikforeninger medførte mange kontakter mellem sønderjyske idrætsfolk og deres kammerater i »det gamle land«, og man skal ikke undervurdere dette samkvems betydning for hele genforeningsprocessen. Ved landsfesten i Fredericia i juli 1921 deltog foreningens skytter og gymnaster for første gang sammen med 48 hold fra det øvrige Danmark; der var 100 kvindelige og 100 mandlige gymnaster fra Sønderjylland. Det blev - ikke alene for sønderjyderne, men for alle deltagerne og de 20.000 tilskuere - en betagende **genforeningsfest**.

Rundt om i de enkelte foreninger og i hovedkredsene blev årlige sommerstævner og -fester hurtigt almindelige, og derudover samlede SI medlemmer fra hele landsdelen til store årsfester: 1921 i Løgumkloster, derefter i Aabenraa, Haderslev, Gram, Tønder og Sønderborg. Hver gang var et af højdepunkterne de unge idrætsfolks optog gennem gaderne med de mange nye dannebrogspaner. Ikke mindst i Tønder, der var mest tysk domi-

neret, virkede det smukke opbud af dansk ungdom stærkt, da årsfesten i 1926 blev afholdt dér. Og det var af stor betydning, især måske for deltagerne fra de små landsbyforeninger i den sydlige del af Tønder amt, at de fik oplevelser af den art, der løftede dem ud over dagligdagen. De havde behov for en gang at føle, »at de var mange«.

I 1921 var som nævnt Sønderjysk Idrætsforening gæst ved De Danske Skytte- og Gymnastikforeningers landsfest i Fredericia. I 1928 blev det SI, der skulle stå som arrangør af dette års landsfest, som blev holdt i Sønderborg og på Dybbøl den 20.-22. juli og formede sig som en nordisk skytte- og gymnastikfest med deltagelse fra Norge, Sverige og Finland. Lørdag aften var der bålfeest i Kongeskansen med 1000 fakkelbærere og danseopvisning inden for denne ring af levende lys. Om søndagen var der en imponerende indmarch samme sted af ca. 8000 idrætsfolk, medens 50.000 tilskuere fyldte skråningerne. Her foregik også opvisningerne af de to store landshold. Skydningen fandt sted på 120 baner syd for Sønderborg. - Taler var bl.a. H.P.Hanssen.

Det blev et storslået og meget vellykket stævne, som SI høstede megen anerkendelse for, og indtil for nylig har man kunnet møde gamle mennesker, der fik julelys i øjnene, når man sagde: »Dybbøl 1928«.

Før dybbølstævnet rasede der en strid mellem skytterne og gymnasterne i De Danske Skytte- og Gymnastikforeninger. Man holdt nogenlunde gode miner stævnet over; men så kom bruddet, og man delte sig i to organisationer: »De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger« og »De Danske Gymnastikforeninger«. SI blev stående i DDGS og I, men måtte også notere en beklagelig splittelse, idet nogle kredse omkring Rødding meldte sig ud og gik over i DDG.

Det følgende landsstævne i Ollerup i 1935 samlede igen mange sønderjyske deltagere, også en del fra Sydslesvig, og det blev for dem

alle en meget stor oplevelse. Lederne af landsholdene var de to store i dansk gymnastik: Jørgine Abildgaard og Niels Bukh. Og om amtsholdene skrev »Ungdom og Idræt«: »- aldrig har der været vist bedre gymnastik herhjemme«. Skydningen blev gennemført på 250 og 50 m. baner.

Lokalforeningerne under SI havde mange forskellige navne, og man kunne ikke altid af navnet udlede, at det var dér, man skulle melde sig, hvis man ønskede at deltage i idrætslivet. Det var ikke umiddelbart indlysende, at det var en »Selskabelig og Foredragsforening«, der tog sig af gymnastikken, eller at man skulle henvende sig til en »Selskabelig og Ringriderforening«, hvis man ville spille fodbold. Sammensætningen »Ungdoms- og Idrætsforening« var ret almindelig, og som oftest svarede en sådan forening helt til sit navn - i den forstand, at den foruden at dyrke gymnastik og de øvrige idrætsgrene også havde andre kulturelle emner på sit program. Den sædvanlige arbejdsgang var den, at man i sommerhalvåret havde håndbold, forbald og fri idræt, gymnastik kun i de tilfælde, hvor man trænede til en sommerfest i hovedkredsen eller SI. I vinterhalvåret drev man gymnastik og desuden de aktiviteter, som især faldt ind under begrebet ungdomsforening: foredrag, sangaftener, musikalsk og scenisk optræden, folkedans, dilettantforestillinger, karneval; kun fantasien - og økonomien - satte grænser. Et sådant vinterprogram havde den fordel, at det også appellerede til ældre årgange, så det mange steder gav anledning til, at flere generationer fik gode fællesoplevelser.

Hele denne sammenblanding af det idrætslige i alle dets former og det folkelige arbejde i forsamlingshuset var helt i tråd med SI's målsætning, ånd og praksis. Dens formålsparagraf fra 1922 lyder: »Foreningens formål er at vække og bevare den nationale ånd, som er den bedste borgen for landets frihed og selvstændighed, og at udvikle fol-

kets evne og styrke dets vilje til at væрге fædrelandet«.

Den stærke fremhævelse af det nationale sigte var naturlig i årene lige efter fremmedherredømmets tid. Paragraffen forblev uforandret ved senere lovændringer, hvad der i nazitiden fra 1933 og under 2. verdenskrig var lige så naturligt.

Den nationale og folkelige linie, som SI stod for, var ikke bare til brug ved festlige lejligheder, og den blev fuldt ud anerkendt i hovedkredsene og de enkelte foreninger. Der har næppe været en foreningsformand i denne periode, som ikke bevidst gik ind for den, og uanset, hvad foreningerne kaldte sig, så havde mange af dem et program, som lignede et, der ovenfor er skitseret under ungdomsforeningen. Enhver dansk forening havde et nationalt formål. Men på alle niveauer var man klar over, at de unge også skulle have det festligt og sjovt. Enkelte formænd kunne måske forekomme rigelig puritanske; men der var vel så altid medlemmer i bestyrelsen, der kunne pille det af dem.

I løbet af 20'erne havde danske og tyske de fleste steder fundet ud af at leve sammen som gode naboer, og i nogle grænsesogne kunne tyske unge godt spille fodbold med de unge danske grænsesønder. Med nazismens fremmarch også i Sønderjylland blev de nationale skillelinier trukket skarpere op, og SI levede til fulde op til sit ansvar under disse forhold.

I foråret 1933 fremkom der fra Sydslesvig og Holsten nogle utrolig udfordrende nazistiske udtalelser og trusler: »Vi vil have Nord-slesvig tilbage... Så vil den dag oprinde, hvor det tyske flag atter vajer over Dybbøl skanser«.

Disse provokationer krævede et omgående og kontant svar. Og det kom. I løbet af 14 dage organiserede Sønderjydsk Idrætsforening et stævne i Tønder den 12. maj 1933. Henved 15.000 mennesker fra alle egne af landsdelen sluttede op om det, 3.000 gymna-

ster med 130 faner samledes i Tønder, flag og blomster smykkede mange huse langs den rute, som gymnasternes optog fulgte gennem byen, før de marcherede ind på stadion. Langs gaden stod folk som en mur, nogle med tårer i øjnene. Opmarchen på stadion var imponerende. Så fulgte gymnastikopvisningerne, der kulminerede i de to store, samlede pige- og karlehold.

Foruden mere kendte talere havde 11 unge fra forskellige egne af Sønderjylland ordet, og deres svar på de nazistiske provokationer var utvetydigt: Vi dansker var her, og vi agtede at blive! - Det blev en stærk og hjertevarm bekendelse fra sønderjysk ungdom til deres danske arv.

Samme år oprettedes »Det Unge Grænseværn«, der samlede dansk ungdom over hele Danmark. I Sønderjylland supplerede de to organisationer hinanden, lejlighedsvis i tæt samarbejde. Det var således tilfældet ved DUG's årsmøde i Haderslev i maj 1938, hvor 2300 gymnaster gik i optog gennem byen. På stadion blev der efterhånden så voldsom regn, at kun det store pigehold gennemførte sin opvisning, karleholdets blev annulleret. Da dettes leder, Aage Rosenkjær, bagefter blev spurgt, om han ikke ærgrede sig voldsomt, svarede han: »Nej. Træningsarbejdet og optoget gennem byen, det var det vigtigste«.

Under den tyske besættelse fik mange foreninger efterhånden vanskelige forhold. Adskillige fik deres lokaler beslaglagt af tyske soldater, så det sædvanlige arbejde med gymnastik i wintersæsonen blev besværligt eller helt umuligt. Fra SI's side blev der gjort, hvad der var muligt for at holde arbejdet i gang, og det samme gjaldt ude i de enkelte foreninger. Alle vegne blev den nationale baggrund for foreningslivet mere udtalt, og sammenholdet blev stærkere.

I løbet af 30'erne var man mange steder lokalemæssigt blevet godt vant. Flere og flere steder brugtes skolernes nye gymnastiksale,

hvertil der var baderum med både koldt og varmt vand, og i enkelte byer havde man fået gode stadionanlæg. Efter som krigsårene gik, blev det slut med det varme vand, mange steder måtte gymnasterne bogstavelig talt arbejde sig til varme, fordi der ikke blev fyret. Småt blev det med fornyelse af redskaber og gymnastikdragter. Når et boldspilhold skulle ud til kamp, kunne det godt betyde en cykeltur på måske 15 km. både hen og hjem, og man måtte af sted i god tid, så man kunne nå at lappe, hvis der gik hul på en af de rådne cykelslanger. Det var virkelig en fordel at have hjemmebane.

Man holdt fanen højt i foreningerne og lod sig ikke kue af besættelsesmagten og dens restriktioner - tværtimod. Mange af SI's medlemmer, ikke mindst i skyttekredsene - og vistnok hele dens bestyrelse - deltog i modstandskampen, og man forsøgte ikke nogen lejlighed til at styrke den nationale ånd hos medlemmerne.

Allerede i forsommeren 1940 gik der hårdnakkede rygter om, at Hitler på versaillesdagen den 28. juni ville flytte grænsen nordpå. Hagekorsflagene lå parate i skufferne i mange tyske hjem, og en medfølelse hjemmetysker i Højer sagde til sin nabo den 15. juni, da alle byens danske flag var oppe: »Ja ja, det bliver sidste gang, I flager med dannebrog i Højer«. Men dagen efter var de oppe igen til et idrætsstævne. Foreningen ønskede da, at dette foruden en fest med boldspil og idræt skulle være en national tilkendegivelse. Der var forbud mod friluftsmøder med taler; men man havde fået Kaj Munk og grænsepræsten, N.P.Nielsen, til at skrive hver sin korte tale. De blev trykt i en lille folder med »Danmark i tusind år« på forsiden. Stævnet sluttede så med, at denne folder blev uddelt til alle. Sangen blev sunget; talerne læste man i fællesskab, og en læste højt. - Et eksempel på, hvordan man holdt modet og stemningen oppe i SI's kredse.

Et par andre eksempler er også hentet fra

Vesteregnet. Men noget lignende foregik mange andre steder. Folkedanseudvalget i Tønder Amts Idrætsforening havde planlagt et folkedansstævne på »Tonhalle« i Tønder til den 22. februar 1942. I vinterens løb havde kredsene under Carla Schiblers vejledning indøvet seks danse, som alle skulle kunne. Derudover kunne man vise én efter eget valg. Tilmeldelserne af hold strømmede ind, og alle vidste, at der desuden ville komme mange tilskuere. »Det går aldrig«, sagde en ældre, erfaren leder. »Der kommer mindst 500 mennesker; de kan umuligt være der«. Der kom tusind, og de var der! På scenen blev der danset og skubbet og grinet og festet, så Carla Schibler var næsten opløst, da dagen sluttede, og restauratør Truelsen havde aldrig i sit liv solgt så mange sodavand.

Det var også i 1942, den 7. juni, at Tønder Amts Idrætsforening gennemførte et stort anlagt idrætsstævne i Tønder med Aage Rosenkjær som organisator. Også her var de ca. 2000 idrætsfolks optog gennem byen et væsentligt led, en dansk demonstration i bevidst kontrast til de tyske soldaters støvletramp, der så tit lød gennem gaderne. En deltager sagde bagefter: Der var vist ikke én af de unge, som var med, der ikke var sig bevidst, at han »gik for Danmark«. På stadion var hovedbegivenheden opvisningen af de to store amtsgymnastikhold, og al idræt og de mange boldkampe gennemførtes så nøjagtigt efter tidsskemaet, at »Rosenkjærsk præcision« blev et begreb i den følgende tid.

Sådan sled man sig igennem besættelsestiden, hele tiden med SI som et vigtigt led i det idrætslige, nationale og folkelige arbejde. Omsider oprandt den 5. maj 1945, og foreningen kunne derefter fortsætte sit virke i et frit Danmark.

Fra foreningens oprettelse i 1903 og i hele den periode, som her er omtalt, har alle foreningsledere såvel som delingsførere og trænerne arbejdet gratis, og det er blevet til et ufattelig stort samlet timetal. Derudover har

Gymnastikopvisning i Jyndevad Forsamlingshus.

mange gode kvinder og mænd på særlig vis indskrevet deres navne i Sønderjysk Idrætsforenings historie. Personskildring har ikke været et formål i denne artikel; men fire af dem, der har præget foreningen i den omhandlede periode, skal nævnes til sidst:

Gårdejer **Johannes Juhl**, Branderup, gjorde et enestående trofast, godt og dygtigt arbejde blandt sønderjysk ungdom både før og efter 1. verdenskrig. Formand for SI 1920-1949.

Gymnastiklærer **Niels J. Iversen**, Haderslev. Medlem af SI's bestyrelse 1922-26 og derefter foreningens forretningsfører til sin død i 1949. Har udført et utrolig stort, uegennyttigt og dygtigt arbejde for SI.

Idrætsinspektør **Johan Fr. Braae**, Haderslev. I en årrække medlem af SI's bestyrelse, senere af overbestyrelsen for DDSG og I. Har i nært samarbejde med Johannes Juhl og

N.J.Iversen haft stor betydning for det idrætslige og folkelige arbejde i Sønderjylland.

Lektor **Aage Rosenkjær**, Tønder. Formand for Tønder Amts Idrætsforening 1941-44. Som gymnastiklærer på Tønder Statsskole og leder af frivillig gymnastik fik han ved sine fremragende menneskelige egenskaber og sine enestående organisatoriske evner meget stor betydning for sine elever og for ungdomsledere og delingsførere i Tønder amt. Han var en af dem, der til fulde tog konsekvensen af ånden i SI's gamle formålsparagraf, og i november 1944 døde han i en tysk koncentrationslejr nær Husum. En mindeplade på Tønder Statsskole bærer indskriften: Han viste os en vej at gå.

Det samme kunne mange sige om Sønderjysk Idrætsforening.

Tøndersangen

Mel.: Skamlingsbanken.

Tønder by, du ligger åben ud mod landet,
du blev bygget op på marskens fede jord,
stolt som havneby du lå engang ved vandet,
mindet derom er i dag kun skrevne ord.
I dit våbenskjold du bærer stolt en skude,
den har også bragt så vidt dit kniplings-ry.
Mod dig drog fra nord i træk de fede stude.
Du blev kendt og skattet langt, du lille by.

Vi kan gå med dig tilbage langt i tiden,
se - hvordan du voksed' op, blev styred frem.
Al begyndelse det er at være liden,
nu idag du rummer mange tusind hjem.
Fyldt af gamle minder er hvert hus, hver gade
fra en tid forlængst, der sunket er i grus.
Skønne gavle er dog husenes facade
om portaler går et sagte mindets sus.

Om en svunden tid, hvor store mænd i virke
bygged op med stil den gamle handelsby,
minder også stolt vor skønne, gamle kirke
med sin rige skat og spiret højt i sky.
Dette vartegn står hver dag - på dig og kalder,
samler som en mor sin store børneflokk -
siger: Jeg vil stå med dig, om du end falder,
rejse sig igen, min styrke er dig nok.

Søger vi i Tønder endnu dybt et minde,
så vil navnet vise os mod banken hen,
her en borg der knejste højt med spir og tinde
- kun en portnerbolig er af den igen.
Tung af ælde lidt af slottet vi dog skuer,
Det er værn for gamle tiders sind og sans.
Gamle minders lys, som dog i sindet luer,
kaster over dig, du kære by, sin glans.

Tønder by, du ligger åben ud mod landet,
favner alle - når vi kommer ind til dig.
Både syd og nord og øst og vest det sanded',
når vi kom mod dig fra hver sin landevej:
Du er byen for vort mål, til dig vi rejser,
du vor hjemstavnsby endnu med kniplingsry.
Solen glimter i dit kirkespir, som knejser,
våger over dig - du marskens gamle by!

Som en bue går om dig Vidåens vande,
hvori himlens sol og skyer spejler sig,
tanken går med strømmen ud mod fjerne lande,
nu ved bredderne går barnets muntre leg.
- Tønder by, dit ry, din skønhed vil vi prise,
som en perle ligger du i marskens jord.
Vi vil værne dig, det skal vor færd bevise.
Fremtids syn går ud af fortids stærke ord.

Anne Gotthardsen, 1956.

Hvad betød Det unge Grænseværn?

Af Fr. Rudbeck

Den 26. september 1933 holdtes traditionen tro i Hyrup Forsamlingshus på Haderslev Næs kongefest i anledning af Kong Christians X's fødselsdag. Taler var den aften den, for mig i hvert fald helt ukendte, seminarielærer Peter Marcusen fra Haderslev. Hans tale drøftede vi meget bagefter. Han fortalte, at han lige kom fra et vigtigt møde i Aabenraa. Der var truffet vigtige beslutninger, men nærmere ville han ikke uddybe sagen. Det var tydeligt, at der lå noget i luften, noget, som kunne blive af betydning for hele Sønderjylland.

Et par dage senere kom meddelelsen. Den 26. september var Det unge Grænseværn blevet oprettet og erklærede sig nu rede til at tage kampen op overfor de tyske trusler, der siden foråret havde lydt hen over grænsen.

Med nazismens magtovertagelse vejrede slesvigholstenerne morgenluft. Kraftigst kom det til udtryk i taler, holdt af så fanatiske folk som borgmester Sievers, Egernførde, og pastor Peberkorn i Fjælde, der helt klart lod forstå, at målet nu var genoprettelse af Kongeågrænsen. Der taltes åbenlyst om »Påskestormen« om grænsen, de nye magtforhold i Tyskland og de højsttemte nationalistiske toner, der lød mod Versaillesfredens grænser, kunne nok fremkalde bekymringer i Nordslesvig. Kongeågrænsen hørte jo til en af de såkaldte »blødende« grænser, der blev følgen af fredsslutningen efter 1. verdenskrig. Også

indenfor det tyske mindretal i Nordslesvig skærpedes tonen tydeligt.

Det var på denne baggrund, Peter Marcusen i marts 1933 opsøgte den gamle sønderjyske fører H.P.Hanssen, som dog ikke selv direkte ønskede at starte et dansk modangreb. Nu måtte det være ungdommens opgave, og tog de opgaven op, skulle han nok støtte med råd og dåd. På nogle møder i foråret 1933 blev de første planer lagt. Allerede den 12. maj samledes i Tønder, efter indbydelse fra en række sønderjyske ungdomsorganisationer, mere end 10.000 unge sønderjyder til et stort gymnastikstævne. Af talerne under stævnet fremgik det tydeligt, at sønderjysk ungdom nu var rede til at tage handsken op. Det bekræftedes yderligt på det næste store stævne den 11. juni i Dybbøl Skanser, hvor mellem 35-40.000 mennesker mødtes. Igen var talen klar. Det gjaldt at sikre Sønderjyllands danske fremtid. Samtidig understregedes tydeligt gennem fremmødet af tusinder af unge fra det øvrige land, at sønderjysk ungdom ikke længere stod alene.

Af forskellige grunde kom jeg ikke til at deltage i de to stævner. Tønderstævnet var vi måske ude på Haderslev Næs for lidt opmærksom på, og ved Dybbølstævnet lå jeg i sengen med influenza. Jeg havde dog fulgt møderne, og da Det unge Grænseværn i september trådte åbent frem, var der ikke tvivl i mit sind om, at jeg skulle være med.

I løbet af efteråret blev jeg medlem, og i 1934 deltog jeg i det store stævne på Skamling, hvor ca. 40-50.000 mennesker mødtes. Stærkest indtryk på mig gjorde nok H.P.Hanssens magtfulde tale, men også den opslutning, de danske talere fik fra nordisk side. Tydeligt blev det her understreget, at den danske sydgrænse var hele Nordens grænse. Sønderjyderne stod ikke længere alene, og Det unge Grænseværn var hele Nordens grænsevagt.

Efter tilskyndelse fra boghandler Algreen Petersen i Haderslev blev jeg i 1934 tillidsmand og fik desuden til opgave at finde andre tillidsmænd i Øsby sogn. Vi blev ialt 8, som gik i gang med at tegne medlemmer, og vi nåede at tegne omkring en 100 medlemmer i sognet. Ud over at holde et enkelt møde, var vi dog nærmest passive medlemmer. På vore kanter kendte vi jo ikke til problemer med hjemmetyskerne.

Som sekretær for dette sognearbejde deltog jeg i en række møder på amtsplan, og i efteråret 1935 deltog jeg i et kursus på Rødding Højskole, hvor der blev givet en både inspirerende og grundig orientering om den nationale stilling. Der fulgte andre tillidsmøder og udflugter til grænseegnene, hvor vi på lokalt hold orienteredes om stillingen i de sogne, hvor tyskheden var helt anderledes generende.

Op så var der de store stævner i 1935 i Løgumkloster og i 1936 i Graasten. Det var gode oplevelser, og masseopbudet ved disse møder understregede tydeligt, at den unge generation nu havde taget kampen op. Samtidig udviklede der sig et net af lokale tiltag især i grænseegnen, ofte kaldt »den truede firkant«, hvor tyskheden stod stærk. Vandre-lærere satte gang i arbejdet, og større opgaver som indretning af vandrerhjemmene i Kollund, Store Jyndeved og Rudbøl blev taget op.

Som en ung sønderjyde skrev i 1938: »Vi rankede ryggen. Vi følte os ikke mere på ensom post, men fik i bevidstheden om, at en

Peter Marcussen (17.12.1898-27.5.1979).

stor flok dansk ungdom rakte os en hjælpende hånd, den støtte, der skal til, for at dansk grænseungdom kan hævde sig i kampen for dansk, for nordisk kultur«.

Som den altid inspirerende og visionære indtog Peter Marcussen helt naturligt lederstillingen omgivet af en kreds af ligeså aktive personer. Nævnes skal kun Chr. Nielsen, Vollerup, Inger Enemark, Martin Hammerich, pastor N.P.Nielsen, Carla Schibler, der alle bidrog deres til at skabe den efterhånden landsomfattende organisation, som på sit højeste talte ca. 60.000 medlemmer.

Ret tidligt fik jeg personlig kontakt med Peter Marcussen og havde en del brevveksling med ham. Af brevvekslingen fra 1936 kan jeg se, at det bl.a. drejede sig om et kommende medlemsblad, som jeg fandt absolut nødvendig, både for sammenholdets skyld og til gensidig inspiration. Bladet blev da også startet i 1939 under navnet Folkung-bladet.

Allerede navnet på bladet understreger ret tydeligt den nordiske markering, DuG og måske især Peter Marcussen stiledede efter.

Ønsket om at give DuG en tydelig nordisk udstråling kom for så vidt allerede til udtryk på Løgumklosterstævnet 1935. Det kunne derfor egentlig ikke komme som nogen overraskelse, at organisationen den 20. april 1940 skiftede navn til Dansk Nordisk Ungdomsforbund, DNU. Alligevel kom det som noget af et chok for mange af os her, kun 11 dage efter den tyske besættelse den 9. april. Senere fik vi at vide, at navneskiftet havde været drøftet gennem længere tid, men også, at der ikke var enighed herom. Men navneskiftet svarede nøje til Peter Marcussens nordiske visioner.

Personligt kunne jeg ikke forlige mig med navneskiftet. Det var DuG, jeg havde arbejdet for, først i Øsby sogn, siden på Lolland-Falster, hvor jeg fra 1936-38 var på skole. Vel kunne navnet virke som en udfordring ikke mindst overfor besættelsesmagten, men kunne de ikke lide det, kunne de have ophævet eller forbudt DuG. Nu valgte organisationen en form for hamskifte i nordisk retning, som jeg aldrig havde været helt med på. For mig at se, var der fortsat opgaver nok i Nord- og Sydslesvig. Jeg kunne derfor helt tilslutte mig, hvad bladet »Hejmdal« skrev: »Vi har i forvejen Foreningen Norden og andre organiserede rammer for nordisk samarbejde. Men vi havde kun et Grænseværn, og det har vi mistet«.

Det var da også nogenlunde de toner, der prægede et tillidsmandsmøde på Vojens Ungdomsskole i juni 1940. Fra Haderslev amt var det direkte afvisning. Personligt tog jeg konsekvensen ved at opsigte mit tillidsmandsarbejde, som jeg efter skoleopholdet havde optaget i Hammelev sogn. Jeg havde også nogle samtaler med Marcussen, som forsøgte at ændre mit syn. Jeg ville dog ikke være med længere.

De nye synsvinkler forekom mig for tågede og upræcise. Men meningene var øjensynlig forskellige. Det var dog mit indtryk, at navneændringen svækkede den engang så store or-

ganisation. Der var ingen begejstring for det nye navn.

Alligevel står det helt klart, at DuG udrettede meget væsentligt i perioden efter 1933. DuG vækkede den sønderjyske ungdom, og den gav danskheden i Nordslesvig en mere markant profil. Sikringen af danskheden i Sønderjylland var ikke alene overladt til den ældre generation, som allerede havde ført kampen under fremmedherredømmet. Den næste generation, krigsgenerationen, havde nok at rive i under 20'ernes og 30'ernes økonomiske kriser. Nu kom så næste generation og tog kampen op.

Tydeligst blev det bevist ved folketingsvalget i 1939, hvor tyskheden kun opnåede en beskeden gevinst, en stigning på 0,5 pct. eller fra 15,5 pct. til 15,9 pct. 84,1 pct. danske stemmer og kun 15,9 tyske. Det var klar tale, og med rette har man ofte kaldt dette valg som Nordslesvigs anden folkeafstemning. DuG gjorde her sin indsats for at få alle vælgere frem. Alene DuG's valgplakater talte deres tydelige sprog. Resultatet gjorde totalt op med ethvert hjemmetysk håb om grænseflytning, selv om Hitler-regimet fik flyttet andre Versailles-grænser. Den dansk-tyske grænse forblev urørt også efter 9. april 1940.

Det hører nok til DuG's største fortjenester, at den vækkede den sønderjyske ungdom, som siden tog et klart nationalt standpunkt.

Vel arbejdede DNU videre efter 1940, men gejsten var gået af organisationen. Nu var det besættelse, og nye holdninger blev nødvendige. Adskillige lokale DNU-kredse blev aktive i modstandskampen. Nu skulle kampen føres på andre betingelser og på andre fronter.

Efter 1945 var det, ligesom der ikke længere var plads til DNU eller DuG, som navnet efter Peter Marcussens fratræden i 1950 igen ændredes til. Opgaverne i Nordslesvig var løst. Nu var det i Sydslesvig, arbejdet lå, men her var der også andre om budet. Den gamle organisation smuldrede væk. Den genera-

tion, der var unge i 1933, blev ældre, og i udviklingen efter 1945 var der ligesom ikke plads til et grænseværn. Grænsen lå jo fast. Den stadig eksisterende institution, Det unge Grænseværn, lever på rige traditioner og på sin formue, skabt gennem salget af nogle af tredivernes danske bastioner, de tre vandrerhjem og andre ejendomme. Som støttekreds for dansk ungdomsarbejde i Sydslesvig har DuG fortsat en væsentlig opgave.

Til slut skal det dog endnu understreges, at DuG kom på det rette tidspunkt. Fra 1933-40 var det en kamporganisation af største vigtighed for Nordslesvigs danske fremtid. Ønsket om at være en nordisk ungdomsorganisation blev altid kun af sekundær betydning. Primært var det kampen for Nordslesvig, der var afgørende. I mellemkrigstidens sønderjyske historie har Det unge Grænseværn uudsletteligt indskrevet sit navn.

Oplevelser i april og maj 1945

Af Hardy Knudsen

Jeg kom til Jyndeved Forsøgsstation den 5. april 1945. Jeg måtte afbryde mine studier ved Landbohøjskolen i København i september 1944 og havde opholdt mig forskellige steder i landet, indtil jeg i marts aftalte med forstander Fr. Heick, at de kunne huse mig og bruge mig på Jyndeved Forsøgsstation. Der var blevet givet en bevilning til at etablere et forsøgsvandingsanlæg på forsøgsstationen. Det blev min arbejdsopgave at få dette anlæg etableret og sat igang. Fr. Heick havde som forstander på forsøgsstationen god kontakt med avisredaktioner og fik i de sidste dage af april meddelelser om, at tyskerne i Danmark havde fremsat forslag om kapitulation, men om det blev en realitet, kunne ingen vide.

Den 25. april fik vi en ny mand på forsøgsstationen. Heick fortalte ved morgenbordet den 26. april, at den nye mand var ingeniør Anders Poulsen. Han skulle være teknisk medarbejder ved etablering af vandingsanlægget. Det var gdr. Poul Andersen fra Nørmark i Visby (nu Munkemølle), som havde været interneret i Frøslevlejren i 7 måneder.

Han skulle have været med et kontingent fanger fra lejren til Sverige, men sprang fra transporten i Padborg. Heick havde truffet ham, da han kom cyklende gennem Jyndeved. Poul Andersen var på forsøgsstationen indtil 4. maj om aftenen.

I løbet af april måned kom meddelelsen om, at tre fra Tinglev/Jyndeved modstandsgruppen, Josef Jenecki, Jyndeved, Carl Th. Nielsen og Leo Simonsen, Tinglev, var afgået ved døden i tyske koncentrationslejre. De tre andre fra Jyndeved, Mads Madsen, Lorenz

Hansen og Jørgen Jensen, der havde været med i denne modstandsgruppe kom sidst i april til Sverige sammen med de øvrige af gruppens medlemmer fra Tinglev og omegn.

Josef var polak og havde et cementstøberi nabo til forsøgsstationen. Den 16. april blev der holdt en mindegudstjeneste for Josef i Burkal præstegård (Burkal Kirke var under restaurering), hvor Josefs kone, Martha, sammen med mange fra egnen deltog. Pastor Høgel talte over teksten »Den gode hyrde«. Bag efter holdt han en mindetale over Josef. Han sagde bl.a.: »Josef var polak, men havde fået dansk statsborgerskab og var blevet en god dansk borger. Han tilhørte den katolske kirke, men det forhindrede ikke os protestanter i at hædre ham. Heick fortalte om Josef, som han huskede ham som nabo. Han var en mand, der ikke gik på akkord. Hans samvittighed bød ham at gå den vej, han gik.

Befrielsesdagene

Tirsdag, den 1. maj ringede Pastor Høgel, Burkal, til Heick og fortalte, at han havde fået besked om, at klokkeren skulle holde sig klar. Der skulle ringes en time med klokkerne, når Danmarks nye frihed var en kendsgerning, det kunne måske nås til kl. 15, men nærmere ordre ville følge. Der blev ingen klokkeringning den dag, men rygterne løb om, at englænderne nærmere sig den danske grænse. Heick blev fredag, den 4. maj om eftermiddagen, kaldt til møde i Tønder med Frihedsrådets lokalkomité. Man frygtede flygtningestrømmen fra Tyskland, som var på vej mod Danmark. Der var allerede indkvarteret flygtninge på Rens Efterskole. Heick fik til

opgave at tage imod og indkvartere ca. 60 frihedskæmpere i Jyndeved og Rens, når englænderne havde passeret grænsen efter det endelige sammenbrud.

Den 4. maj om aftenen var Heick til bestyrelsesmøde i Dansk Forening for Jyndeved og Omegn i Jyndeved Forsamlingshus. Folkene på forsøgsstationen hørte sammen med fru Heick og børnene budskabet om den tyske kapitulation og Danmarks befrielse i radioudsendelsen fra England.

Jeg blev sendt til Jyndeved for at hente Heick. Da jeg kom derop, var bestyrelsen samlet i værtsparreret, Anna og Albert Hansens, lille lejlighed og skålede for det glædelige budskab. Hvad morgendagen ville bringe, var vi noget i tvivl om.

Lørdag morgen, den 5. maj samledes alle på forsøgsstationen omkring flagstangen. Vi sang »Der er et yndigt land«, mens flaget gik til tops.

Familien Heick spændte for hestevognen og kørte mod Burkal for at høre kirkeklokkerne ringe. Vi var inde på kontoret og hørte Kong Christian den X's tale kl. 12. Vi fik frokost kl. 12.30 og festmiddag om aftenen.

Vi var nogle stykker, der cyklede til Mindelunden i Bredeved og lagde blomster. Senere kørte vi til Kruså for at tage imod englænderne. Tusindvis af mennesker stod i Kruså og ventede på at se englænderne komme til Danmark, men der kom ingen den dag. Senere kørte vi til Frøslevlejren, hvor portene stod åbne. Man kunne frit gå ind.

På forsøgsstationen ventede vi på indkvartering af frihedskæmpere, men der kom ingen.

Den tyske belægning i Jyndeved, som på det tidspunkt talte 50-100 mand, fortsatte deres eksercits, som de plejede.

Trediedagen efter at kapitulationen var blevet meddelt, gik tyskernes vagtpatrulje stadig vagt på banelinien ved Bylderup-Bov for at værne linien mod sabotører.

Søndag eftermiddag blev Heick ringet op

af kaptajn Johansen fra Tønder, der forespurgte, om forsøgsstationen var klar til at modtage grænsebevogtningsmandskabet, der ville komme 80 mand om to timer. Kort tid efter ankom den nye chef for grænsebevogtningen, kaptajn Dichmann. Han meddelte, at frihedskæmpere fra Frøslevlejren var blevet tildelt afsnittet her. Der ankom 43 mand i løbet af aftenen, de blev indkvarteret i Rens, Stade og Jyndeved. De var bevæbnet med mange forskellige slags våben. Forsøgsstationens kontor blev kommandocentral og laboratoriet våbendepot. Premierløjtnant Lübeck, som skulle lede dette korps, satte mandskabet ind i den foreliggende situation og oplæste forholdsordren, der gik ud på, at al uorganiseret trafik over grænsen skulle standses, og de tyske styrker henvises til grænseovergangene ved Tønder og Kruså. Mens han var ved at give sine ordrer, ringede lærer Spandet fra Jyndeved Skole og fortalte, at de tyske styrker i Jyndeved nu stod opstillet på skolepladsen og fik udleveret patroner. Det kom dog ikke til nogen episode.

Allerede om natten blev der stillet vagtposter op langs grænsen, og der blev konfiskeret en del våben og ammunition fra tyskere, der forsøgte at gå over grænsen denne vej. 6 russiske krigsfanger, som var ført til Jyndeved fra Tyskland i midten af april, havde forsøgt at komme over grænsen, de blev indbragt på forsøgsstationen, to af dem var mekanikere og blev straks sat i gang med at reparere biler i et automobilværksted i Rens, de blev indkvarteret på forsøgsstationen, de andre på gårde i omegnen, de var glade for at komme i arbejde. Heicks bil, som havde stået klodset op i 5 år, kom ud at køre, der var travlhed overalt.

Til bevogtningsarbejdet var den styrke, der var ankommet, ikke stor nok, så en del folk fra egnen meldte sig til tjeneste. Det var en noget broget flok, der nåede at få frihedsarmbindet på i de dage. Fra Fr. Heick har jeg fået et notat af kaptajn Dichmanns tale til den

styrke, der blev sendt til grænsen søndag nat, han sagde følgende: »I er den første frie grænsevagt siden 9. april 1940. Store tyske styrker ligger endnu i omegnen, og mange vil passere ned over grænsen. Det er jeres opgave at få det til at glide i overensstemmelse med kapitulationsbetingelserne - men betænk jer meget - inden I lader det komme til åben konflikt. Vi er endnu meget svage, og englænderne er endnu langt fra grænsen. Livet er det bedste, man har, og Danmark har brug for alle vore kræfter bag efter.

I løbet af nogle dage regner vi med, at situationen vil bedre sig, og vi kan så optræde med større fasthed«.

Det var nogle bevægede dage, hvor forsøgsstationen kom til at virke i fredens tjeneste på en noget anden måde end den sædvanlige.

Efter et par dages forløb gik man igang

med arrestation af de folk, der i besættelsestiden havde samarbejdet med besættelsesmagten. Der var blevet tilsendt lister med navne over, hvem der skulle arresteres.

Heick forlangte at få listerne at se. Han sørgede personligt for, at en del af det tyske mindretals medlemmer, der stod på listen, men aldrig havde samarbejdet med besættelsesmagten eller Gestapo, blev slettet. Det skal i samme forbindelse siges, at Heick, da han blev folketingsmand, gjorde et stort arbejde for mange af mindretallets folk, så de fik en retfærdig ordning på deres forhold. Da Den Danske Brigade kom hjem fra Sverige, overtog den grænsebevogtningen, og det blev atter almindelig hverdag på Jydevad Forsøgsstation.

Jeg rejste 1. september 1945 til København igen for at færdiggøre mine studier på Landbohøjskolen.

National udsoning

Bonn-København erklæringerne 1955

Af Niels Henriksen

Siden folkeafstemningen i 1920 har udviklingen mellem de to nationaliteter i det dansk-tyske grænseland haft to markante trædesten, der med mellemrum på 35 år markerer en frugtbar udvikling i samarbejdet og udsoningen mellem de to berørte folk.

Afstemningen den 14. marts 1920 i Zone 2, Mellemslesvig, bekræftede forløbet af den nuværende statsgrænse mellem Danmark og Tyskland, og efterlod et mindst muligt tysk mindretal i den del af Sønderjylland, der efter afstemningen den 10. februar 1920 blev genforenet med Danmark efter 56 år med tysk overhøjhed. Samtidig blev der i den del af landsdelen, som forblev under tysk styre, efterladt et dansk mindretal af mindst mulig størrelse.

Udsigten til en fredelig udvikling skulle således være den bedst tænkelige, men historiens forløb op gennem trediverne og fyrrerne sørgede for uro og grobund for tanker om grænserevisioner. Med et stærkt Tyskland i ryggen forsøgte den tyske folkedel i Nordslesvig at få Berlin til at kræve Nordslesvig indlemmet i det daværende »tredie rige«, og efter dette riges sammenbrud i 1945 var der syd for grænsen og i Danmark stærke røster, der krævede Sønderjyllands grænse ved floden Ejderen reetableret som Danmarks sydgrænse.

Grænsen forblev der, hvor den blev trukket i 1920, men de første femogtredive år efter dens dragnings var præget af uro, mistillid, modvilje og dårlige forhold mellem dan-

ske og tyske. Et forhold, som naturligvis blev yderligere forværret af de politiske strømninger omkring nationalsocialismen og den anden verdenskrig.

De forhold, som myndighederne på begge sider af grænsen gav deres respektive mindretal at trives i og arbejde under, kunne fra mindretallenes side kun opfattes som chikanerende. Slesvig-Holstens valggeometri og spærreklausuler forhindrede over 40.000 danske stemmer i at blive repræsenteret i Landdagen i Kiel, hvorimod under 10.000 tyske nordslesvigere var nok til et mandat i det danske folketing.

I Nordslesvig var det tyske mindretals skolars eksamensret ikke anerkendt i Danmark, hvilket var en udløber af den antityske stemning fra krigens tid.

Vi skriver 1954, og selvom de danske i Sydslesvig havde fået nedskrevet nogle rettigheder i en Kiel-erklæring fra 1949, så var de lokale myndigheders efterlevelse af disse utilfredsstillende. Desuden forlangte den siddende slesvig-holstenske regering en loyalitets-erklæring af sine dansksindede medborgere til gengæld for yderligere indrømmelser, hvilket fra dansk-sydslesvigsk side blev fundet absolut overflødigt, når man betænker, hvad også de havde måttet yde og lide for herbergsstaten Tyskland igennem to verdenskrige.

Ved Folketingets åbning i begyndelsen af oktober 1954 blev der af statsminister Hans Hedtoft udtrykt bekymring over de danskes dårlige vilkår i Sydslesvig; men da man sene-

re på måneden i Folketinget skulle drøfte Danmarks stilling til Tysklands eventuelle optagelse i NATO-samarbejdet, blev en dansk tilslutning hertil kædet sammen med et stærkt ønske om at få reguleret mindretalsforholdene i Sønderjylland. Det var især kredse fra de konservative og inden for venstre, deriblandt den senere formand for Grænsforeningen, Fr. Heick, der bakkede op bag denne kombination af de to sager. Og udenrigsminister H.C.Hansen lovede at tage sagen op ved det NATO-rådsmøde i Paris, hvortil han skulle tre dage senere, og hvortil den vesttyske forbundskansler, Konrad Adenauer, var indbudt som observatør.

H.C.Hansen fremlagde i dette møde, den 22. oktober 1954, Sydslesvigproblematikken på en sådan måde, at den virkede som en invitation til Vesttyskland til - over for vestmagterne og alle de øvrige kommende NATO-kolleger - at bevise landets gode vilje til at medvirke til den demokratiske løsning af en sag, der midt i Den kolde Krigs storpolitiske turbulenser må have forekommet stormagterne bagatelagtig.

Konrad Adenauer bekræftede under mødet, både over for H.C.Hansen og over for pressen, at man fra tysk side ville få løst op for problemerne, og i vinterens løb kom det til praktisk handling fra tysk side. Det kunne ikke være i tysk interesse, at det danske Folketing skulle bruge debatten om tysk medlemskab af NATO til angreb på tysk politik i Sydslesvig.

Fra dansk side var det blevet præciseret, at det, man ønskede, ikke var nogen pagt eller traktat, hvorved man ville kunne give en større magt indseende i et lille lands interne anliggender, og bag hvilken et lille land ikke kunne sætte nogen magt over for den stærkere. Derimod ville hensigtserklæringer, moralsk bindende »gentleman-agreements« om menigmands rettigheder og pligter være i harmoni med danske traditioner og dansk livsholdning.

Tanken om udarbejdelsen af to ensidige hensigtserklæringer uden folkeretslig virkning blev født. Hver erklæring omhandler det pågældende lands forpligtelser over for den del af nabolandets folk, som har bopæl på landets territorium.

28. marts fløj den socialdemokratiske stats- og udenrigsminister H.C.Hansen til Bonn, og dagen efter udvekslede han og den konservative tyske forbundskansler Konrad Adenauer de to regeringserklæringer, der skulle vise sig at indlede en ny æra i forholdet mellem nationerne i det dansk-tyske grænse-land.

Jamen, hvad står der da i disse erklæringer?

Den danske bekendtgørelse nr. 24 af 7. juni 1955 begynder med en hensigts-præambel med følgende ordlyd:

»I ønsket om at fremme det fredelige samarbejde i befolkningen på begge sider af den dansk-tyske grænse og dermed tillige i almindelighed at fremme udviklingen af venskabelige forbindelser mellem kongeriget Danmark og forbundsrepublikken Tyskland...«,

hvormed enhver diskussion omkring forløbet af den fælles statsgrænse er irrelevant.

Punkt I opremser de rettigheder og friheder, som enhver statsborger i Danmark har »og således også enhver, der tilhører det tyske mindretal uden hensyn til det af ham benyttede sprog...« nemlig: 1. Den personlige friheds ukrænkelighed. 2. Lighed for loven. 3. Tros- og samvittighedsfrihed osv. Ialt 12 punkter, der alle har direkte reference til paragrafferne 70-79 i »Grundloven for kongeriget Danmark af 5. juni 1953«. Med andre ord: En understregning af Grundlovens gyldighed.

Punkt II er en fortolkning af ovenstående og begynder derfor med ordene: »Som følge af disse retsprincipper fastslås hermed:« - og punkt ét er det centrale - »Bekendelsen til tysk nationalitet og tysk kultur er fri og må ikke af myndighederne bestrides eller efter-

prøves«. I vor kulturkreds registrerer vi ikke, hvilken nationalitet vi tilhører. Du vælger at være det, du er. Normalt er du dansk i Danmark; men i Nordslesvig har du valget, og det er frit, og det er dit.

Den tyske »Erklärung der Regierung der Bundesrepublik Deutschland vom 29. März 1955« siger - på tysk - nøjagtig det samme som den danske. Divergenserne består udelukkende i, at visse emner forvaltes af *landet*, dvs. Slesvig-Holsten, medens andre er *Forbundsanliggender*; altså rent administrative forskelle.

Eftersom den danske bekendtgørelse i realiteten kun er en understregning af, hvad der står i Grundloven, og eftersom den tyske erklæring, som dækker beskyttelsen af det danske mindretal i Sydslesvig, ord for ord er identisk med den danske version, ville man deraf kunne slutte, at man har fået den danske grundlov til også at være gældende for den danske folkedel i Sydslesvig. Dette er naturligvis ikke tilfældet, al den stund Erklæringerne, som tidligere nævnt, ikke har retsgyldighed, men forsættligt er det, det er, nemlig *hensigtserklæringer*.

Men måske netop, fordi de »kun« er hensigtserklæringer, gentlemanagreements, så har virkningerne efter dem haft den tilsigtede effekt på begge sider af grænsen. Naturligvis først og fremmest, fordi både den danske og den tyske regering har haft vigtigere sager at arbejde med end at fortsætte et relativt lokalt modsætningsforhold. Det betød indledningen til en ændring i både staternes og flertalsbefolkningernes holdning til deres mindretal, således at man på begge sider af grænsen nu betragter disse som værdifulde elementer i det lokale kulturliv.

Helt konkret betød Erklæringerne for de danske sydslesvigere bl.a. at spærreklausulen, der holdt Sydslesvigsk Vælgerforening ude fra Landdagen i Kiel, blev fjernet, og at det danske skolevæsen i Sydslesvig fik væsentlig højere tilskud fra Kiel. I Nordslesvig

opnåede det tyske mindretal, at deres skoler blev eksamensberettigede. Det danske medlem af den slesvig-holstenske Landdag, Karl Otto Meyer bruger ofte vendingen, at man har bevæget sig fra en situation, hvor man arbejdede *imod* hinanden, via et stade, hvor man arbejdede *ved siden af* hinanden, frem til nu, hvor man arbejder *med* hinanden, og vi er godt på vej hen imod der, hvor vi arbejder *for* hinanden.

I en tid, her i begyndelsen af 1990'erne, hvor en lang række nationale bevægelser dukker op over hele vor verdensdel, er det næsten en international pligt for Danmark og Tyskland at orientere bredt om resultaterne af de processer, som det dansk-tyske grænseland har gennemløbet.

Det almindelige billede på Europakortet er, at der normalt bruges store ressourcer på forsøg enten på at assimilere eller også at undertrykke nationale mindretal. Kunne man anvende det samme mål af kræfter og anstrengelser på accept og støtte til de respektive grupperinger, ville virkningerne være til gavn for *både* mindretallet og den stedlige flertalsbefolkning. Slesvig ville vise vejen.

Jeg begyndte med at nævne to markante trædesten, der efter 1920 har markeret en udvikling i samarbejdet mellem folkene.

Trædesten nummer to viser sig 35 år senere, når man i 1990 i Slesvig-Holsten er kommet så langt, at man i Landets grundlov »Die Verfassung des Landes Schleswig-Holstein«, som blev vedtaget 30. maj 1990 og trådte i kraft 1. august 1990, har en paragraf 5, der i oversættelse lyder:

- »Nationale mindretal og folkegrupper.
 (1) Bekendelsen til et nationalt mindretal er fri, den fritager ikke fra de almindelige borgerlige pligter.
 (2) Den kulturelle egenart og den politiske medvirken af nationale mindretal og folkegrupper står under beskyttelse af Landet, kommunerne og amterne. Det

nationale danske mindretal og den frisiske folkegruppe har krav på beskyttelse og støtte«.

Endnu mangler der noget, før ordlyden i

denne paragraf bliver efterlevet overalt i Sydslesvig. Men man er godt på vej; og der er ingen der tror, at der vil gå endnu 35 år før det sker.

Posen ist en lille sæk

I »tysk ti« - da æ gek i sko'l,
da kund æ lærer skam it toel,
te vi snakket synnejydsck.
Det hele skuld jo gå o tysk.

Vo løjsbogh kåldt vi jo »æ fiffel«
å skrev o skiffetavl mæ griffel.
Vi lær om »der und die und das«,
å I kan tro, det vå et mas
så få et proppet i æ ho'j.

Men ak, - vo lærer han vå go'j
så'n te å brugh æ kjep hve dau,
å æ har mindst fåt 100 slau.

Å æ kan li så tyrle hovs
- dengang gek vi mæ vadmelsbovs -
ven som' skuld op å »strem æ ræv«,
så blev æ sko'lstu' fuld af stæv.

Om Danmark lær vi kort å godt:
»Der König wohnt auf sit slot.
Die Hauptstadt ist jah Kobenhagen,
und ganz daoben liegen Skagen«.

Det vå jo så'n te vi skuld glem
det la'nd, vi af natue hø' hjem.

Men om das grosse Vaterland.
Se, - det vå naue ganske andt.

Alle Tysklands store floder:
Leck, Main, Maas - der Rhein und Oder.
Old æ provinser å old æ byer,
vi o det hele skuld hold stye.
Ja, - det æ pin'de ingen levn,
tesidst så kund vi dem i sevnt.

Hvo manne gang har vi it sungen:
»Schleswig-Holstein meerumschlungen?«

Det vå streng. - Å æ må sej
sontie kom vi galt astej,
da vi fostøj så skidt det tysk,
fordet vort mål vå synnejydsck.

Å jaun en dau - i geografi -
da plumpet Mads så dyghte i.
Han sådt vistnok å drømt å glo'j
å ha'j nok oldt andt i æ ho'j.
De tyske »länder« skuld vi jaun kund,
så det vå dumt å tej et blu'nd.

Æ lærer så te Mads »vå væk«
å øjt: »Was ist Posen, Matz?« - Oh, skræk -

- »Posen«, svar Mads. »Posen, Posen -
- ist en lille sæk«.

Nis Branderup

Vores syn på Sønderjylland. Oplevelser fra Nord- og Sydslesvig

Af Lisa Lyck Jensen og Lone Marie Lang,
Nordborg Slots Efterskole 1993/94

Vi har på Nordborg Efterskole nogle emneperioder. I den ene emneperiode var vores gruppes hovedtema Slesvig.

Den første uge blev brugt til foredrag om Sydslesvig og det danske mindretal samt forberedelse til den anden uge hvor vi skulle besøge Sydslesvig.

Den tidligere forstander Boye Andersen holdt en af dagene i den første uge et foredrag for os om de konger og dronninger, der havde været på tronen i den tid, der havde været strid om Nord- og Sydslesvig. En af de ting vi hæftede os ved, var historien om Gottrup Slot og Nordborg Slots Efterskole.

Det overraskede os, at NSE først skulle have været alderdomshjem, da der er så mange trapper, men så kom man i forbindelse med folk fra Hejls, der ville flytte deres skole til Kruså som ny grænselandsskole, og slottet endte som efterskole. Vi kan så idag takke Johan Hansen for, at han var villig til at give slottet væk.

Efter forberedelsen til turen blev den så endelig en realitet. Vi havde lejet spejderhytten i Tarp, og allerede den første aften skulle vi i teatret i Flensborg og se »Ægtemand på deltid«. Der var en del tysktalende blandt publikum, hvilket overraskede os, da stykket var på dansk. Tysk eller dansk, det var lige meget, for vi grinede alle lige højt.

Vi besøgte Duborg Skolen i Flensborg som, er den danske skole. Den er gratis for alle, der bor syd for grænsen, og da den også

kan bruges af alle, der bor indenfor et bestemt antal kilometer fra skolen, bruges den også af tyskere. Skolen ligger højt over byen, der var mange trapper, for at være ærlig faktisk temmelig mange trapper, men som friske efterskoleelever klarede vi det da selvfølgelig. Det var en imponerende skole. Historiske tavler mødte os indenfor porten, selve skolen var moderne indrettet, men var alligevel præget af historie. Skulpturerne, de havde stående på en af gangene, var lavet af en dansk billedhugger.

Vi blev modtaget af rektoren, Erik Jensen. Han førte os op i festsalen, der lignede en kirke, og hvor nogle af vinduerne var lavet som et historisk billede. Vi sad overfor et vindue, der viste Duborg Borg, hævet over Flensborg handelsby. Erik Jensen fortalte os, at Dronning Margrethe d. I. havde bygget Duborg, men hun fik ikke meget glæde af borgen, da hun døde året efter af pest. Han fortalte en masse om Slesvigs historie, f.eks. at det var de rige, der talte tysk, fordi det var handelssproget dengang, de fattige ude på landet talte dansk. Nu er handelssproget engelsk.

To unge, en forhenværende og en nuværende elev, fortalte om det at vokse op i Sydslesvig som danskere. Da Birthe gik på skolen var hun antitysker, hendes følelse af at være dansk var stærk. Da hun flyttede til Danmark, følte hun sig slesvigsk, danskerne fik hende til at føle, at hun ikke var dansk. Lars er 3.g'er. Han savner det danske, fordi

han ikke er så god til tysk. Når han skal fortsætte sin uddannelse, vil han gerne flytte til Århus. Både Birthe og Lars foretrækker danske venner, da de tyske familier helst ikke ser venner på besøg, vennetræf foregår hjemme hos dem.

En af lærernes gamle skolekammerat, Henry Bohm, skulle fortælle os om Flensborg by. Han tog ligesom de andre udgangspunkt i vinduesbilledet foran os. En fra gruppen spurgte: »Hvad er det at være sydslesviger?«. Han tænkte længe og spurgte os så: »Hvad er det at være dansk?«. Vi prøvede at svare med frikadeller, bøf og brun sovn, men de retter har de også i Sydslesvig, men de danske efterskoler og højskolesangbøger er typisk dansk. Hvad det vil sige at være typisk sydslesviger kunne han ikke svare på.

Bagefter blev vi delt i to hold og gik bytur for at se minderne fra fortiden, og efter at have gået på den 3 km. lange gågade fik vi 2 timer på egen hånd i byen.

Vi besøgte også en dansk skole i Friesland, Risum Skole, der var ikke ret mange elever. Rektoren fortalte os om det frisiske sprog og Frieslands historie, om hvad de har for aktiviteter på skolen og om undervisningen. Derefter var vi på en tur til Nordstrand, men der var ikke meget at se, fordi det var tåget.

Lige ved siden af os i vores hytte i Tarp lå der en kirke og en præstegård. Vi talte med præsten Lars Skjøt Jacobsen, som er dansk præst i Sydslesvig. Han kommer fra Anholt, men rejste til Sydslesvig, da der er flere muligheder her.

Der kommer dansksindede i kirken, men ikke alle kan tale dansk, så han laver også prædiken på tysk, f.eks. til begravelser og bryllupper. Konfirmationen bliver holdt efter dansk tradition, hele ceremonien er på dansk, men der er en oversættelse af det hele på tysk, både af hvad der skal foregå og, hvad han siger.

Præstegården og kirken er bygget sammen. Kirken er fra 1985 og blev indviet 2. påske-

dag i 1985. Ideen til en kirke kom i 1982, og den er betalt af danskere. Præsten laver det samme som en almindelig præst, græder med de sørgende og ler med de glade, han er med til at sætte tingene igang, f.eks. kortspil med de ældre, blåaftener og picniture. I Sydslesvig er der 56 prædikesteder, 24 danske kirker, 21 danske præster og 43 menigheder.

Vi var også inde og se Gottorp Slot, som desværre var under renovering, mens vi var der. I en sidebygning til slottet var der en vikingeutstilling. Vi så mosefund, smykker og våben og den berømte Nydambåd. Inde på slottet var der blandt andet flotte altertavler af træ, malerier af de kongelige fra fortiden, og kongelige smykker.

Den slesvigske domkirke var utrolig stor og flot, her tændte vi et lys for slottet. Der lå en bog på et bord, man kunne skrive i, hvis man havde bekymringer, der var nogle elever, der skrev i den.

Hedeby var ikke helt som ventet, vi blev nødt til selv at gå rundt og kigge. En del af udstillingen lignede udstillingen på Gottrup Slot, en af drengene levede sig så meget ind i historien, så han satte sig hen og legede med en vikingeborg, der åbenbart kun var beregnet til små børn, for efter et kort stykke tid blev han vist bort fra legebordet.

I hytten havde vi besøg af Ernst Meyer. I sit foredrag fortalte han om sin barndom under krigen og om genforeningen i 1920. Det var spændende at høre på, han havde en helt speciel måde at fange vores opmærksomhed på. Vi var også ude i Tarp by for at interviewe beboerne. Folk vidste ikke meget om det danske mindretal. Nogle var flinke til at besvare spørgsmålene, mens andre flygtede fordi vi optog det på video.

Medens filmholdet var i byen, gjorde resten af gruppen rent i hytten, da hjemrejsen stod for døren. Det havde været en god tur, så vi takker lærerne på NSE for turen med de mange oplevelser.

Torgny Segerstedt - en svensk stridsmand for frihed

Af Jens Kongsted Lampe

Den 30. januar 1933 fik Adolf Hitler overdraget kanslerposten i den demokratiske Weimar-republik, som han havde svoret at ville ødelægge. Hitler forkyndte, at Det tredje Rige ville stå i tusind år, men til held og lykke for Tyskland og omverdenen kom det kun til at eksistere i 12 år og 4 måneder. Dette tidsrum var dog nok til at foranstalte en systematisk forfølgelse af jøder, zigeunere, sindssyge og politiske modstandere ved massehenrettelser, angreb mod nabonationer og dets allierede med millioner af faldne til lands og til søs samt en masse andre blodige tragedier.

En af dem, der på et tidligt tidspunkt så faren ved at give Hitler magt og derpå advarede den civiliserede verden imod ham og hans fanatiske tilhængere, var den svenske chefredaktør Torgny Segerstedt (1876-1945), der som en trofast tilhænger af skandinavismen og et udbygget nordisk samarbejde også indså, at nationalsocialismen truede Danmark og dermed Nordens sydgrænse.

I april 1933 skrev han i sin avis »Göteborg Handels- och Sjöfartstidning« (fremefter kaldet GHS): »Skandinavismen er stærk nok og den nordiske samfølelse er levende nok til også i Nord at skabe en isbarriere mod Tyskland, hvis det bliver ved med at true Sønderjylland«.

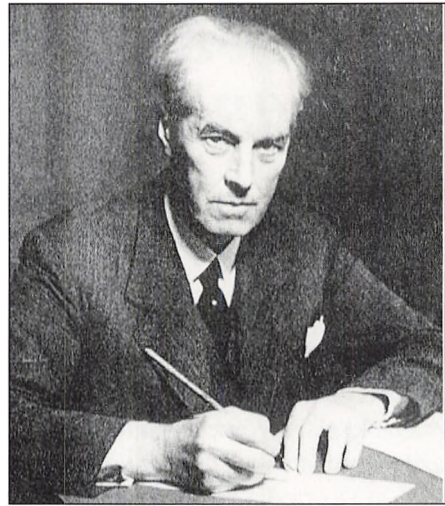
Torgny Segerstedt var født i Karlstad i Värmland 1876 og blev student fra det derværende gymnasium i 1894. Samme år blev han indskrevet som teologisk studerende ved universitetet i Lund og deltog ved nordiske stu-

dentermøder i Helsingør og København. Han blev teologisk kandidat 1901 efter studier i Lund, Rostock og Berlin. Segerstedt, der oprindelig var en troende kristen, fjernede sig i årenes løb trinvis fra de kristne dogmer, ikke mindst gennem læsning af Søren Kierkegaards skrifter og Henrik Ibsens dramaer, især »Brand« og »Peer Gynt«, der begge stiller strenge etiske krav til personligheden. »Friheden at tænke og udtale sine tanker står for mig over alt andet. Alt kan mennesker undvære, blot ikke det«, hævdede han ihærdigt. I en årrække virkede Segerstedt som docent i religionshistorie ved universitetet i Lund og fra 1914-17 som professor i samme fag ved universitetet i Stockholm. Segerstedt beundrede Danmarks kulturliv fra de mange år, han som akademiker virkede i Lund, studenter-skandinavismens fødeby, og havde god kontakt med den danske lærdomsverden og læste jævnligt »Flensborg Avis« og andre danske dagblade. Han var noget skuffet over Danmarks hastige kapitulation den 9. april 1940, men respekten for Danmark genvandt han, da de danske sabotører og partisaner begyndte med deres dristige aktioner. Nu genkendte han det Danmark, som han karakteriserede som »Europas måske mest kultiverede folk«. I alle de år, han virkede i Lund og Stockholm, redigerede han akademiske tidsskrifter. Segerstedt var også stærkt anglo-saksisk interesseret og rejste en del i Storbritannien. Han påtalte ofte den ensidige påvirkning, Sverige fik fra Tyskland og alt tysk, som kendetegnede Sverige før den 1. Ver-

denskrig. Især dele af den svenske adel, det højere svenske officerskorps og adskillige gods- og skovejere samt industrifolk nærrede stærke tyske sympatier, dels som en modvægt til russerne, som de anså for en større trussel for Sverige og dels, fordi den største del af den svenske malmproduktion gik til Tyskland.

Efter den tyske besættelse af Danmark og Norge 1940 tillod den svenske regering - tvunget af omstændighederne - tyske tropper og krigsmateriel blev transporteret gennem landet, ligesom den indførte presse censur. Transporten gennem Sverige ophørte 1943, da krigslykken vendte sig, og censuren ophørte efter nytår i 1945. Det skal dog ikke glemmes, at svenskerne generøst tog imod tusinder af jødiske flygtninge og modstandsfolk fra Norge, Danmark og Polen samt, at de uofficielt støttede oprettelsen af militærførelser i Sverige og støttede disse med våben, udrustning og sprængstoffer. Svenske arbejdere, lønmodtagere og langt de fleste landbrugere var gennemgående demokrater og antinazister. Mange bør være glade for, at der fra 1939-45 var et alliancefrit Sverige, som kendte sine medmenneskelige pligter. Torgny Segerstedts største indsats blev netop gjort i disse år som chefredaktør af GHS, som han overtog i 1917 og ledede med eminent dygtighed til sin død i 1945 som frihedens uforfædede kæmper. Der var naturligvis svenske bladfolk, som knurrede over, at en teologisk professor nu skulle overtage en post som hovedredaktør af en af Sveriges betydeligste aviser, men udgiveren svarede dem: »Det kommer ikke an på, hvorfra man har sin viden og sine erfaringer, men at man **har dem**«.

Göteborg var den by i Sverige, som først gik i spidsen for moralsk og økonomisk hjælp til de danske jøder og modstandsfolk, der nødtvungent måtte flygte til Sverige, fordi de var efterstræbt af Gestapo og deres stikkere. I august 1944 mødte jeg en formiddag i Torg-

Torgny Segerstedt i færd med at skrive en »I dag«-artikel. Foto: Studio Gullers, 1940.

ny Segerstedts forkontor, fordi jeg gerne ville have lov til at informere ham om forholdene i Sydslesvig. Hans sekretær meddelte, at Segerstedt ville give mig 5 minutter til en audiens. Måske var Segerstedt lettere irriteret over at blive forstyrret i sit redaktionsarbejde, men da han rakte hånden ud til mig, gled der dog et smil over hans ansigt. Han spurgte, hvor jeg kom fra og hvorfor jeg var draget til Sverige og lyttede til, hvad jeg havde at sige om Sydslesvig, men svarede, at dette kun var et dansk anliggende, og han vidste, at Christmas Møller (1894-1948) i London, som havde samlet en betydelig sympati omkring sig, var en modstander af en grænserevision. Derfor ville han ikke støtte bestræbelserne på en genforening med denne landsdel. Men han ville stadig bekæmpe de fanatiske hjemmetylskere, der ville have grænsen flyttet nordpå til Kongeåen. Derefter var audiensen slut. Den varede nøjagtigt i 11 minutter.

Torgny Segerstedt skrev i årene 1933-45 ca. 5000 artikler om kulturelle og udenrigspolitiske emner. Mest kendt blev han for »I dag«-spalten, der blev læst og respekteret i de allierede lande, især på britiske avisredaktioner og BBC, hvor de ofte blev citeret sam-

me dag, både i hjemmeprogrammer og i de norske og danske udsendelser. Men de blev også læst og oversat til tysk af den nazityske inderkreds i Berlin med stigende irritation og skummende raseri. Goebbels sendte adskillige harmfulde protester til den svenske udenrigsminister Chr. Günther.

Torgny Segerstedt var medejer af GHS og aktiemajoriteten ejedes af hans bedste ven, advokat Axel Forsmann, som helt og holdent støttede hans hærtog mod nazismen, selv om de økonomiske (annoncer) og personlige risici var anselige. Segerstedt kunne ikke som sin medkæmper i Danmark, Nicolaj Blædel (1882-1943) på »Berlingske Tidende«, sendes på orlov, som det hed nok så smukt.

I Danmark var der censur fra tysk side, i Sverige af et svensk pressenævn, altså en slags »frivillig« censur. Udenrigsminister Günther anmeldte i 1941 Torgny Segerstedt til dette pressenævn, men det kom der ikke noget ud af. I Danmark kunne man helt ind

til den 29. august 1943 købe svenske aviser, men med een undtagelse: »Göteborg Handels och Sjöfartstidning«. Alligevel kom avisen illegalt ind i landet og gik fra hånd til hånd ligesom den forbudte roman af Vilhelm Moberg »Rid i nat«.

Allerede i 1927 skrev Segerstedt, at han ikke ønskede, at der i hans nekrolog engang skulle skrives: »... hjertegod og vennesæl efterlader han sig ingen fjender«. De sidste fik han mange af, men endnu flere venner.

Torgny Segerstedt fik ikke lov til at opleve befrielsen, men måtte som Moses stå på Nebo bjerg og se ind i det forjættede land. Han vidste dog med sikkerhed, at Hitler og hans forbundsfæller ville tabe, for de allierede hære stod langt inde i Tyskland på vej til Berlin, da han døde den 31. marts 1945, aftenen før påskesøndag, 68 år gammel. Han ligger begravet på Kvibergs kirkegård i Göteborg og et monument er rejst på Vasaplatsen sammesteds.

Kommunevalget i Slesvig-Holsten 1994

Af Jørgen Kühl

Søndag, den 20. marts 1994, fandt kommunevalget sted i Slesvig-Holsten. Her skulle vælgerne sammensætte de politiske råd på lokal- (by- og kommuneråd) og regionalt (kreds-dage) plan. Efter en stort set tam valgkamp, hvor lokale emner stod i centrum, satte 70% af de stemmeberettigede deres kryds på valgdagen: Det socialdemokratiske regeringsparti, SPD, opnåede 39,5% af stemmerne i Slesvig-Holsten. Det var en tilbagegang på 3,5% i forhold til kommunevalget 1990. Det konservative oppositionsparti CDU måtte også notere en tilbagegang på 3,8% og opnåede kun 37,5%. Det var partiets dårligste resultat i kommunerne i 40 år. Det lille liberale oppositionsparti FDP led et sviende valgnederlag og gik tilbage fra 6,1% i 1990 til blot 4,4% i 1994.

Mens de tre etablerede partier alle hørte til valgets tabere, var det især De Grønne og det danske mindretals parti SSW, der kunne føle sig som valgets sejrherre. De Grønne fik et kanonvalg og opnåede 10,3% i 1994 mod 6,0% i 1990. SSW, der kun stillede til valg i Sydslesvig, fik også et overvældende godt valg og kunne udregnet på hele landet Slesvig-Holsten notere en fremgang på 1,0% til 2,6%. Da SSW kun opstiller i Sydslesvig, er resultatet noget misvisende. I Sydslesvig opnåede SSW nemlig 12,7% af alle afgivne stemmer. Det gjorde partiet til en væsentlig regional politisk faktor.

Traditionen tro formåede også lokallister

at vinde mange pladser ved kommunevalget. De stillede efter valget flertallet i en række kommuneråd. Endelig kunne det nygrundlagte »STATT-Partei« vinde mange stemmer i Lübeck med 6,1% og 3 mandater og Neumünster med 13,0% og 6 mandater. På delstatsplan svarede det til særdeles beskedne 0,8%. Et tilsvarende protestparti ved navn »Stadt-Union«, der opstillede i Kiel, opnåede 9,6% af de stedlige stemmer. Til valgets absolutte tabere hørte heldigvis de højreekstremistiske partier, der kun spredt stillede til valg. I Slesvig-Flensborg opnåede Die Republikaner 1,9%, mens de opnåede deres bedste resultat med 4,1%, men ingen politisk repræsentation i Lübeck. Det svarede på delstatsplan til 0,5% af stemmerne ved kreds-dagsvalgene.

Selv om både SPD og CDU gik nogenlunde lige meget tilbage, var det i magtfulde CDU, der mistede mest: Hvor det konservative parti i den foregående periode sammen med FDP eller vælgerlister havde flertallet i 8 af landets kreds-dage, kunne det efter valget i 1994 kun mønstre flertallet sammen med en vælgerliste i kredsen Ditmarsken. I alle andre kreds-dage og byer uden kredse kunne SPD mønstre flertal sammen med enten De Grønne eller SSW. Kun i kreds-dagene for Stormarn, Segeberg og Slesvig-Flensborg rådede CDU stadig over flest mandater, uden dog at udgøre noget flertal. Det var et katastrofalt dårligt resultat for partiet og marke-

rer et foreløbigt lavpunkt for en nedadgående udvikling: Ved valget i 1986 havde CDU endnu absolut flertal i samtlige kreds dage i Slesvig-Holsten! FDP var frem til valget repræsenteret i 9 kreds dage samt i Kiel og Lübeck. Partiet røg efter valget ud af over halvdelen og er herefter kun repræsenteret i 4 kreds dage. Det liberale parti har ikke sæde i nogen af de store byer uden kredse. Den store sejrherre var De Grønne, der blev valgt ind i 15 kreds dage. Det var tre flere end fire år tidligere.

SPD kunne altså bevare magten i de fleste kreds dage. Alligevel led også socialdemokraterne lokalt store tab. Især i Kiel fik partiet vælgernes utilfredshed at føle: Her mistede det 13.100 stemmer. Det var over en tredjedel af den samlede stemmenedgang i hele Slesvig-Holsten på 32.200. Det var et resultat, som CDU, De Grønne og Stadt-Union kunne glæde sig meget over. Derudover gik SPD markant tilbage i Lübeck, Flensborg og Neumünster.

Det danske mindretals og de nationale frieres parti SSW fik fremgang over hele linjen. Ved valgene til kreds dagene for Nordfrisland og Slesvig-Flensborg opnåede SSW hhv. 8,6% og 13,0% mod 5,2% og 8,2% i 1990. Det betød en fremgang fra 2 til 4 hhv. fra 4 til 6 mandater. I kredsene Kiel og Rendsborg-Egernførde opnåede SSW 0,8% og 3,4% af stemmerne mod 0,2% og 1,4% i 1990. Det var dog ikke tilstrækkeligt til politisk repræsentation nogen af stederne.

SSW kunne også øge sin stemmeandel markant i Flensborg, hvor det fik en imponerende stemmefremgang fra 19,2% i 1990 til 25,9% i 1994, og dermed over en fjerdedel af samtlige afgivne stemmer i byen. I reelle tal stemte 11.091 vælgere på SSW. Fremgangen førte til en udvidelse af byrådsgruppen fra før 9 til nu 11.

SSWs gode stemmetal udmøntedes også i antallet af valgte kandidater på lokalt plan: Mens SSW efter kommunevalget 1990 havde

haft 109 repræsentanter i by- og kommuneråd samt i kreds dage, voksede tallet efter valget i 1994 til 165. Heri er dog også SSW-folk, der er valgt på kommunale lister, medregnet. Med blot få stemmer flere i nogle kommuner, ville SSW have fået valgt endnu flere repræsentanter.

SSWs resultat blev naturligvis fra dansk side hilst begejstret velkommen: Der blev talt om et supervalg for SSW, og det blev fastslået, at: »SSW har nøglen til magten i Sydslesvig«. Naturligvis glædede også mange i Danmark sig over det flotte resultat, som mindretallets parti havde præsteret.

SSWs overvældende valgresultat skyldtes både positive og negative forhold. Vælgerne stemte for og imod politikken, der blev ført i marken. På den ene side stemte vælgerne for SSWs politiske program og honorerede det gode arbejde, som partiet i den foregående valgperiode ubestrideligt havde ydet rundt omkring i kommunerne og kreds dagene.

Det er dog ikke forklaring nok. En stor del af stemmefremgangen skyldes formentlig på den anden side, at vælgerne stemte *imod* de andre partier. De stemte på SSW, fordi det var uhildet af de senere års politiske skandaler i Slesvig-Holsten og Tyskland, og fordi de i SSW kunne se et politisk alternativ til de store partier. Det var en funktion, som SSW selv satsede på i valgkampen, da partiet markerede sig som »die regionale Alternative« - det regionale alternativ.

SSW-formanden Wilhelm Klüver forklarede selv ifølge den tyske presse det gode resultat med SSWs politik og i befolkningens frustration over den vedholdende politiske skandale i Kiel. Dertil kommer formentlig også, at højrebølgen i Tyskland har fået mange vælgere til bevidst at stemme på SSW, fordi det kategorisk og i enhver sammenhæng har bekæmpet og fordømt nynazismen i det tyske samfund.

Disse mennesker stemte således snarere på de politiske forestillinger, der re-

præsenteres i og af partiet, end på det danske og frisiske.

Flensborg Avis holdt i sin valganalyse 22.3.94 noget tilbage med éntydigt at kategorisere stemmerne som danske: »Som SSWs landdagsmand, Karl Otto Meyer, har nævnt, er der stor sandsynlighed for, at mange, der er udgået fra mindretallet, er vendt »hjem« igen. Men det uhyre flotte valgresultat for SSW i Kiel sætter en tyk streg under, at partiet så sandelig også har fået tag i mennesker, som ikke har nogen egentlig tilknytning til det danske eller det frisiske«. I avisens øjne var det ørkesløst at diskutere, om det var danske eller tyske stemmer. I stedet skulle man glæde sig over, at »mange i grænselandet tilsyneladende er begyndt at spejle mod nord med begejstring«. Dermed antydede Flensborg Avis, at valgresultatet dækker over andet og mere, end at folk med rod i det danske er vendt tilbage til folden: Der er tale om ganske mange sympatistemmer, hvor det er interessen eller begejstringen for den nordiske demokratiopfattelse, som har fået folk til at sætte krydset ud for SSW.

I andre sammenhænge var det formentlig helt andre forhold, der var afgørende for SSWs fremgang. Et enkelt sted opnåede SSW valg, selv om der endnu ingen lokalafdeling fandtes, og det stillede op for første gang: I Siversted opnåede SSW således 14,5% mod 0% i 1990. Det betød valg af to. Her var det første gang, at SSW opstillede ved kommunevalg. SSW-distriktet blev først grundlagt 2 dage efter valget. I øvrigt kunne den ene af de nyvalgte SSWere, Guido Petersen, fortælle om baggrunden for valgsejren: »Det er jo første gang, at vælgerne har haft

mulighed for at stemme på andre partier end CDU og SPD. Det har de heldigvis benyttet sig af«. Her har der altså næppe været tale om, at udelukkende »danske stemmer« er vendt tilbage til SSW. SSW var her et politisk alternativ til de to dominerende partier på stedet. Det får stå åbent, hvorvidt andre partier ville have fået samme gode resultat, såfremt de havde ladet sig opstille på stedet. Desuden gælder der her som mange andre steder, at det tit er de lokale kandidaters personlighed, der har trukket stemmer, frem for det parti og program, de repræsenterede.

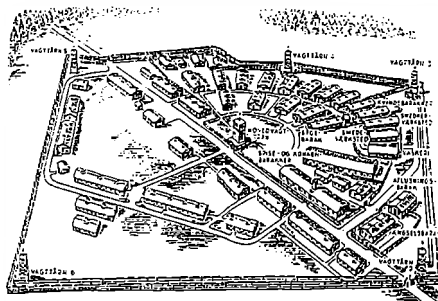
Det er næppe sandsynligt, at samtlige 38.000 satte deres kryds ved SSW, fordi de nærede sympati for det danske mindretal. Mange har sikkert stemt på SSW, fordi de kunne identificere sig med dets politiske program. Atter andre har givetvis stemt på SSW for at udtrykke deres protest imod de andre partiers politik. Det forekommer urimeligt at tage alle SSW-vælgere til indtægt for danskheden. I så fald ville der nemlig være sket et revolutionært bevidsthedsskifte fra den ene dag til den anden. Det er der dog intet der tyder på - og da slet ikke, hvis man ser på de sydslesvigske danske organisationers medlemstal.

Det er således nødvendigt at understrege, at kommunevalget i 1994 var et lokalt og regionalt politisk valg, men ikke nogen folkeafstemning, der har udsagnskraft for sindelagsfordelingen i Sydslesvig. Valget kan ikke bruges til at måle danskhedens styrkeforhold. Derfor er der heller ikke grundlag for at sammenligne folkeafstemningen i 1920 med valget i 1994. Udgangssituationerne er ganske enkelt for forskellige.

FRØSLEVLEJREN

- et historisk mindesmærke i smukke omgivelser - tæt ved grænsen

Læg turen om Frøslevlejren ved Padborg, kun 5 min. kørsel fra den dansk-tyske grænse.

Frøslevlejren er den bedst bevarede tyske fangelejr fra 2. verdenskrig i Vesteuropa. I en tidligere fangabarak og hovedvagtåmet er **MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN** indrettet.

I lejrens tidligere sygebarak er der indrettet **DANSK RØDE KORS MUSEUM**.

MUSEETS ÅBNINGSTIDER:

Hverd. undt. mandage 9-16. Weekends, helligdage 10-17.

Fra 24.6.-10.8. Alle dage 10-17. December og januar lukket.

Foredrag, omv. kan bestilles. Telefon 74 67 65 57. Grupperabatter.

NB: Frakørsel nr. 76 på motorvejen.

Fine p-forhold i lejren.

Byggemarked

Haderslevvej 2
CIMBRIA
AABENRAA

TLF. 74 62 20 00

MAN.-TORS 9-17.30 · FRE 9-18.00 · LØR. 9-12.00
1. LØR. I MÅNEDEN 9-14.00

Linbækvej 9
CIMBRIA
SØNDERBORG

TLF. 74 74 17 17

MAN.-FRE 7-17.00 · LØR. 9-12.00

*Deres
bank
for
forretninger
i Tyskland*

UNION-BANK
Aktieselskab

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 2 855

Filial i
D-24955 Harrislee Tlf. 04 61-7 00 32-0
Süderstr. 89 Fax. 04 61-7 00 32 32

MINDEORD

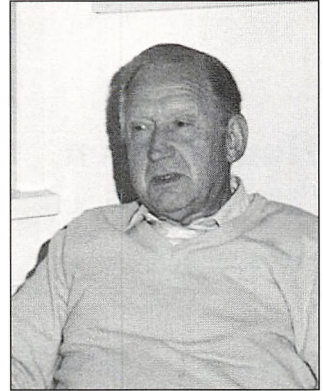
MINDEORD

Holger Behrens

Grøngård

† 12.11. 1993

Født 14.12.1914

Den 12. november 1993 døde konsulent Holger Behrens, en måned før han ville være fyldt 79 år.

Han var født i Gjelleup sogn, Ringkøbing amt. Han blev agronom fra Landbohøjskolen i 1944 og kom til Slogs Herreds Landboforening i 1948, hvor han var konsulent indtil 1957. I sin konsulenttid fik Holger Behrens sin gang i mange landbohjem. Det var en tid, hvor meget nyt tog sin begyndelse, der var brug for vejledning, men også menneskekundskab, når teorien skulle omsættes til noget brugbart i en landbrugsbedrift. I hans tid som konsulent blev landboudomsarbejdet en del af landboforeningens arbejdsområde.

Konsulentparret, Karen og Holger Behrens interesserede sig også for, hvad der rørte sig i Burkal sogn og i forsamlingshusene i Burkal og Bylderup. Det resulterede i, at Behrens i en periode var medlem af Burkal sogneråd.

I 1957 sluttede han sin konsulentgerning og forpagtede Grøngård i Jejsing. I de 17 år, familien boede på Grøngård, viste Behrens,

at han selv kunne omsætte teori til praktisk landbrug. I forpagtertiden kom der bud efter ham til organisationsarbejde. Han var medlem af Gråsten Andelsslagteris bestyrelse fra 1960-69 og af Dansk Andels Gødningsforenings hovedbestyrelse fra 1960-70. Familien var altid med i det folkelige arbejde, der udgik fra Lydersholm forsamlingshus.

I 1974 flyttede Karen og Holger Behrens over i aftægtshuset ved Grøngård, her fortsatte han sit udadvendte arbejde som viceformand i den stedlige jordbrugskommission, der var igen en konsulentvirksomhed blandt landmænd. Han var desuden medlem af Tønder byråd 1974-82.

Holger Behrens fik sin manddomsgerning i Sønderjylland som konsulent, landmand og i organisationsarbejde. På alle tre felter stod der respekt om hans arbejde.

Vi er mange, der vil mindes Holger Behrens med respekt og taknemmelighed.

Hardy Knudsen

Hans Rossen

Gram

† 15.11. 1993

Født 3.3.1911

Hans Rossen var født i Flensborg den 3. marts 1911, men fik sin barndom og opvækst i Abkær ved O. Jerstal.

Efter skolegangen i Abkær Skole begyndte læretiden som mejerist. Da han havde afsluttet uddannelsen med et ophold på Dalum mejeriskole og været 1. mejerist på Gramgård andelsmejeri fik han og hustruen Else i 1939 stillingen som mejeribestyrerpar på Tiset-Endrupskov Andelsmejeri.

Det var et lille smørmejeri, men efter få års forløb fik Hans Rossen gang i en produktion af Tilsitteroste.

Ved osteproduktionen dengang, anvendtes udelukkende osteklæder, som var besværlige at arbejde med. Det var anledningen til at han fik sin epokegørende idé med at anvende en form af metal i stedet for.

Han fremstillede en prototype af et gammelt tærskværkssold, der havde tilstrækkeligt med huller og da det virkede efter hensigten, startedes en produktion af forme i rustfrit stål.

Den spæde start begyndte i 1953, og hermed indledtes en ny epoke i Hans Rossens liv. Han blev både fabrikant og rejsende konsulent i stort set hele verden for de forme, der blev lavet hjemme på »Perfora«, som var det navn han gav sin virksomhed.

Fabrikken blev udvidet i mange etaper og da han solgte den var der over 4000 m² under tag.

I 1970 kom Hans Rossen ind i kommunalpolitik og blev 4 år senere borgmester i en periode. Han var da 66 år og ville holde op med offentlige hverv, men omstændighederne gjorde at han efter kort tid måtte indtræde i amtsrådet som suppleant og i 1982 blev han genvalgt for en ny periode.

Ved dennes udløb i 1986 var han 74 år og besluttede definitivt, at nu ville han holde helt op.

Fabrikken blev afhændet til »Gadan« koncernen, hvortil også ægteparrets eneste barn, Lars, fulgte med over i ledelsen.

Samme år havde Hans Rossen den sorg at miste hustruen, et år før deres guldbrillup.

De sidste år boede han alene i villaen på Kirkebjerg i Gram. Her kunne han se tilbage på et ualmindeligt virksomt liv på mangfoldige områder.

Han var en udadventt personlighed, der forstod at bruge sine kreative evner til gavn og nytte for mange mennesker.

Han evnede at gøre visionen til virkelighed.

Andreas Madsen.

Claus Christensen sen.

Lavensby

† 10.1. 1994

Født 28.1.1916

På slægtsgården i Lavensby har der gennem mange led været en Claus Christensen. Det er en tradition, at hver førstefødte af mandkøn i lige linje døbes sådan.

Indtil den 10. januar 1994 var der tre generationer på gården med dette navn - nu er der kun to. Bag denne skik ligger en dyb ærbødighed over for slægterne, der gik forud. Man har hædret dem ved at holde navnet og mindet i live.

Gamle Claus er nu ikke mere. Den sidste blodprop i en række indenfor få måneder gjorde det af med ham.

Med sine 78 år var han slet ikke færdig til at gå herfra. Han var stadig - og altid - optaget af politiske problemer, og selv ved besøg lige til det sidste drejede han næsten omgående samtalen hen på disse.

Hele sit voksenliv har Claus kæmpet for Venstre, og i en lang årrække var han lokalformand på Nordals og formand i Augustenborgkredsen. Han var gennem sit virke kendt viden om, og på Christiansborg vidste de fleste udmærket, hvem Claus var. Man tildelte ham da også æresmedlemskab, da han trak sig ud af det praktiske arbejde, og det var ham en meget stor glæde.

I sine unge år var han indkaldt som dragon, og da krigen kom, blev han aktiv i modstandskampen. Da tyskerne ville hente ham, var der en kvik mælkemand på sin rute, der fik ringet

om, at de var på vej. Claus nåede at bringe sig i sikkerhed og kom snart med en robåd til Fyn. Her opholdt han sig en tid omkring herregården Løgismose, hvor hans unge kone fik plads, mens hun også var »under jorden«. Ollerup Gymnastikhøjskole, hvor han tidligere havde været elev, var ham behjælpelig i det skjulte. Claus kom med i arbejdet ved overføringen af jøderne fra Nordsjælland til Sverige også, og ved krigens slutning fik han kommandoen på Sønderborg Slot, hvor man internerede danske håndlangere. Han fik en lang karriere i Hjemmeværnet, og takken blev vist ham gennem Dannebrogssordenen.

Gymnastikken blev den store sag for både ham og hans kone, Atse. En lang årrække var han en ledende figur i organisatorisk foreningsarbejde, herunder en tid som formand for SI, hvilket har givet ham en enorm vennekreds. Claus kendte utrolig mange - og alle kendte ham. Han har på utallige måder været mange, ikke mindst børn og unge, til stor hjælp gennem tiderne, og dette var for ham en naturlig videreførelse af faderens virke i sognet. Indtil sin død beklædte Claus Christensen formandsposten i Modersmålets Trykkeri i Haderslev.

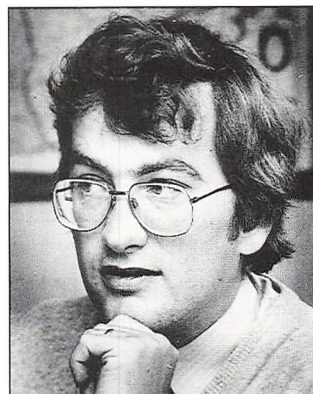
Claus var gennem livet meget stærkt knyttet til sin kone, Atse. Hun gav ham muligheden for at deltage i alt, hvad han havde med at gøre, og hun var med i det. Hendes bort-

gang 8 måneder forinden ramte Claus som en amputation, og savnet af hende har givetvis været medvirkende til Claus' endeligt. Det var dybt bevægende at høre ham berette, at nu havde han fundet dette eller hint, at Atse havde gjort det i orden for ham - lagt ting til rette, fordi hun åbenbart selv havde vidst, hvor det bar hen for hende, selv da ingen

andre anede noget.

Ud over alt andet har dette par, og senest Claus, givet os så mange menneskelige værdier, at vi vil gemme mindet om ham og dem med glæde i sindet. Det er stort, at have kendt sådanne personer på nært hold.

Solveig og Poul Berg

Henrik Fangel

Aabenraa

† 30.1. 1994

Født 8.8.1944

Det kom som et chok for alle, da meddelelsen indløb om Henrik Fangels pludselige og alt for tidlige død den 30. januar 1994. Det var svært at forstå, at Sønderjysk lokalhistorie og dansk byhistorisk forskning havde mistet en af sine mest flittige og betydningsfulde historikere i en alder af kun 49 år.

Den lokalhistoriske interesse havde Henrik Fangel ikke fra fremmede. Som søn af Haderslevs kendte lokalhistoriker Olav Christensen voksede Henrik Fangel op i et lokalhistorisk engageret miljø. Det var derfor ganske naturligt, at han efter en klassisk sproglig studentereksamen i 1963 læste historie og latin ved Århus Universitet. Efter embedseksamen i 1970 fortsatte han et par år samme sted som kandidatstipendiat inden han i 1972 blev ansat ved Aabenraa Statsskole. I de første år færdiggjorde han i kraft af et reduceret timeantal »Haderslev bys historie 1800-1945« bd. I, der udkom i 1975 i anledning af Haderslev Banks jubilæum. Bogen er med rette blevet betegnet som et nybrud i dansk byhistorisk forskning og placerede med et Henrik Fangel centralt i den danske byhistoriske forskning.

Da det i 1985 lykkedes at få Sønderjyllands amtskommune til at forhøje bevillingerne til Historiske Samlinger for Sønderjylland blev Henrik Fangel den første videnskabeligt uddannede leder. Kort tid efter skiftede samlingerne navn til den bredere og mere dækkende

betegnelse Institut for Sønderjysk Lokalhistorie. Med Henrik Fangel fik Institutet en leder, der frem til sin død med en næsten grænseløs energi og engagement kastede sig over det lokalhistoriske arbejde i Sønderjylland. Den energi fik han også rigelig brug for dels som leder af en samling, der i dag består af ca. 200.000 billeder, 1.500 bånd, og en samling skole- og sangbøger, dels ved det arbejdskrævende job som redaktør af Sønderjysk Månedsskrift, arbejdet med den sønderjyske lokalbibliografi og igangsætningen og ledelsen af det stort anlagte arbejde med registrering og indsamling af foreningsarkiver i Sønderjylland. Hertil skal lægges en lang række andre opgaver bl.a. som redaktør af Haderslev Samfunds årsskrift, leder af forlaget Gammelting, som han var medstifter af, bestyrelsesmedlem i Aabenraa byhistoriske forening, posten som sekretær og senere næstformand i Historisk Samfund.

Det hørte til en af hans største fortjenester, at han ikke holdt på sin viden, men altid beredvilligt delte ud af denne og ikke mindst engagementet på sine mange foredrag, kurser, seminarer og byvandring. Trods dette fik han samtidig tid til at skrive knap 300 bøger, artikler og anmeldelser foruden de mange steder, hvor han bidrog som redaktør eller »blot« med gode råd og vejledning. Inden for de sidste to år kan nævnes bøger som

»Sønderjysk Skoleforenings jubilæumsskrift 1942-1992«, »10 år med TV-Syd« og »Haderslev i 700 år«, den sidste i samarbejde med museumsinspektør Lennart Madsen og arkivar Jakob Røjskær. Igennem dette arbejde, hans arbejde for de mange historiske foreninger samt hans utallige personlige kontakter nord som syd for grænsen, skaffede Henrik Fangel på knap ti år Institut for Sønderjysk Lokalhistorie en markant profil og cen-

tral position i det lokalhistoriske arbejde i Sønderjylland.

Henrik Fangel vil blive savnet, først og fremmest af hans hustru Birte og børnene Thomas og Lise, men også af den brede kreds, der lærte hans gode humør og smittende engagement at kende.

Kim Furdal.

Jørgen Peder Hansen

Flensborg

† 15.2. 1994

Født 2.12.1923

Sydslesvig har mistet en oprigtig ven.

Ved fhv. generalkonsul Jørgen Peder Hansens død har vi danske i Sydslesvig mistet en god ven og varm fortaler.

Hans 12 år som dansk generalkonsul i Sydslesvig vil stå tilbage i vores erindring som en periode med en afslappet kontakt til den danske regerings lokale repræsentant, der aldrig blandede sig men altid havde et åbent øre, når vi havde et problem.

Jørgen Peder Hansen mødtes med os danske sydslesvigere på det jævne.

Han fornægtede aldrig sin afstamning og sit arbejdsrige liv.

Årene som minister (kirke- og grønlandsminister) under Anker Jørgensen og det udenrigspolitiske arbejde for regering og Folketing havde givet ham en ballast og mange kontakter, som vi fik gavn af.

Jørgen Peder Hansen var en god samarbejds-

partner med en for øboer særegen sejhed. Diplomat i konventionel forstand blev han aldrig.

Han holdt af Sydslesvig, men elskede Sydfyn. Her opholdt han sig gerne sammem med hustruen Lizie, som nu hele vor medfølelse gælder.

Vi havde undt hende og ham et godt otium i det sydfynske, men sådan skulle det ikke blive: En alvorlig sygdom satte en stopper for Jørgen Peder Hansens liv.

Han var - endnu mens han var generalkonsul i Flensborg - for svag til at tage imod gæster, så vi danske sydslesvigere nåede aldrig at takke ham for hans indsats.

Men vi er taknemmelige.

Æret være Jørgen Peder Hansens minde!

Heinrich Schultz

Viggo Witt-Hansen

Vejen

† 28.2. 1994

Født 14.6.1931

Grænseforeningens tidligere formand, pensioneret amtsskolekonsulent Viggo Witt-Hansen, Vejen, er død kun 62 år gammel efter kort tids alvorlig sygdom. Viggo Witt-Hansen var i knap otte år den store folkelige forenings formand indtil sensommeren 1993, hvor han trak sig fra den krævende formandspost. Med Viggo Witt-Hansen har Grænseforeningen med dens 45.000 medlemmer og over 160 lokalforeninger - og det danske mindretal i Sydslesvig - mistet en trofast og engageret støtte.

Viggo Witt-Hansen var præstesøn fra Malt og uddannede sig til lærer i Haderslev. I 16 år var han lærer ved Vejen kommunes skolevæsen. Han var desuden kordegn ved Vejen kirke i 1958-65. Efter videreuddannelse i halvtredserne blev han i 1964 pædagogisk konsulent. I 1970 blev han amtsskolekonsulent i Ribe amt. En post han bestred indtil 1990, hvor stillingen blev nedlagt.

Allerede i en tidlig alder var Viggo Witt-Hansen optaget af grænselandsspørgsmålene. For ham var det derfor en helt naturlig ting at bruge en del af sin store arbejdskraft på netop Grænseforeningen. I over 30 år ydede han her en stor indsats, hvor han hele tiden havde tæt kontakt til de danske syd for grænsen. Hans løbebane i hovedforeningen startede i 1974, hvor han blev valgt til amtsformand for Grænseforeningen i Ribe amt

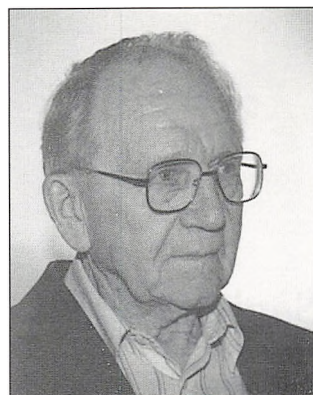
og kom ind i hovedstyrelsen. Viggo Witt-Hansen var første næstformand i Grænseforeningen, da foreningens daværende formand, professor H.P. Clausen blev udnævnt til kulturminister i 1986. Ved Sendemandsmødet samme år blev Witt-Hansen valgt til formand.

Viggo Witt-Hansen blev i de danske medier aldrig kendt som den store udfarende kraft. Han valgte i stedet at bruge sine kræfter på det væsentlige: Nemlig at støtte og hjælpe de danske i Sydslesvig, hvor han var en yderst afholdt mand - kendt og respekteret af alle. Især det sydslesvigske lejrskolehjem, Vesterled, på den jyske vestkyst havde en stor plads i hans hjerte. Ingen var nogensinde i tvivl om, at han følte sig forankret i sit nationale og grundtvigske sindelag.

For sin indsats i foreningslivet - og det var ikke kun Grænseforeningen, som nød godt heraf - blev han i 1990 udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Efter Viggo Witt-Hansens afgang fra formandsposten havde Grænseforeningen og Sydslesvig håbet på, at man havde kunnet få lov til at trække på hans store viden om grænselandet i mange år. Det blev desværre ikke sådan. Viggo Witt-Hansen fik kun kort tid til at nyde sit velfortjente otium fra sit dybt engagerede foreningsliv. Æret være hans minde.

Niels Henriksen

Jeppe Nielsen

Stepping

† 23.6. 1994

Født 1.10.1912

Sct. Hansaftensdag 1994 døde Jeppe Nielsen, Stepping, i en alder af 81 år.

Jeppe Nielsen blev født på Rødding Østermark, søn af Marie og Jens Nielsen, som den ældste af en børneflokk på 4. Blev gift i 1937 med Helga Ludvigsen, Københoved og samme år overtog de gården Vinterbergsminde i Bjerndrup (Stepping sogn). Efter Helgas død i januar 1987 blev Jeppe Nielsen på gården indtil den blev solgt i januar 1993. I hjemmet er opvokset 3 døtre - Marie, Karen Margrethe og Ingeborg.

Jeppe Nielsen identificerede sig i voksenlivet i udpræget grad med sine rødder og stedfundne påvirkninger i barndoms- og ungdomstid. Et ægte barn af genforeningstiden. Med basis i et stærkt familiesammenhold og den sønderjyske, nationale bondekultur satte han sit stærke præg på sine omgivelser.

Ikke med de store armbevægelser, men ifølge sin natur på sin egen rolige, ydmyge, besindige og tillidsvækkende måde. På en måde måske lidt anonym, men alligevel meget nærværende ved sin aldrig svigtende tilstedeværelse i forsamlinger.

Helga og Jeppe var på deres plads i mange sammenhænge, og efter Helgas død mødte han fortsat trofast op.

Mest udpræget i det lokale samfund omkring skole, kirke og i ethvert tiltag omkring det kulturelle og nationale. De mødte også

frem udensogns, og til det sidste var Jeppe Nielsen fast deltager i efterårets Højskoleledager i Bylderup.

I landbruget var hans store interesse kvæget uden at det øvrige i bedriften blev forsømt. Hans hu stod til det rødbrøgede kvæg. Med et sikkert øje og instinkt for, hvad han fandt var det rette, blev etableret en udmærket kvægbesætning, som utallige gange indtog fløjpladsen ved dyrskuer.

Kvæginteressen delte Jeppe Nielsen med mange over hele landet, men nærliggende er det her at nævne, at det i udpræget grad skete sammen med sin yngre broder Peder. Dette som udtryk for fælles interesser omkring det fasttømrede familiesammenhold. I mangt og meget var de 2 brødre hinanden lig i væsen og aktivitet. Peder afgik ved døden 3 uger inden sin ældre broder.

Jeppe Nielsen afspejlede sammen med Helga klart en specifik tidsperiode. Gennem de mangfoldige interesser og stadig medleven i alt, hvad der rørte sig, stod Jeppe Nielsen, hjemmet og nærmeste familie som repræsentant blandt mange for det bærende element i dansk og i særdeleshed sønderjysk landbo- og sognekultur. At være bærer en forpligtelse i sig selv overfor fortid, nutid og fremtid. Det var ledetråden for Jeppe Nielsen.

Povl Solmer Frank

Sonja Lehfeldt

Flensborg

† 7.7. 1994

Født 3.2.1931

En kulturpersonlighed er død. Sonja har fået fred.

Tirsdag den 12. juli begravede vi Sonja Lehfeldt. Hun døde torsdag sidste uge kun 63 år gammel.

Sonja Lehfeldt var en af Sydslesvigs mest fremtrædende danske kulturpersonligheder. Hun havde livsmod og livskraft. Troede vi. Vi havde tillid til hendes udstråling og trak på hendes viden. Hun udfoldede krævende kulturel aktivitet til det sidste.

At kræfterne så ikke var, hvad vi troede, ved vi nu.

Sonja Lehfeldt, gift med landssekretær Rolf Lehfeldt og søster til landdagsmand Karl Otto Meyer, var ikke blot central figur i »Det Lille Teater«, hvor hun var én af de dominerende kræfter på grund af hendes naturlige dramatiske evner.

Hun var med til at forme Sydslesvigsk Forenings mangesidede kulturelle aktivitet gennem medlemskabet i foreningens teater- og koncertudvalg samt i organisationens fore-

dragsudvalg.

På kommunalt plan, hvor hun altid var at finde på SSWs kandidatliste ved kommunalvalgene, virkede hun til fordel for hele Flensborg bys kulturliv.

Men også basisarbejdet havde hendes interesse: I en lang årrække forestod hun en ældreklub inden for Sydslesvigsk Forening, Mørvigklubben. Og i det lokale distrikt var hun også aktiv.

Sonja Lehfeldt var en dansk kvinde med en retlinet karakter og ubøjelige principper. Hun var et familiemenneske med et varmt hjerte og en samlende kærlig funktion. Hun elskede sin familie, sine børn, sin »steddatter« skuespillerinden Kirsten Lehfeldt, sine søskende og det utrættelige virke til fordel for kultur i bred forstand.

Vi i Sydslesvigsk Forening vil komme til at savne hende.

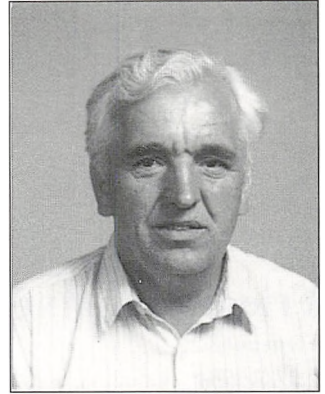
Heinrich Schultz

Boy Nissen

Møgeltønder

† 13.7. 1994

Født 1.10.1930

Kirketjener og graver ved Møgeltønder kirke Boy Nissen er ikke mere! Budskabet kom uventet og lammende til os i sommervarmen.

Dette varme, hjælpsomme og aktive menneske, som var Møgeltønder-borger med stort M, var død.

Det er svært at fatte, at skolen ikke mere skal nyde godt af samarbejdet med ham. Med sin enorme viden om og kærlighed til både kirken og sognet blev det ikke kun en fortælling om sten og inventar, men lige fuldt om livet og menneskene: Det blev for børnene - og de voksne - en fortælling om en levende kirke i et levende samfund.

At han så også kunne krydre sin fortælling med sin sønderjyske lune, gjorde det bestemt ikke ringere.

Boy interesserede sig for alt i lokalsamfundet. Udover kirken var det nok forsamlingshuset Møgeltønderhus, som var hans andet hjertebarn. Det gjaldt både bygningen selv og det liv, der fandt sted der. Som formand var han en af drivkræfterne bag den netop gennemførte meget vellykkede restaurering, som han heldigvis nåede at opleve færdiggørelsen af.

Traditionerne betød meget for ham, og han kæmpede vedholdende - dog til tider lidt

vel stædig - for at bevare dem. Men han var så fyldt af stolthed og glæde over sin by, at bevarelse og nænsom udvikling var en livsopgave for ham.

Der lå mange opgaver til Boy Nissen, som netop var tiltrådt sit otium - opgaver, som han glædede sig til at give sig i kast med. At nævne alle de foreninger og interessegrupper, som han har virket i, vil føre for vidt, for hans interesser lå ikke kun i lokalområdet - de omfattede i det hele taget det kulturelle liv i grænselandet.

En af de salmer, han satte megen pris på, var: Du gav mig, o Herre, en lod af din jord.

Især det sidste vers er som skrevet til ham:

Så lær mig da, Herre, at dig til behag
jeg bruger det pund, mig blev givet,
at fylde med hæderligt virke min dag,
at hjælpe og værne om den, som er svag
at elske, thi deri er livet.

Og giv mig til sidst
et navn, Herre Krist,
som er i din livsbog indskrevet.

Æret være Boy Nissens minde.

Arne Fischer

Frieda Helming

Flensborg

† 27.7. 1994

Født 18.6.1905

I en alder af 89 år er den tidligere mangeårige inspektør for de danske børnehaver i Sydslesvig, Frieda Helming, afgået ved døden.

Det danske børnehavævæsen syd for grænsen blev Frieda Helmings livsopgave. I næsten 50 år virkede hun inden for denne gren af det danske mindretalsarbejde, først som pædagog og senere som leder og inspektør, men også efter pensioneringen havde de danske børnehaver hendes store bevågenhed.

Frieda Helming var født og opvokset i Flensborg. Det blev til tysk skolegang, men begge forældre var dansksprogede, og i 1919 fik hun som 14-årig sin første ferieplads i Danmark.

Frieda Helming blev i 1922 optaget på Frøbel-Højskolen i København, hvorfra hun to år senere afsluttede sin uddannelse til børnehavepædagog. Hun vendte straks tilbage til Sydslesvig og blev tilknyttet den danske børnehav på Harreslevmark. Senere fik Frieda Helming ansættelse ved den daværende Tivoli-Børnehav i Flensborg og ved Bertha

Wulff-Børnehaven på Frueskovvej, som hun i mange år var en engageret leder af.

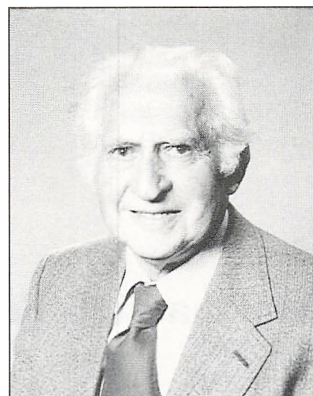
I 1957 blev Frieda Helming af Dansk Skoleforening for Sydslesvig udnævnt som den første børnehavainspektør med det overordnede ansvar for samtlige danske børnehaver syd for grænsen. En stilling, hun beklædte frem til pensioneringen i 1972. Det blev en periode med mange nye tiltag, initiativer og idéer, som de danske børnehaver i mange år kunne bygge videre på.

Frieda Helming mistede ikke kontakten til børnehavævæsenet efter pensioneringen og hun var så længe helbredet tillod det især en flittig gæst i »sin gamle børnehav«, Bertha Wulff-Børnehaven.

Sørgehøjtideligheden fandt sted klokken 14 mandag den 1. august i Helligåndskirken med efterfølgende kaffebord i Borgerforeningen.

Mads Bruhn

Niels Lausten Nielsen

Daler

† 9.8. 1994

Født 24.1.1904

Den 9. august 1994 døde flhv. gårdejer Niels Lausten Nielsen, Daler på Digegården i Højer 90 år gammel. Med hans død har Vesterengen mistet en markant skikkelse. Ud af en stor søskendeflok blev det Niels, som førte slægtsgården i Daler videre. Forinden fik han en grundig uddannelse på efterskole, landbrugsskole og to højskoleophold - blandt andet på Ollerup gymnastikhøjskole, hvor han også fik en lederuddannelse.

Som landmand blev Niels Nielsen især kendt for sin store interesse inden for avl af både køer, svin og får. Han var i mange år formand for den lokale fåreavlsforening og for kontrolforeningen, og for svineavlen gjorde han også et stort og fremsynet stykke arbejde.

Mange unge piger og karle har fået en god praktisk uddannelse på gården i Daler. Udadtil gjorde Niels Nielsen også et stort arbejde for landbrugets sag. Han var således i mange år tillidsmand for Det Blandede Distrikts Landboforening, lige som han også i mange år var formand for det lokale vandværk i Daler.

Mest af alt var Niels Nielsen jo nok sammen med sin hustru Mette kendt for deres store interesse og engagement inden for det kirkelige - og folkelige liv i landsdelen. I sine unge år var han en dygtig gymnastikleder og stod i mange år i spidsen for Daler Sogns

Ungdomsforening. Hans fortællelyst var stor. Det var spændende, når han fortalte om tiden før genforeningen, hvor han på cykel tog den lange tur over den gamle grænse for at besøge familien i Daler. Det nationale engagement fulgte Niels Nielsen livet igennem. Han var i årene 1959-71 bestyrelsesmedlem i Sønderjydsk Skoleforening, og han og Mette var ligeledes trofaste støtter for Ungdomsskolen i Højer.

De var altid ivrige deltagere i møder og arrangementer, der fandt sted inden for det folkelige og kulturelle liv i Sønderjylland. Deres store interesse for folkedansen var kendt af alle, og den danske sang lød altid, når Mette og Niels inviterede gæster. Mette satte sig til klaveret, og så blev der ellers sunget mange af de skønne sange fra højskolesangbogen.

Desværre måtte Niels Nielsen tilbringe de sidste år på Digegården i Højer, og efter tiltagende svaghed døde han så den 9. august 90 år gammel og et langt og virksomt liv fik sin afslutning.

Foruden hustruen Mette efterlader han fem børn. Sønnen Peter fører slægtsgården videre, og tre døtre er bosat på Fyn og en i Vestjylland. Vi vil bevare mindet om Niels Nielsen med stor respekt.

Eduard Jensen.

Martha Vigh-Pedersen

Haderslev

† 11.8. 1994

Født 8.1.1913

Fru Martha Vigh-Pedersen, Varbergvej 99, Haderslev, er efter mange års alvorlig sygdom afgået ved døden natten til torsdag den 11. august. Med hende er en stor og kendt skikkelse i grænselandet gået bort. Hun blev 81 år. Martha Vigh-Pedersen, der var født Martha Uldall-Jessen stammede fra Høgelund ved Vedsted, hvor faderen Mads Jessen var mejeribestyrer. På moderens side var hun ud af den kendte Uldall-familie af hvilke en del findes i Flensborg.

Hun blev dimitteret fra Haderslev Statsseminarium 1937 og fik stilling som lærerinde i Hoptrup. Ved den tyske besættelse gik hun ind i modstandsbevægelsen og blev byleder i Hoptrup. Hun bar sit frihedskæmperbind med ære og var taler ved det store frihedskampsmøde på Skamlingsbanken i 1945. Martha brændte for sydslesvigssagen, og efter den tyske kapitulation rejste hun land og rige rundt for Sydslesvigsk Udvalg og talte om Sydslesvig ved møde efter møde. I 1946 tog hun så selv derned og blev lærerinde et par år i Læk, til hun 1948 blev skoleleder i Karby på Svans. Her traf hun sin mand pastor P. Vigh-Pedersen, Arnæs og flyttede efter sit bryllup med ham til Arnæs. Et par år senere blev Vigh-Pedersen præst i Kappel hvor han så virkede til 1958, da han blev sognepræst i Jorlunde i Nordsjælland. Selv om de befandt sig godt her og var meget afholdte af befolk-

ningen, savnede de dog Sønderjylland, så da præsten i 1975 blev pensioneret, flyttede de i eget hus i Hoptrup og nogle år senere igen ind i lejligheden på Varbergvej 99 i Haderslev. Martha var til stor støtte for sin mand. Hun var et meget energisk og interesseret menneske, der gjorde en stor indsats alle steder, hvor hun var gennem årene. Som pædagog var hun fremragende. Hun forstod at få sine elever lært noget og var afholdt af børn og forældre. Også ungdommen forstod hun at tage; hun var jo ikke ukendt med ungdomsarbejde fra sin opvækst i Nordslesvig. Efter sit giftermål trak hun sig tilbage fra al fast lærergerning for helt at kunne hellige sig hvervet som præstekone.

Det skete dog, at der var bud efter hende som vikar, når det kneb. Martha var meget belæst og interesseret i meget ikke mindst i litteratur og historie, og ofte var der bud efter hende som oplæser og foredragsholder i Sydslesvig som i Nordsjælland. Desværre blev hun allerede tidligt alvorlig ramt af sygdom, navnlig af leddegigt, der i det lange løb nedbrød hendes helbred og tilsidst førte til døden. Hun havde den store sorg for et år siden at miste sin gode mand, der så trofast og godt havde plejet og passet hende. Det slog hende dog ikke ud, trods det at det gik stærkt ned ad bakke med hende. Hun beklagede sig dog aldrig. Hun søgte trøst i det åndelige.

Hun ville holde sit lys brændende.

Martha havde en enestående måde at tage livets tilskikkelser på. Hun gav aldrig op.

Martha Vigh-Pedersen efterlader sig to døtre, begge sygeplejersker og en søn, der er handelsmand, samt 7 børnebørn. Dem vil vi

tænke på. Og vi er mange der vil tænke tilbage på Martha med taknemmelighed for hvad vi modtog gennem hende. Æret være hendes minde!

Sigurd Boye-Albertsen

Christian Geipel

Husum

† 5.9. 1994

Født 26.3.1921

Afholdt sydslesviger, tidligere amtssekretær i Sydslesvigsk Forening. Christian Geipel død, 73 år.

Mandag den 5. september ved middagstid døde Christian Geipel, 73 år gammel. Født og opvokset på Harreslevmark ved Flensborg blev Christian Geipel flasket op med det danske.

Lige efter krigen arbejdede han på Flensborg Avis og siden i mange år på Dansk Generalsekretariat i Grænseforeningens afdeling.

1960 flyttede familien Geipel til Husum, hvor han overtog Husumhus - dengang endnu hotel - og siden, da hotellet blev nedlagt og kørte videre som forsamlingshus, arbejdede også som sælger hhv. bogholder i Bredsted.

SSF-amtsstyrelsen i Husum Amt var han medlem af. Delegeret, leder af ældreklubben på Husumhus, engageret SSW-mand...

Christian Geipel var med alle vegne.

1976 blev Christian Geipel amtssekretær for Husum Amt SSF indtil pensioneringen i sommeren 1984.

Men Christian Geipel slap ikke tøjlerne af den grund. Nu kunne han til fulde koncentrere sig om det kommunalpolitiske arbejde, et arbejde, der bar frugt ved kommunalvalget den 2. marts 1986: Christian Geipel valgtes som ene mand ind i Husum byråd efter at

SSW i en lang årrække ikke havde været at finde dér.

Christian Geipel var en populær mand. Altid havde han en medmenneskelig, humørfyldt bemærkning til folk. »Skal jeg ikke synge en sang for dig?« spurgte han, når han ringede til folk, og han sang en sang for dem - i telefonen.

Han kunne få folk til at le, når han ganske umotiveret og i en håndvending sagde en god og rammende, ofte morsom bemærkning ved et møde.

Konfronteret med budskabet om hans død bliver folk stille og eftertænksomme. Ham har man kun gode minder om.

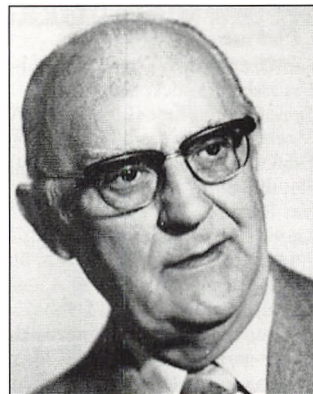
De sidste år svigtede helbredet så meget, at Christian Geipel havde svært ved at bevare sit gode humør. Til sidst kunne han ikke gå mere og ikke se mere, blev indlagt for så i mandags helt at give op.

Christian fik ikke megen tid til at dyrke sine hobbies: Distriktsarbejdet, foto og musik.

Vor medfølelse gælder hustruen Elfriede, der med aldrig svigtende ildhu stod bag den aktive Christian Geipel.

Vor medfølelse gælder også børn, svigerbørn og børnebørn.

Heinrich Schultz

Walther Lange

Flensborg

† 11.9. 1994

Født 20.4.1906

Redaktør Walther Lange, Flensborg, er død (d. 11.9.) efter længere tids sygdom. Han blev 88 år gammel.

Walther Lange stammede fra Sønderborg men kom hurtigt til at føle sig hjemme i Flensborg, hvor han engagerede sig i kulturlivet. Hans livsværk blev kulturredaktionen på Flensborg Avis.

Som kulturredaktør og redaktionssekretær kom han til at virke på Flensborg Avis til fordel for dansk kultur igennem eksakt 40 år.

Han tilknyttedes Flensborg Avis løst i 1923, blev fastansat den 1.4.31.

Han forlod redaktionen den 31. marts 1971.

Han var også derefter tilknyttet grænse-landsavisen i en lang årrække endnu som koncert- og teateranmelder - side om side med at han blev redaktør på Sydslesvigsk Forenings medlemsblad KONTAKT, dengang med et oplag på omkring 20.000 eksemplarer.

I en lang årrække var Walther Lange Sydslesvigsk Forenings repræsentant i bestyrelsen for Sønderjyllands Symfoniorkester i Sønderborg.

Hans hustru Tove døde for nogle år siden.

Flensborg Avis

HÅNDBOG OG VEJVISER

Det danske Kongehus

MARGRETHE II

Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André* Henrik Christian, født 26. maj 1968. 2) *Joachim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir* Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia* Margareta Benedikte, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor).
Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofie Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, død 29. september 1986, gift 16. september 1950 med *Anne* Fereolith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917, død 26. september 1980. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Regeringen Nyrup Rasmussen

Statsminister	<i>Poul Nyrup Rasmussen (S)</i>
Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde	<i>Marianne Jelved (R)</i>
Erhvervsminister	<i>Mimi Jakobsen (CD)</i>
Finansminister	<i>Mogens Lykketoft (S)</i>
Udenrigsminister	<i>Niels Helveg Petersen (R)</i>
Justitsminister	<i>Bjørn Westh (S)</i>
Miljø- og energiminister	<i>Svend Auken (S)</i>
Undervisningsminister	<i>Ole Vig Jensen (R)</i>
Minister for udviklingsbistand	<i>Poul Nielson (S)</i>
Indenrigs- og kirkeminister	<i>Birte Weiss (S)</i>
Arbejdsminister	<i>Jytte Andersen (S)</i>
Skatteminister	<i>Ole Stavad (S)</i>
Forsvarsminister	<i>Hans Hækkerup (S)</i>
Kulturminister	<i>Jytte Hilden (S)</i>
Trafikminister	<i>Jan Trøjborg (S)</i>
Socialminister	<i>Karen Jespersen (S)</i>
Sundhedsminister	<i>Yvonne Herløv Andersen (CD)</i>
Boligminister	<i>Ole Løvig Simonsen (S)</i>
Forskningsminister	<i>Frank Jensen (S)</i>
Landbrugs- og fiskeriminister	<i>Henrik Dam Kristensen (S)</i>

**GÅGADENS
BOGLADE**
6400 SØNDERBORG
TELEFON 74 42 13 31

**VI
SES
PÅ
GÅGADEN**

Bogladen,
hvor bogglade
mennesker mødes

Folketingsvalget den 12. december 1990

Stemmeprocent 82,85

Socialdemokratiet	1.211.121 stemmer	69 mandater
Radikale Venstre	114.888 stemmer	7 mandater
Konservative Folkeparti.....	517.293 stemmer	30 mandater
Centrum Demokraterne.....	165.556 stemmer	9 mandater
Danmarks Retsforbund.....	17.181 stemmer	0 mandater
Socialistisk Folkeparti	268.759 stemmer	15 mandater
De Grønne	27.642 stemmer	0 mandater
Humanistiske Parti.....	763 stemmer	0 mandater
Fælles kurs.....	57.896 stemmer	0 mandater
Kristeligt Folkeparti	74.174 stemmer	4 mandater
Venstre.....	511.643 stemmer	29 mandater
Fremskridtspartiet.....	208.484 stemmer	12 mandater
Enhedslisten	54.038 stemmer	0 mandater
Udenfor partierne	10.224 stemmer	0 mandater
Blanke.....	20.039 stemmer	
Ugyldige.....	5.719 stemmer	
I alt.....	3.265.420 stemmer	175 mandater
Færøerne		2 mandater
Grønland.....		2 mandater
		<hr/>
		179 mandater

Folketingsvalget den 21. september 1994

Socialdemokratiet	1.151.093 stemmer	62 mandater
Radikale Venstre	152.512 stemmer	8 mandater
Konservative Folkeparti.....	499.744 stemmer	27 mandater
Centrum Demokraterne.....	94.559 stemmer	5 mandater
Socialistisk Folkeparti	242.419 stemmer	13 mandater
Kristeligt Folkeparti	61.245 stemmer	0 mandater
Venstre.....	775.188 stemmer	42 mandater
Fremskridtspartiet.....	213.488 stemmer	11 mandater
Enhedslisten	104.568 stemmer	6 mandater
Andre (Jacob Haugaard)	23.469 stemmer	1 mandat

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 12. december 1990

Stemmeprocent 82,48

Socialdemokratiet	54.306 stemmer	3 mandater
Radikale Venstre	4.182 stemmer	0 mandater
Konservative Folkeparti	27.448 stemmer	2 mandater
Centrum Demokraterne	6.257 stemmer	0 mandater
Danmarks Retsforbund	931 stemmer	0 mandater
Socialistisk Folkeparti	6.770 stemmer	0 mandater
De Grønne	1.003 stemmer	0 mandater
Humanistiske Parti	* stemmer	0 mandater
Fælles kurs	1.938 stemmer	0 mandater
Kristeligt Folkeparti	4.430 stemmer	0 mandater
Venstre	31.094 stemmer	2 mandater
Fremskridtspartiet	14.624 stemmer	1 mandater
Enhedslisten	864 stemmer	0 mandater
Blanke	1.158 stemmer	
Ugyldige	295 stemmer	
I alt	155.300 stemmer	8 mandater

*) Opstillede ikke i Sønderjyllands amtskreds.

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Inger Bierbaum, lærer.
Lis Greibe, civilingeniør.
Poul Quist Jørgensen, afdelingsleder.

Konservative Folkeparti: Kaj Ikast, major.

Venstre: Erik Jacobsen, vognmand.
Hans Chr. Schmidt, viceskoleinsp.
Peder Sønderby, gårdejer.

Fremskridtspartiet: Jan Køpke Christensen, overlærer

Folketing den 8. maj 1988 og 12. december 1990

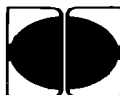
		A	B	C	D	E	F
Augustenborg	1988	1380	278	832	0	0	270
	1990	1692	150	653	183	22	156
Bov	1988	1694	239	1540	0	0	366
	1990	1928	139	1213	281	59	229
Bredebro	1988	579	97	488	0	0	106
	1990	652	59	423	68	16	63
Broager	1988	1526	138	744	0	0	299
	1990	1734	86	617	156	63	147
Christiansfeld	1988	1541	240	1125	0	0	436
	1990	1916	127	981	253	35	277
Gram	1988	892	140	651	0	0	180
	1990	1090	79	515	102	22	97
Gråsten	1988	1400	201	1075	0	0	240
	1990	1607	113	856	171	31	163
Haderslev	1988	5979	948	4836	0	0	1715
	1990	7089	547	4071	902	91	1090
Højer	1988	582	73	345	0	0	111
	1990	643	47	283	68	8	77
Lundtoft	1988	980	156	764	0	0	199
	1990	1114	118	680	127	14	139
Løgumkloster	1988	799	148	794	0	0	149
	1990	927	106	672	116	13	110
Nordborg	1988	3599	411	1592	0	0	813
	1990	4006	224	1432	358	54	497
Nr. Ramgstrup	1988	1427	230	969	0	0	290
	1990	1672	158	807	198	43	189
Rødding	1988	1280	326	1281	0	0	413
	1990	1623	223	1014	244	48	270
Rødekro	1988	1819	246	1332	0	0	358
	1990	2308	135	1041	221	23	214
Skærbæk	1988	1130	201	942	0	0	170
	1990	1290	114	691	196	23	110
Sundeved	1988	1059	155	676	0	0	217
	1990	1237	88	646	124	19	131
Sydals	1988	1196	231	916	0	0	272
	1990	1392	148	750	195	27	164
Sønderborg	1988	6177	989	4343	0	0	1686
	1990	7278	521	3594	757	115	907
Tinglev	1988	1381	221	1279	0	0	314
	1990	1639	124	1038	202	39	162
Tønder	1988	2179	346	1604	0	0	668
	1990	2613	250	1268	303	36	439
Vojens	1988	3079	403	2293	0	0	601
	1990	3761	228	1877	361	57	366
Aabenraa	1988	4347	681	2961	0	0	1093
	1990	5084	404	2340	533	62	744

G	K	M	P	Q	V	Y	Z	Ø
47	19	159	53	66	596	7	474	
24	0	0	45	61	706	0	344	19
67	9	290	96	76	857	15	946	0
43	0	0	72	90	1122	0	737	27
20	5	54	28	90	667	9	264	0
6	0	0	41	85	700	0	156	6
40	8	129	90	35	418	8	412	0
19	0	0	38	27	518	0	311	8
52	20	271	100	160	1004	19	805	0
27	0	0	73	185	1175	0	614	35
21	5	99	59	123	672	5	426	0
11	0	0	43	115	731	0	292	18
46	11	173	67	94	581	3	535	0
28	0	0	52	128	745	0	414	16
243	64	919	265	674	2219	65	2259	0
124	0	0	219	681	2899	0	1629	151
25	8	64	19	26	388	2	260	0
12	0	0	14	40	426	0	163	8
33	6	113	57	57	848	9	566	0
26	0	0	53	65	889	0	418	15
31	6	153	52	276	1120	7	676	0
12	0	0	55	321	1204	0	502	17
110	31	317	157	117	1111	22	1189	0
73	0	0	124	114	1368	0	944	39
43	18	183	101	314	1843	11	766	0
29	0	0	80	380	1875	0	558	11
51	23	221	89	200	2207	18	850	0
34	0	0	81	222	2286	0	664	46
44	10	200	78	231	1213	9	870	0
29	0	0	89	229	1383	0	706	18
32	17	181	55	142	1198	13	699	0
21	0	0	64	126	1305	0	544	14
33	14	113	34	60	549	8	352	0
18	0	0	33	68	630	0	276	15
53	16	210	50	72	709	9	490	0
22	0	0	38	80	868	0	340	29
235	90	785	312	319	1752	46	1823	0
181	0	0	240	325	2637	0	1475	157
37	8	226	82	312	1381	12	923	0
24	0	0	88	297	1548	0	677	22
94	57	265	100	196	1595	9	750	0
50	0	0	101	208	1753	0	546	56
84	31	427	145	285	1857	21	1490	0
62	0	0	109	294	2198	0	928	35
166	62	506	189	275	1556	60	1657	0
120	0	0	176	271	2125	0	1380	98

Resultat af EF-afstemningen i Sønderjylland 1992 og 1993

	2. juni 92	18. maj 93
Stemmeberettigede	189.094	189.625
Valgdeltagelse.....	82,6 pct.	86,6 pct.
Gyldige stemmer.....	154.648	162.441
Ja.....	83.596	99.832
Ja i procent	54,1 pct.	61,5 pct.
Nej.....	71.052	62.609
Nej i procent	45,9 pct.	38,5 pct.

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 . 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 37 20 / 74 62 22 29

EU-valget den 9. juni 1994

Kommune	A	B	C	D	F	J	N	Q	V	Z	%
Augustenb.	488	185	516	8	95	264	295	16	542	72	51,3
Bov	543	184	904	22	179	423	478	23	908	160	51,0
Bredebro	201	47	292	12	38	105	118	25	491	52	50,0
Broager	505	113	499	22	126	300	261	7	461	71	53,2
Christiansf.	557	181	708	18	211	420	301	56	974	136	53,0
Gram	300	103	359	4	98	197	136	40	581	74	51,3
Gråsten	516	172	698	14	122	349	267	51	595	93	53,9
Haderslev	1830	762	2957	93	840	1843	1114	205	2456	432	53,0
Højer	203	49	244	14	64	95	99	10	350	41	52,9
Lundtoft	316	98	656	5	124	268	173	9	616	68	52,5
Løgumk.	262	129	600	30	66	236	195	175	885	137	52,8
Nordborg	1176	367	1019	24	325	628	630	30	1100	242	50,9
N. Rangstr.	586	204	625	25	117	427	279	141	1402	123	54,6
Rødding	464	273	742	28	212	366	353	60	1801	145	54,9
Rødekro	603	179	833	21	174	485	346	81	1229	103	51,3
Skærbæk	389	124	524	13	104	220	245	42	869	162	48,8
Sundeved	348	117	400	8	95	230	196	21	508	50	53,0
Sydals	382	179	605	23	137	283	221	21	678	81	54,1
Sønderborg	2142	717	2625	71	672	1474	1362	106	2111	340	51,4
Tinglev	470	155	771	50	103	349	246	101	1160	148	48,9
Tønder	783	283	1178	42	269	606	531	74	1143	112	52,5
Vojens	1228	439	1326	58	382	687	524	91	1801	209	54,5
Aabenraa	1465	445	1943	79	507	1243	771	78	1856	291	52,5

FOLKIEHJEM

RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Sønderjyllands Amt 1985 - 1989 - 1993

		A	B	C	D	E	F	K	N	Q
Augustenborg	1985	1370	141	472	22	18	208	24	0	36
	1989	1252	93	242	31	10	127	18	0	18
	1993	1246	80	183	13	0	117	0	0	15
Bov	1985	1640	111	776	27	17	278	14	0	43
	1989	1568	96	721	50	27	221	10	0	41
	1993	1399	103	627	16	0	138	0	0	44
Bredebro	1985	530	71	343	16	14	338	3	0	68
	1989	536	57	231	12	8	44	4	0	71
	1993	527	47	171	7	0	27	0	0	52
Broager	1985	1477	58	478	18	19	176	9	0	29
	1989	1321	41	332	27	58	138	11	0	21
	1993	1315	52	281	9	0	119	0	0	16
Christiansfeld	1985	1620	122	885	154	24	305	12	0	138
	1989	1551	111	539	176	13	292	8	0	130
	1993	1329	24	415	39	0	349	0	0	134
Gram	1985	1044	48	431	21	27	88	7	0	90
	1989	1033	50	236	14	7	81	12	0	103
	1993	797	73	454	4	0	73	0	0	85
Gråsten	1985	1297	83	615	18	17	146	7	0	52
	1989	1219	65	480	35	16	162	7	0	79
	1993	1203	77	245	22	0	133	0	0	69
Haderslev	1985	5872	596	3356	150	60	1252	67	0	530
	1989	5569	440	2621	301	42	1168	39	0	574
	1993	5353	540	1700	82	0	1158	0	0	506
Højer	1985	519	53	173	12	9	52	8	0	19
	1989	518	45	139	16	6	81	6	0	21
	1993	652	27	88	4	0	48	0	0	23
Lundtoft	1985	865	64	330	7	10	126	4	0	25
	1989	825	53	361	24	10	106	7	0	29
	1993	689	58	281	7	0	120	0	0	22
Løgumkloster	1985	745	155	510	17	12	93	11	0	211
	1989	683	73	294	34	5	120	11	0	264
	1993	719	79	241	10	0	75	0	0	253
Nordborg	1985	3515	263	1194	54	39	589	32	0	66
	1989	3520	168	665	80	38	501	22	0	75
	1993	3004	139	342	22	0	381	0	0	59
Nr. Rangstrup	1985	1271	109	521	40	27	199	10	0	317
	1989	1303	94	398	60	21	137	9	0	343
	1993	1290	132	273	20	0	105	0	0	320
Rødding	1985	1309	204	841	50	49	273	19	0	179
	1989	1206	203	594	49	41	253	14	0	195
	1993	1175	161	404	23	0	219	0	0	143
Rødebro	1985	1652	176	760	26	11	198	9	0	178
	1989	1852	88	507	47	15	175	10	0	184
	1993	1665	126	406	10	0	160	0	0	168
Skærbæk	1985	1021	131	463	29	22	92	12	0	108
	1989	1053	100	306	40	10	78	9	0	100
	1993	986	83	236	10	0	72	0	0	84

		A	B	C	D	E	F	K	N	Q
Sundeved	1985	993	59	389	15	16	152	10	0	39
	1989	1067	49	322	31	11	127	14	0	43
	1993	878	67	175	9	0	101	0	0	45
Sydals	1985	1107	119	673	32	10	181	23	0	62
	1989	1108	113	478	65	11	161	21	0	49
	1993	942	103	432	14	0	140	0	0	42
Sønderborg	1985	5834	557	2818	135	63	1301	78	0	187
	1989	5762	348	1720	180	64	982	69	0	200
	1993	5716	344	1386	47	0	781	0	0	183
Tinglev	1985	1200	139	777	30	16	152	11	0	254
	1989	1225	105	596	24	28	149	9	0	226
	1993	1138	124	447	12	0	81	0	0	214
Tønder	1985	2115	289	617	75	27	455	121	0	174
	1989	2330	472	495	38	20	406	107	0	151
	1993	2175	205	453	11	0	308	0	0	139
Vojens	1985	3339	398	1400	116	34	403	29	0	280
	1989	3260	165	906	131	25	378	18	0	281
	1993	3063	175	680	30	0	397	0	0	374
Aabenraa	1985	4063	471	1272	35	28	689	50	0	139
	1989	3976	236	1054	80	24	876	48	0	160
	1993	3521	287	740	40	0	758	0	0	150

Sønderjyllands Amt 1985 - 1989 - 1993

		S	T	V	Y	Z	Ø
Augustenborg	1985	60	0	1095	12	73	0
	1989	48	191	1309	5	196	0
	1993	53	81	1814	0	121	11
Bov	1985	223	0	1719	23	135	0
	1989	213	18	1591	5	491	21
	1993	216	13	2661	0	346	21
Bredebro	1985	25	0	818	8	73	0
	1989	26	1	903	1	162	0
	1993	23	2	1027	0	113	6
Broager	1985	83	0	749	11	73	0
	1989	80	8	837	6	205	0
	1993	83	2	1263	0	137	12
Christiansfeld	1985	20	0	1318	34	279	0
	1989	18	7	1250	21	674	0
	1993	26	1	1957	0	420	0
Gram	1985	3	0	923	10	100	
	1989	3	5	899	7	347	0
	1993	7	2	1060	0	152	5
Gråsten	1985	188	0	1185	27	122	0
	1989	180	33	1110	11	308	0
	1993	178	11	1743	0	227	22
Haderslev	1985	457	0	3408	115	418	0
	1989	388	64	3486	62	1378	0
	1993	410	26	5945	0	962	174
Højer	1985	247	0	570	7	84	0
	1989	197	3	444	5	201	0
	1993	191	3	597	0	91	9
Lundtoft	1985	148	0	1680	20	94	0
	1989	136	12	1324	7	266	0
	1993	127	1	1925	0	160	14
Løgumkloster	1985	396	0	1202	12	264	0
	1989	346	9	1274	4	511	0
	1993	379	2	1737	0	351	19
Nordborg	1985	148	0	1751	28	335	0
	1989	131	33	1768	9	910	0
	1993	132	8	3104	0	790	20
Nr. Rangstrup	1985	28	0	2531	15	123	0
	1989	25	10	2081	6	461	0
	1993	25	3	2637	0	352	19
Rødding	1985	9	0	2732	33	184	20
	1989	9	11	2575	9	519	0
	1993	11	4	3574	0	255	28
Rødebro	1985	191	0	1883	15	123	0
	1989	172	10	1733	12	484	0
	1993	210	5	2730	0	296	20
Skærbæk	1985	43	0	1965	14	179	0
	1989	38	5	1801	6	379	0
	1993	43	6	2211	0	289	14

		S	T	V	Y	Z	Ø
Sundeved	1985	59	0	851	20	50	0
	1989	47	17	759	5	180	0
	1993	50	5	1239	0	136	11
Sydals	1985	40	0	1097	10	78	0
	1989	45	19	1032	6	255	0
	1993	45	10	1585	0	144	19
Sønderborg	1985	570	0	2795	82	219	0
	1989	391	105	3257	30	958	0
	1993	381	76	5473	0	815	104
Tinglev	1985	1095	0	1666	25	191	0
	1989	1033	9	1645	4	416	0
	1993	1141	1	2029	0	272	27
Tønder	1985	739	2	2203	40	97	0
	1989	613	11	2064	13	389	0
	1993	665	2	2673	0	214	118
Vøjens	1985	106	0	2949	18	248	0
	1989	104	23	2628	8	678	0
	1993	111	8	3833	0	432	37
Aabenraa	1985	715	0	3943	334	242	0
	1989	634	44	3189	28	992	0
	1993	608	10	4855	0	839	80

Kommunevalg 21/11-1989 og 16/11-1993

Augustenborg			Christiansfeld			Haderslev		
1989		1993	1989		1993	1989		1993
A	1425	1804	A	1418	1417	A	5744	6249
B	122		C	674	507	B	561	390
C	258	423	D	100	-	C	3565	3014
F	119	-	F	382	458	D	218	43
T	-	73	L	15	-	E	26	-
V	1653	1456	L ¹	311	-	f	1126	942
Bov			L ²	186	-	H	-	55
1989		1993	L ³	195	-	I	-	273
A	2324	2165	L ⁴	196	-	L	37	33
B	69	51	M	-	115	Q	521	536
C	997	782	Q	109	-	S	389	376
D	-	14	U	-	62	T	117	-
F	193	-	V	734	1916	V	3034	4014
L	246	118	Z	594	451	Z	1105	822
M	-	160	Gram			Å	-	316
S	182	164	1989		1993	Højer		
T	-	108	A	1140	809	1989		1993
V	806	1794	C	303	186	A	535	399
Z	424	372	V	1175	1664	C	179	135
Bredebro			Z	288	158	F	77	65
1989		1993	Gråsten			L	-	240
A	633	629	1989		1993	S	193	199
C	377	239	A	1190	1322	V	505	629
N	-	166	C	580	479	Z	267	123
Q	38		Q	46	60	Lundtoft		
V	32	941	S	241	239	1989		1993
V ¹	498	-	T	763	704	A	937	903
V ²	240	-	U	-	106	C	1062	590
V ³	195	-	V	775	936	F	-	92
Z	148	134	Z	229	245	L	-	168
Broager						S	150	153
1989		1993				V	844	1388
A	1664	1948				Z	233	166
C	554	565						
U	139	-						
V	857	883						

Kommunevalg 21/11-1989 og 16/11-1993

Løgumkloster		Rødding		Sundeved	
1989	1993	1989	1993	1989	1993
A	882	A	211	A	1193
C	319	A ¹	540	C	295
D	17	A ²	227	L	786
F	128	A ³	400	Q	-
L	-	B	67	V	436
Q	229	C	605	Sydals	
S	404	F	169	1989	1993
V	94	L	-	A	1068
V ¹	210	Q	234	C	566
V ²	380	U	346	L	50
V ³	178	V	108	L ¹	213
V ⁴	466	V ¹	1024	L ²	461
Z	440	V ²	766	L ³	315
Nordborg		V ³	844	L ⁴	239
1989	1993	Z	370	T	84
A	3651	Rødekro		V	486
C	598	1989	1993	Sønderborg	
F	556	A	2450	1989	1993
I	1439	C	538	A	6990
V	1030	Q	114	B	333
Z	866	S	174	C	1851
Nr. Rangstrup		V	1692	D	146
1989	1993	Z	449	F	943
A	1315	Skærbæk		I	593
B	-	1989	1993	K	50
C	462	A	1396	L	144
I	-	C	573	Q	146
Q	339	N	270	S	359
V	101	V	78	V	2314
V ¹	270	V ¹	262	Z	642
V ²	200	V ²	230		
V ³	202	V ³	98		
V ⁴	541	V ⁴	171		
V ⁵	1059	V ⁵	223		
Z	441	V ⁶	332		
Å	194	Z	484		

Kommunevalg 21/11-1989 og 16/11-1993

Tinglev			Aabenraa		
1989		1993	1989		1993
A	1734	1597	A	4400	5137
B	71	-	B	205	267
C	545	441	C	1069	1103
L	147	-	F	965	668
Q	239	226	K	39	-
S	1077	1005	O	-	25
V	1441	1893	Q	156	146
Z	236	225	S	682	635
Å	-	189	V	2948	2958
Tønder			Z	1068	1095
1989		1993			
A	2740	2642			
B	107	145			
C	579	558			
F	339	245			
K	138	-			
M	66	-			
Q	173	131			
S	605	590			
V	87	2538			
V ¹	929	-			
V ²	1379	-			
Z	-	160			
Ø	-	132			
Vojens					
1989		1993			
A	3768	3945			
C	1143	1081			
F	452	411			
N	288	-			
Q	248	197			
U	-	197			
V	2534	3218			
Z	501	371			

Kommunevalg - Sydslesvig 1970 og 1994

Kredsresultater:

	Flensborg	Slesvig Flensborg	Nordfries- land	Rendsborg egernførde	Kiel	Samlet
1970	10.055	6.005	1.346	1.112	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.078	109	22.367
1978	10.447	8.166	4.111	1.334	115	24.384
1982	10.454	8.624	4.824	1.526	104	25.594
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.410
1990	8.323	8.192	4.383	1.900	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.413	4.968	1043	37.913

Antal kommunerådsmedl.

1990	94
1994	137

Antal kredsagsmedl.

1990	15
1994	21

Landdagsvalg

1983	21.807
1987	23.316
1988	26.643
1992	28.245

SYDBANK
GOD FOR ET GODT RÅD

Undervisningsministeriets udvalg vedrørende danske kulturelle anliggender i Sydslesvig (5-mandsudvalget)

V folketingsmedlem, gårdejer
Peder Sønderby (formand),
Ørderup, 6520 Toftlund
Tlf. Christiansborg 33 37 55 00
Tlf. privat 74 83 15 78

K direktør, cand. polit.
E. Haunstrup-Clemmensen,
Gl. Vartorvvej 19, 2900 Hellerup.
Tlf. 32 62 15 37

Z landbrugstekniker
Bernd Carstensen,
Nørrevej 32, 6280 Højer.
Tlf. 74 78 28 18

S folketingsmedlem
J.K. Hansen,
Dybbøløstenvvej 23, 6400 Sønderborg
Tlf. Christiansborg 33 37 55 00
Tlf. privat 74 48 60 43

SF Inger Harms, fhv. MF,
Lojovej 9, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 17 13

Sekretær: Kontorchef C.E. Lautrup,
Undervisningsministeriet,
Fredriksholms Kanal 26, 1220 København K.
Tlf. Undervisningsministeriet 33 92 54 37

Arkitekt: Ole Grenness,
Byggedirektoratet,
Nørre Voldgade 16, 1358 København K.
Tlf. Byggedirektoratet 33 12 54 88

Amt og Kommuner

Sønderjyllands Statsamt

Statsamtmand

Ole Perch-Nielsen
H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 31 31 31.
Kontortid: 10-14.30, torsdag dog 10-17. Lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 31 31 31.
Kontortid: 10-14.30, torsdag dog 10-17. Lørdag lukket.

Sønderjyllands Amt

Amtsgården,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 33 50 50.

Amtsborgmester: Kresten Philipsen.
Amtskommunaldirektør: Finn Hansen.

Kort over Sønderjyllands amt

Amtsrådsmedlemmer pr. 1. januar 1994

- V Kresten Philipsen, Amtsborgmester
gårdejer, »Lundtoftbjerg«, 6200 Aabenraa
- V Helge Jensen, 1. Viceamtshjælper, Overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk
- A Bente W. Tietje, 2. Viceamtshjælper,
distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg
- V Carl Holst, Lærerstuderende,
Nygade 2, 6630 Rødding
- V Nana Hørlück, Gdr. Konsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding
- A Hans Egon Madsen, Toldbetjentformand,
Gammel Aabenraavej 31, 6400 Sønderborg
- V Regnar Liboriussen, fhv. Borgmester,
Almstedskov 7, 6440 Augustenborg
- A Per Friis, Lærer,
Færgevej 71, 6100 Haderslev
- V Egon Lykke, Gårdejer,
Bramhalevej 45, 6100 Haderslev
- C Sven Tarp, Installatør,
Jernbanesvinget 7, 6392 Bolderslev
- A Dycke Hoff, Distriktsmontør,
Farversmøllevvej 125, 6200 Aabenraa
- A Erik Oksborg, Konsulent,
Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens
- V Jens Andresen, Gårdejer, Konsulent,
Tingvej 2, 6535 Brandrup
- Z Hans R. Nielsen,
Bredgade 17, Ø. Højst, 6240 Løgumkloster
- V Grete Zachariassen, Husmor,
Mølmark 27, 6310 Broager
- A Chr. P. Johannsen, Skoleinsp.,
Nyboder 41, 6520 Toftlund
- V Jørgen Rode Andersen, Gårdejer,
Ribe Landevej 79, Abild, 6270 Tønder
- F Bent Iversen, Lærer,
Birkevej 6, V. Lindet, 6510 Gram
- A Heine Andersen, Lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder
- V Tage Madsen, Lærer,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov
- C Anna Marg. Ikast, Husmor,
Hasselvej 39, 6510 Gram
- A Bent Krogh Petersen, Skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager
- V Hans E. Jensen, Radiotelegrafist,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster
- S Harald Søndergaard, Bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev
- A Peter Christensen, Fængselsbetjent,
Klintvej 9, 6280 Højer
- V Povl Solmer Frank, Konsulent,
Svanevej 4, 6500 Vojens
- V Helge M. Lauritzen, Lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg
- A Grete Nielsen, Formidlingsmedarbejder,
Braineaparken 15, 2. th., 6100 Haderslev
- V Marie Bonefeld, Husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals

Amtsprogramrådet 1994

FOF-Sønderjylland

Marie Olesen,
Kyshøj 12, Høruphav, 6470 Sydals

Socialdemokratiet, Aabenraa

Ene Drimer,
Brunsbjergvej 60, Løjt Kirkeby, 6200 Aabenraa

AOF i Sønderjylland

Benny Nielsen,
Nygade 1, 6300 Gråsten

Konservative Folkeparti

K.M. Laursen,
Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Sydslesvigsk Forening

Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-24850 Lürschau, Tyskland

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brystrupvej 25, Hellevad, 6230 Rødekro

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt,
Markledgade 20, 6240 Løgumkloster

Socialistisk Folkeparti

Erik Kristensen,
Kærvej 9, 6560 Sommersted

Sønderjyske Husholdningsforeninger

Elisabeth Prahl,
Tønder Landevej 12, 6240 Løgumkloster

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Danmarks Radio

Div. sekretariatet, 12. sal, TV-Byen, 2860 Søborg

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund

Birgit Bramme,
Kirkegade 5, Hjordkær, 6230 Rødekro

Arbejdernes Radio- og Fjernseerforbund

Edel Zimmermann,
Ahlfeldtvej 17, 6200 Aabenraa

Forsamlingshusforening

Hans Christian Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, 6372 Bylderup Bov

Radikale Venstre

Jens Peter Thestrup Jensen,
Bjørnemosen 18, 6400 Sønderborg

Idrættens Samarbejdsudvalg

Lyng Kjeldsen,
Højskolevej 4 D, Rønshoved, 6340 Kruså

Amtsrådsmedlem (V)

Hans Erik Jensen,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster

Radio Syd

H.P.Hanssensgade, 6200 Aabenraa

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Aabenraa kommune, Rådhuset, 6200 Aabenraa

Tlf. 74 62 12 00, fax. 74 62 38 59

Borgmester: Jørgen Witte

Kommunaldirektør: Ehlert B. Nielsen

Augustenborg kommune

6440 Augustenborg, tlf. 74 47 15 82

Borgmester: Peder Dahl

Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredebro kommune

6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50

Borgmester: Lauge Jepsen

Kommunaldirektør: Gert Horn

Bov kommune

6330 Padborg, tlf. 74 67 00 67

Borgmester: Jens Aage Helmiq

Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Telefax 74 67 59 05

Broager kommune

6310 Broager, tlf. 74 44 10 33

Borgmester: Jørn Lehmann Petersen

Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld kommune

6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 26

Borgmester: Jørgen From

Kommunaldirektør: Kai W. Hansen

Gram kommune

6510 Gram, tlf. 74 82 21 31

Borgmester: Hans Peter Geil

Kommunaldirektør: Keld Brøchner Nielsen

Fax. 74 82 21 45

Gråsten kommune, 6300 Gråsten

Tlf. 74 65 12 30, fax. 74 65 30 70

Borgmester: Bendt Olesen

Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Haderslev kommune

6100 Haderslev, tlf. 74 22 23 24

Borgmester: Karen From

Kommunaldirektør: Poul Johansen

Højer kommune

6280 Højer, tlf. 74 78 23 27

Borgmester: Knud Hansen

Kommunaldirektør: Th. Uhré

Lundtoft kommune, Gråstenvej 1, Felsted

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 55 11

Borgmester: Karen Marg. Andresen

Kommunaldirektør: Jens Bundesen

Løgumkloster kommune

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 11

Borgmester: Kaj Armann

Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg kommune

Rådhuset, Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg,
tlf. 74 15 16 17

Borgmester: J. Møller Madsen

Kommunaldirektør: Anton Nielsen

Nørre-Rangstrup kommune

Danavej, 6520 Toftlund

Tlf. 74 83 19 34, fax. 74 83 05 32

Borgmester: Birte Thyssen

Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding kommune

6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61

Borgmester: Peter Holst

Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødekro kommune, Rådhuset, Hærvejen 8, Rødekro

Tlf. 74 66 28 75, fax. 74 69 48 75

Borgmester: Tove Larsen

Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Skærbæk kommune

Storegade 51, 6780 Skærbæk,

tlf. 74 75 12 11, fax 74 75 02 11

Borgmester: Peter A. Petersen

Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Sundeved kommune

Avnbøl 12, Ullerup

6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 16

Borgmester: Ruth Jørgensen

Kæmner: Erik Juhl Petersen

Sydals kommune

Skovsholm 1, Hørup

6470 Sydals, tlf. 74 41 52 20, fax. 74 41 61 00

Borgmester: Jens Peter Kock

Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg kommune, Rådhuset, 6400

Sønderborg

Tlf. 74 42 93 00, fax. 74 42 93 90

Borgmester: Ingolf Winzor

Tinglev kommune, Tinglev Midt

6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 39, fax. 74 64 20 24

Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen

Kommunaldirektør: cand. jur. Morten

Knudsen

Tønder kommune

6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Borgmester: Hans L. Hansen

Kommunaldirektør: Egon Nielsen

Vojens kommune

6500 Vojens, tlf. 74 20 30 40

Borgmester: Markvard Høvmøller

Kommunaldirektør: Mogens Olsen

Kommuneforeningen i Sønderjyllands amt

Kommunekontoret. 6630 Rødding,

tlf. 74 84 21 61

Formand: Viceborgmester Nis Mikkelsen

Sekretær: Forvaltningschef: Knud Sørensen

VERDENS FØRSTE
HØJSKOLE

Forårsskole 1995

20 uger 15. januar - 3. juni
10 uger 15. januar - 25. marts
10 uger 26. marts - 3. juni

Efterårsskole 1995

16 uger 31. august - 20. december
8 uger 31. august - 25. oktober
8 uger 26. oktober - 20. december

RØDDING HØJSKOLE
74 84 22 84

Foreninger - Organisationer - Institutioner m.v.

NATIONALE OG HISTORISKE FORENINGER M.V.

Sønderjyds Skoleforening

Formand: Gdr. Hans Schmidt
Slotsvej 21, Arrild,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 41 08

Næstformand: Elsebeth Smidt
Tanderup Digevej 36,
Tanderupgaard, 6760 Ribe

Kassører: Hanne Clausen
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder,

Sekretær: Jens Friis Styrk
Catharinasvej 22, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 78 32 81

Poul Callesen
Præstegårdsvej 11, Felsted, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard
Københovedvej 11, 6630 Rødding

Steffen Oxholm
Bevtoftvej 28, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen
Højsvej 3, 6400 Sønderborg

Inger Langhede
Felstedskov, Varnæsvej 559, 6200 Aabenraa

Birthe Boe
Jættevej 17, 6200 Aabenraa

Nis Christensen
Nordborgvej 63, 6430 Nordborg

Kern H. Pedersen
Tørsbølgade 56, 6300 Gråsten

Cathrine Gyldenkærne
Hjerndrup, 6070 Christiansfeld

Uffe Bjerre
Trøjborgvej 1, 6261 Bredebro

Lisbeth Skau
Skovgårdvej 15, 6500 Vojens

Marie S. Simonsen
Mjang Bygade 13, 6470 Sydals

Jens Peter Jensen
Nørrelykke 5, 6330 Padborg

Københavnsafdelingen:

Niels Jørgen Nørgaard
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen
Toften 4, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 12 31
Sekretær: Tage Madsen
Surrerøj 18, 6372 Bylderup Bov

Sønderjyds Skoleforening - Almanakudvalget

Formand: Kern H. Pedersen Tørsbølvej 56,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 91 92

Hans Schmidt
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hardy Knudsen
Surrerøj 7, 6372 Bylderup Bov

Hanne Clausen
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Tage Madsen
Surrerøj 18, 6372 Bylderup Bov

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50
Kontortid: Mandag 13-17

Sekretær: Lis Mågård

Bestyrelse:
Formand: O.bibliot. Jørgen Mågård
Svangkærvej 9, Smedeby, 6340 Kruså,
tlf. 74 67 21 14

Sognepræst Th. Heick
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 27

Lektor Klaus Eggers Hansen
Havgyden 41, Bæk, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 69

Vandrelærer Volker Bock
Meiercistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby
(Sydslesvig), tlf. 0049 462 37 189

Dommer Ditlev Nielsen
Hollændervænget 13B, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 76 87

Lektor Karen Margrethe Pedersen
Tjørnevej 26, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 13 20

Lærer Signe Andersen
Osterwung 5, D-25856, Hattstedt, (Sydslesvig),
tlf. 0049 4846 590

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5, postboks 1530,
1020 København K, tlf. 33 11 30 63

Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Driftleder Niels Aage Madsen
Langkær 11a, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 24

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrid Andersen
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov, tlf. 74 83 31 56

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen
Dansmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Sønderborg kreds

Formand: Revalideringschef Sv. A. Helleesen
Kastanieallé 24a, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen
Østerbyvej 32, 6280 Højer, tlf. 74 78 32 15

Slesvigske Samfund

Formand: Læge Frode Gam
Valhøjsalle 34, 2610 Rødovre, tlf. 36 70 38 38
Kontor: Kapelvej 17, 3. th., 2200 København N,
tlf. 31 35 63 37

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Britta Nielsen
»Hesselgård« Krusåvej 6, 6300 Gråsten

Næstformand og sekretær: Rita Jespersen
Dimen 55, 6200 Aabenraa

Kasserer: Ingrid Wind
Fennevej 5, 6270 Tønder

Hvilehjemmet: Havnebyvej 119
6792 Kongsmark, Rømø, tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 46 83
Åbningstider: man.-tor. kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen, Aabenraa
Næstformand: Hans Schultz Hansen
Kasserer: Henning Mathiesen, Sønderborg
Inge Adriansen, Høruphav

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg,
tlf. 00 49-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:

Kim Faudel
Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:

Hans Schultz Hansen
Landsarkivet
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:

Karl Erik Olesen, Starup
(Haderslev amtskreds)
Peter Madsen, Løgumkloster
(Tønder amtskreds)
Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)
Paul Rathje, Augustenborg
(Sønderborg amtskreds)
Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen, Aabenraa
Elsemarie Dam-Jensen, Løgumkloster
Lennart S. Madsen, Haderslev
Niels H. Kragh Nielsen, Sdr. Hygum
O. Perch-Nielsen, Aabenraa
Bjørn Poulsen, Flensborg
Hans H. Worsøe, Aabenraa

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen
Stationsgade 1, V. Sottrup, 6400 Sønderborg

Sekretær: Museumsinspektør J. Slettebo
Humletorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 38 23

Dansk Slægtsgaardsforening

Gdr. H. C. Clausen
Holmbogård, Langbro 2a,
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86

Det unge Grænseværn (D.N.U.)

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen
Kastanie Allé 24a, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Næstformand: Gdr. Poul la Cour Møller
Højbjerggaard, Fjordvej 7, Bækken,
6300 Gråsten, tlf. 74 60 81 65

Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt
Gåsemosen 7, Snave, 5683 Hårby,
tlf. 64 77 14 40

Næstformand: Hans Chr. Hansen
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjydsk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Christian Hansen
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Kasserer: Helga Becker
Sønderhedevej 10, Østerby Mark, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 03

Sekretær: Jens Knudsen
»Kalmegård« Marstrup, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænserregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 55 50,
telefax 74 62 51 69
Direktør: dr. phil. Henrik Becker-Christensen
Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
cand. polit. Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev, tlf.
74 52 27 65

Dansk Kvindesamfund

Kontakt: Gerda Dørflinger
Lembkesvej 43, II, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 35 - 74 58 26 46

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Jørgen Wangel
Mosevang 29, Ulkebøl, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 75 33

DGI Sønderjylland

Øbeningsvej 1, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 92 69,
fax 74 66 96 42
Telefontid: mand.-torsd. 10.30-12.30/14.00-16.00
samt fred. 10.30-12.30

Formand: Lyng Kjeldsen
Højskolevej 4c, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 85 51

Næstformand: Henning Larsen
Dover Mark 3, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 51 74

Haderslev/Rødding-egnen: Helge Moosmann
Hj. Lorenzensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Sønderborg-egnen: Knud Møller
Skolegade 14, Guderup, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 97 68

Tønder-egnen: Bente L. Nicolaysen
Flensborgvej 84, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 85 40

Aabenraa-egnen: Hans Bille
Kirkegårdsvej 43, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 14 52

SI Skyttegruppen: Formand Kurt Bromann
Havretoften 21, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 16 20

Danmarkssamfundet

Amtsformand Revalideringschef
Sv. A. Hellesen
Kastanicallé 24 A, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 49 13

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat
Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrnlæge Hans Heinrich Hansen
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert

**Deutscher Schul- und Sprachverein für
Nordschleswig**

Jørgensgård 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 41 03,
fax 74 62 73 61

Formand: gårdejer Joachim Schramm
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

Videregående uddannelser

Seminarieret for Tekstil · Design og Brugsgrafik
Søndergade 21, 6280 Højer

Forstander Jens Lau Petersen
tlf. 74 78 27 33, fax. 74 78 92 25

Musik - Teater - Kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Institutionens bestyrelse:
Formand: Stiftamtmand Ole Perch-Nielsen

Administration: Jytte Rasmussen

Programudvalg:
Solooboist Jørgen Frederiksen
Koncertmester Trond Sæverud
Alt. koncertmester Karsten Dalsgård Madsen

Adresse:
Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 61 61, telefax 74 42 61 06

Duo Klassik

Arne Møller Jørgensen, violin
Elin Bruun, klaver
Henv.: Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 68 86

Collegium danicum

Thomas Jensen, fløjte
Arne Møller Jørgensen, violin
Johan Korsfeldt, bratsch
Finn Sigfusson, cello
Elin Bruun, piano/cembalo

Henv. bedes rettet til:
Tivoli Festival,
Vesterbrogade 3, 1620 København V
eller til:
Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 68 86

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 26

Sekretær: Helge Rosenblad
Chr. Winthersvej 4, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 09 21

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Thomas Hauger
Præstegade 20, 6760 Ribe, tlf. 75 13 98 99

Forretningsfører: Flemming Rasmussen
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten

Redaktør af »Rampelyset«: Bent Jacobsen
Redaktionens adresse: Ladegårdskov 14,
6300 Gråsten

Landssekretariat:

Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03, fax. 74 65 20 93

Teaterforlaget DRAMA:

Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 41, fax. 74 65 20 93

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Ove Schmidt
Lille Bakkevej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 14 20

Det lille Teater, Graasten

Formand: Tage Nielsen
Stjerneparken 64, 6300 Graasten,
tlf. 74 65 00 40

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Henrik Søchting
Skovfennen 11, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 28 29

Stjernen, Skærbæk

Formand: Aase Jensen
Elmevej 1, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 26 99

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen
Prilen 14, 6280 Højer, tlf. 74 78 92 41

Sønderjydsk Forsøgsscenes Kirkespilgruppe

Formand: Bodil Rindom
Tinglevgaard, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 32

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Carsten Wittrock,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og kl. 14

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Bov Kunstforening

Form. Inger M. Larsen
Tjørnevej 9, 6330 Padborg, tlf. 74 67 43 16

Broager Lands Kunstforening

Herr Niels Nørmark
Vestergade 33, 6310 Broager

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Fru Ilse Søgaard
Lysestøbervej 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Herr Mads Friis
Scjrsvej 79, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

C/O A.M. Stubbjær
Højgade 112, 6100 Haderslev

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup kommune
Form. Henriette Holsteen Jessen,
Hjartbro Byvej 11, 6541 Bevtoft, tlf. 74 51 46 46

Tinglev Kunstforening

Ina Juhl
Porsevænget 4, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 61

Forskellige

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 01, fax. 74 74 33 25
Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer:

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Uffe Bjerrc
Trøjborgvej 1, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 76 31 27

Sekretær: Kontorassistent Bodil Bjerrc
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sdr. landsstyrelsesmedlem:
Sygehjælper Karen Margrethe Jørgensen
Søndergade 7, Hundslev, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 32 20

Sognepræst Hans Fabricius
Søndergade 7, Skodborg, 6630 Rødding
Tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, Postgiro 9 00 13 95.
Telefax 66 13 96 69

Præsident: Biskop Olav C. Lindegaard
Ribelandevej 37, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 25

Formand: Domprovst Christian Dickmeiss
Helgavej 31, 5230 Odense M, tlf. 66 12 53 02

Landssekretær: Tove Jonstrup
Tanghavevej 38, 5883 Oure, tlf. 62 28 14 06

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Fru Gerda Dørflinger
Lembckesvej 43, 2. tv., 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 35

Generalsekretær og kasserer:
Egon Christiansen
Store Klaus 39, 5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission

(BDM), Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Missionssekretær: Alex Dahl Nielsen

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Keld Kobborg Andersen

Dansk Forenet Sudan Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Mogens Mogensen

Den danske Israelmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Landssekretær: Peter Schmidt
Sejrsvej 92, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 03 30

Det Danske Missionselskab (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup, tlf. 31 62 99 11
Generalsekretær: Anders Mielke
Landsformand: Provst Tranholm-Mikkelsen
Halsvej 272, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K, tlf. 33 11 75 41

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 24 00
Form. Ovl. Olav Finnemann, Barsbølmarkvej
3, Jels, 6630 Rødding
Leder: Henrik Nielsen

Lokalhistoriske samlinger og arkiver

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/ Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

AUGUSTENBORG

Lokalhistorisk Arkiv for Augustenborg kommune

Slotsallé 10, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 18 08
Åben onsdag 9-12 og første mandag aften i hver måned kl. 19-21 og onsdag eftermiddag 16-18

BOV

Bov lokalarkiv

Bovvej 4, 6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54

Historisk forening for Vis herred

v/ overlærer H.H. C. Bang
Padborgvej 27, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 16 18

BREDEBRO

Lokalhistorisk samling

Brede Bygade 14, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28

BROAGER

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Form. Chresten A. Krogh, Møllegade 42,
6310 Broager, tlf. 74 44 17 64

Broagerlands lokalarkiv

Storegade 33, 6310 Broager, tlf. 74 44 93 51
Åben tirsdag kl. 15.00-17.00

CHRISTIANSFELD

Christiansfeld Kommunes Lokalhistoriske Arkiv

Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 25 98
Åben man.-fre. 9-17, lørdag efter aftale

Lokalhistorisk Forening for Christiansfeld og Omegn

Form. Annelise Gram, Kongensgade 19, 1. tv,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 19 92

Lokalhistorisk Arkiv for Hejls/Hejlsminde

Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54
Åbent tirsdag kl. 15.30-17.30

Vejstrup lokalhistoriske Forening og arkiv

v/ formand Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97

v/ arkivleder Jørgen Hesselberg,

Vejstruprødvej 17, 6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

GRAM

Lokalhistorisk Arkiv for Gram og Omegn

v/ Gunnar Lundgaard
Kirkeallé 13, 6510 Gram, tlf. 74 82 21 61

Tiset Lokalhistoriske Forening

Form.: Arne Skafsgård, Stenholdtvej 6, Tiset,
6510 Gram, tlf. 74 82 12 96.

Arkiv: Stenholdtvej 6.

Åben: 1. mandag i måneden eller efter aftale

GRÅSTEN

Gråsten kommunes lokalhistoriske arkiv

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 13 75
Åben mandag 14-16, torsdag 16-18

Historisk Forening for Gråsten By og Egn

Form.: Frede Ihle, Buskmosevej 16, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 99

Fjelstrup Lokalhistorisk Forening

V. Anne-Kirsten Glumsø,
Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 62 14

HADERSLEV

Haderslev Arkiv og Museumsforening

Form.: Karen Bagge Hansen, »Abildgaard«,
Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 61 44

Haderslev byhistoriske arkiv

Biblioteket, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 33
Arkivet: tlf. 74 52 31 30

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Form.: Orla Iver Madsen, Skovbrynet 14,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening og Arkiv

Halk Skole, Hejsagervej, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 13 64

Hoptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Hoptrup Hovedgade 66. Åben: Torsdag
kl. 14-16 (ikke i skoleferie).

Formand: Holger Bonde, Marstrup,
6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 74

HØJER

Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv

v/ Folmer Christiansen
Strandvej 40, 6280 Højer, tlf. 74 78 21 23

LUNDTOFT

Historisk Forening og Arkiv for Felsted Sogn

Formand: H.C.Staugaard, Hellinghøjvej 6,
Tombøl, 6200 Aabenraa.
Arkivleder V. Grethe Beck, Grønbækvej 2,
Grøngrøft, 6200 Aabenraa

Lokalhistorisk samling for Kliplev sogn og egns museet:

»Straagaards Smedie«, Skolegade 4, Kliplev,
6200 Aabenraa
Henv. tlf. 74 68 76 28, Jørgen Hansen

Bovrup-Varnæs sognearkiv

Bytoften, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 06 18
Åbent fra 1. okt.-31. april hver torsdag fra
18.30-21, eller efter aftale

LØGUMKLOSTER

Lokalhistorisk arkiv for Løgumkloster kommune

v/ lærer Frede Gotthardsen
Ringgade 15, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 02

NORDBORG

Lokalhistorisk arkiv

Løjtertoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
Åbningstider: Mand.-torsd. kl. 10-14 samt
mand. 17-20 i tiden 1. sept.-1. maj

NØRRE RANGSTRUP

Nørre Rangstrup lokalhistoriske Arkiv

Søndergade 56, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 58

Lokalhistorisk forening og arkiv for Arrild sogn

v/Kaj Petersen, Slotsvej 2, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 42 23

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Arkiv

Tingvej 3, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 15 37

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Form.: Niels Kr. Nielsen, Friskjærvej 10,
6535 Branderup, tlf. 74 83 52 75

Lokalhistorisk Forening for Toftlund og Omegn

Form.: Tove Rasmussen, Østergade 41, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 17 33.
Arkiv: Søndergade 56. Åbningstid:
Mandag kl. 16-18 eller efter aftale.

Lokalhistorisk Arkiv for Bevtoft sogn

Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft,
tlf. 74 51 43 17
Formand: Jens Christensen, Rosenvænget 18,
6541 Bevtoft

RØDDING

Brændstrup Hjemstavnsforening

v/ Hans M. Schmidt
Havrumvej 2, 6630 Rødding
Åbent første mandag i hver måned kl. 19-21

Hjerting sogns lokalhistorisk forening

v/ Jes Friis, Hjerting Skovvej 1,
Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 83 13 61

Hygum Hjemstavnsforening/Arrkiv

Ribevej 42, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 69
Åben første tirsdag i hver måned 15-17
eller efter aftale

Lintrup lokalhistoriske udvalg

Mogens Lorentzen, Foldingbro, Grænsevej 1,
6660 Lintrup

Rødding Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Kongevej 6, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 12 88
Åben efter aftale

Skodborg Hjemstavns Arkiv

Biblioteket Søndergade 2
Åben onsdage fra 10-12 eller efter aftale på tlf.
74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

v/ K. K. Juhl
Skravevej 30, Langetved, 6630 Rødding

Lokalhistorisk Forening for Øster Lindet sogn

v/ Arne Buhrkal, Vråvej 4, Ø. Lindet,
6630 Rødding, tlf. 74 84 61 54

RØDEKRO

Lokalhistorisk forening for Røde kro kommune
v/ Thomas Heisel, Horsbyggårdsvej 1, 6230 Røde kro
Arkivadr.: Callesensgade 1 A, 6230 Røde kro

SKÆRBÆK

Rejsby-arkivet
Formand: Ejendomsrådgiver Niels L. Petersen
Hovedvejen 33, Kærbølling, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 33 64

Historisk Samfund i Brøns
v/ hr. Godfred Degen
Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk forening for Skærbæk og Omegn
Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
+ 74 75 17 04. Åben efter aftale

SUNDEVED

Historisk Forening for Sunde ved
Truenbrovej 21 A, Avnbøl, 6400 Sønderborg
Arkivl. Ellen M. Olsen, Møllehøj 5 A, Arnbøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 11 22

Selskabet for Nydamforskning
Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47

Lokalhistorisk Forening og Arkiv og Sottrup Sogn
Vester Sottrup Gl. Skole, 6400 Sønderborg

Nybøl Hjemstavnsforening og Arkiv
Nybøl gamle skole, 6400 Sønderborg

SYDALS

Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn
Formand: Peter Wehl, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92.
Arkivleder: Hans Bertelsen, Østerbyvej 50,
Kegnæs, 6470 Sydals, tlf. 74 40 51 10.
Arkivet på Kegnæs skole er åbent første
mandag i måneden kl. 18.00 til 19.30 og
efter aftale.

Lokalhistorisk Arkiv for Tandslet sogn
v/ Peter Johannsen
Mommarsvej 313, 6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33

Lysabild sognehistorisk forening
v/ Viggo Vandkær Thomsen
Lysabild Degnegård, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 17-18)
Arkivet på Lysabild skole har åbent første
torsdag i hver måned kl. 18-20 eller efter aftale
med arkivleder Nicolai Hansen, tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn
Havemose 8, Lambjerg, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 44 52 15
Formand: Chr. Wolf, Østerbakken 11,
Høruphav, 6470 Sydals

SØNDERBORG

**Sønderborg Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl,
Ulkebøl og Sønderborg**
Kirkegade 8, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 27 10
Åbningstider:
Man. kl. 9.00-12.00, onsd. kl. 15.00-17.00
Torvet 2, Ulkebøl, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 93 66
Åbningstider: Tir. kl. 10.00-12.00, onsd.
kl. 19.30-21.00

**Lokalhistorisk Forening for Dybbøl, Ulkebøl og
Sønderborg**
Form.: Ole Andersen, Ringløkke 24,
6400 Sønderborg, tlf. 74 48 84 79

TINGLEV

Lokalhistorisk Arkiv for Tinglev kommune
Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup-Bov
Åbent onsdage 15-19

Lokalhistorisk Forening for Tinglev kommune
Form.: Ester Feddersen, Nørreagervej 6 A,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 62

**Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i
Sønderjylland**
Form. Ester Feddersen, Nørreagervej 6 A,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 62

TØNDER

Lokalhistorisk Arkiv
Biblioteket, Richtensgade 10, Tønder,
tlf. 74 72 33 26
Åbent tirsdag 13-18 / Torsdag 13-17 /
Lørdag 10-12 / (Lukket i juli)

Lokalhistorisk Forening for Tønder kommune

Form.: H.C.Hansen, Ingridsvvej 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 20 67

VOJENS

Lokalhistorisk Forening for Vojens kommune

Tørningvej 6, 6500 Vojens

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Jegerup sogn

Jegerup skole, Bygaden, Jegerup, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 29 80

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Oksenvad

Sogn og Omegn

6500 Sommersted

AABENRAA

Ensted sogns lokalhistorisk forening og arkiv

Ragny Hansen, Vestergade 23, Stubbæk,
6200 Aabenraa

Historisk Sogneforening for Varnæs og Bovrup

Form.: Svend Agertoft, Vibevej 3, Varnæs,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 01 94.

Arkiv: Gl. Skolevej 6, Varnæs

Løjt lokalhistoriske Forening (Billedarkiv)

6200 Aabenraa

Biblioteker

Augustenborg - Augustenborg Kommunebibliotek

6440 Augustenborg, tlf./fax. 74 47 16 71
Filialet i Asserballe, Fynshav

Bov - Bov Bibliotek

6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54
Filial i Kollund, Holbøl

Bredebro - Bredebro Bibliotek

6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Filialet i Ballum, Visby

Broager - Broager Bibliotek

6310 Broager, tlf. 74 44 16 13
Filialet i Egersund skole
Åbningstider: man. 14-19, ons. 14-17, tor. 10-14,
fred. 14-19

Christiansfeld Bibliotek

Nørregade 12, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 18 37, telefax 74 56 11 49
Filialet i Fjelstrup, Hejls, Stepping, Vejstrup

Felsted - Lundtoft Kommunes Biblioteker

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 53 20
Filialet i Bovrup, Klipleve, Søgård

Gram - Gram Bibliotek

Østergade 10, 6510 Gram, tlf. 74 82 19 70
Filial i Arnum

Gråsten - Gråsten Bibliotek

6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75
Fax. 74 65 03 95

Haderslev - Haderslev Bibliotek

Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 33, fax 74 53 50 56
Åbent 9.30-19 på hverdage, 9.30-13 på lørdage
1. lørdag hv. måned: 9.30-15.00

Højer - Højer Bibliotek

Digeskolen, 6280 Højer, tlf. 74 78 26 86

Løgumkloster - Løgumkloster Bibliotek

Storegade 16, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 42
Filialet i Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højst

Nordborg - Nordborg kommunes Biblioteker

Løjtertoft, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 03 36
Filialet i Guderup, Havnbjerg

Rødding - Rødding Bibliotek

Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88
Filialet i Jels og Skodborg

Rødekro - Rødekro Bibliotek

Vestergade 20, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23
Filialet i Genner, Hellevad, Hjordkær,
Hovslund

Skærbæk - Skærbæk Bibliotek

Jernbanegade 2, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80
Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og
Tønder kommuner.
Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden
for Skærbæk by

Sundeved - Sundeved Bibliotek

Skoelvej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 74 30, fax. 74 46 73 20
Led. bibl. Carsten Nicolaisen

Sydals Kommunebibliotek

Vestervej 42, Kirke-Hørup, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 54 29, fax. 74 41 60 73
Filialet i Lysabild, Tandslet, Kegnæs

Sønderborg - Sønderborg kommunes Biblioteker

Kongevej, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 26 31,
telefax 74 43 09 18
Filialet: Ulkebøl, Torvet, tlf. 74 42 82 58
Dybbøl, Gl. Aabenraavej 20, tlf. 74 48 84 88

Tinglev - Tinglev Bibliotek og Turistinformation

Tinglev Midt, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 41 69, fax 74 64 22 64
Filialet i Bolderslev, Bylderup Bov, Ravsted og
Rens

Toftlund - Nørre Rangstrup Bibliotek

Torvegade 1, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 13 03
Filialet i Agerskov, Bevtoft

Tønder - Tønder Bibliotek

Richtensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
Bibliotekssamarbejde mellem Tønder og
Skærbæk kommuner.
Bogbus med 12 holdsteder uden for Tønder

Vojens - Vojens Bibliotek

Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 16 80
Filialet i Hammelev, Jegerup, Nustrup, Over
Jerstal, Oksenvad, Skydstrup, Sommersted,
Vedsted

Aabenraa - Det sønderjydske Landsbibliotek

Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 25 62,
fax 74 62 14 80
Filialet i Løjt Kirkeby, Skolegade 23,
tlf. 74 61 75 28

Tyske Biblioteker

Aabenraa - Deutsche Zentralbücherei Apenrade

Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58
Man.-tirs. 10.00-18.00, ons. 13.00-18.00,
torsd.-fre. 10.00-18.00, lørd. 10.00-13.00
Desuden 3 bogbusser og 4 filialer.

Deutsche Bücherei

Åstrupvej 9, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 29

Deutsche Bücherei

Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 57 65

Deutsche Bücherei

Hovedgaden 100, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 35 77

Deutsche Bücherei

Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59

Skoler og undervisning

UNGDOMS- OG EFTERSKOLER

Agerskov Ungdomsskole

6534 Agerskov, tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 42 27 62
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81
Forstanderpar: Evelyn og Erik Rosenbæk
Bollerslev

Emmerske Efterskole

6270 Tønder, tlf. 74 72 44 33
Forstanderpar: Ulla Blædel og Per Laustsen

Højer Ungdomsskole

6280 Højer, tlf. 74 78 21 40, fax. 74 78 22 40
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Dover, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 53 33
Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 36 52
Forstander: H. P. Mogensen

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg, tlf. 74 45 15 28,
telefax 74 49 11 51
Forstander: Arley D. Bastiansen

Rens Ungdomsskole

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 83 70
Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Rinkenæs, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 08,
telefax 74 65 36 08
Forstanderpar: Margit Skov og Erik Back
Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

Gl. Skamlingsvej 1, 6073 Sjølund, tlf. 75 57 40 26
Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
Forstanderpar: Birgitte og Knud-Erik Hansen

Sundeved Ungdomsskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 11
Forstander: Kr. Kristensen

Vøjens Ungdomsskole

6500 Vøjens, tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 50 63,
fax 74 62 53 55
Forstander: Jørgen Kusk

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Formand: Forstander Knud Brusgaard Nielsen
Nr. Ørslev Ungdomsskole
Nykøbingvej 266, Nr. Ørslev, 4800 Nykøbing F,
tlf. 53 86 80 30

Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. K,
1463 København K, tlf. 33 12 86 80

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 41 12
Forstander: Mogens Hemmingsen

Hoptrup Højskole

6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 13
Forstanderpar: Ingrid og Ole Bjergely
Christensen

Løgumkloster Højskole

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 40 40
Forstander: Harald Nielsen

Rødding Højskole

6630 Rødding, tlf. 74 84 22 84
Forstander: Dorthe Esbjørn Holck

Rønshoved Højskole

6340 Kruså, tlf. 74 60 83 18, fax. 74 60 85 46
Forstander: Laurits Kjær Nielsen

Idrætshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 48
Forstander: Stig Jensen, fax, 74 42 17 89

Højskolen Strand

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig 9-16
Forstander: Michael Mondrup

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herrestedgade 6-8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 01 04
Forstander: Erik Stent Pedersen

**Uge Folkehøjskole, Den nordisk-europæiske
folkelige højskole**

Uge, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 30 00,
fax. 74 64 30 06
Forstander: Tove Rindom

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 10 24
fax. 74 65 06 24
Forstander: Peder Damgaard

HUSHOLDNINGSSKOLER

Søgårdhus

Husholdningsskolen på Flensborg Landevej 23,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 78 29
Forstander: Kirsten Mønsted Jensen

**Sønderjyllands Husholdnings- og
Håndarbejdsskole**

Præstegårdsvej 11, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 25 00
Forstander: Anna Pedersen

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 40 70
Tlf. tider: Man. til fre. 8.30-12.00 samt tir., ons.,
torsd. 13.00-15.00 Rektor: Peter Langberg
Tlf. tider: tir. og tor. 13.30-14.30
Horsens afd. tlf. 75 61 25 05

Deutsche Nachschule Tingleff

6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 20
Forstander: Klaus Lobsien

Div. skoler

Haderslev Katedralskole

Gymnasierne og HF kursus

Christiansfeldvej 31, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 27 21. Rektor: Jørn Jul Pedersen

Amtsgymnasiet i Sønderborg

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 05 01, fax. 74 43 32 38
Rektor: Henning Steen Jensen

Sønderborg Gymnasium og HF

Kongevej 37, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 34 27,
fax 74 42 80 27
Rektor: Ole Jellingsø

Tønder Gymnasium, - HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 10 28
Rektor: Else Fynbo

Aabenraa Gymnasium og HF

Kostskole - Forstallé 14, postbox 50,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24
Rektor: Eva Nielsen

Den sønderjydske Kostskole og Studenterkursus

Vestergade 2, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 62
Rektor: Niels Leth-Sørensen

Deutsches Gymnasium für Nordschleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 36
Rektor: H. J. Nissen

VUC - Gram

Slotsvej 25, 6510 Gram, tlf. 74 82 22 21
Leder: Knud Bennetzen

VUC - Haderslev

Lavgade 5, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 59 77
Forst.: Kai Bjørnskov

VUC - Tønder

Astronom Hansens Gade 9, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 30 14
Forst.: Søren Kjelds

Haderslev Handelsskole

Kroghs Kobbél 2, tlf. 74 52 12 50,
6100 Haderslev
Forst.: Erik Pedersen

Mommark Handelsskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
Forstander Jens Schultz.
Uddannelsesleder/souschef Jørgen H. Bonde
Administrationschef Carl Johan Bjørnsholm
Skolehjemsinspektør Sv. Aage Clausen

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 55 25,
Forstander: Direktør cand. merc. Niels Borup

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 43 53, telefax 74 72 05 84

Aabenraa Handelsskole

Dr. Margrethesvej 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 22 85

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 47 80
Forst.: Finn Tiemroth

EUC Syd

ErhvervsUddannelsesCenter
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 47 44, fax. 74 43 40 47.
Direktør: svend Aage Olsen

Tønder tekniske Skole og Teknisk Gymnasium

Plantagevej 35, 6270 Tønder, tlf. 74 72 42 11,
telefax 74 72 09 39

Skolen for social- og sundhedsuddannelser

Bjerggade 4 M, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 63 26 80, fax. 74 63 26 88

Den Sønderjyske Sygeplejerskole

Sydvang 1, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 03 11
Rektor: Hanne Thaysen

Skolen for social- og sundhedsuddannelser

AFDELINGEN I SØNDERBORG
Grundtvigs allé 88, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 06 03
Forstander: Joan Jessen

AFDELINGEN I GRAM

Åvej 3B, 6510 Gram, tlf. 74 82 29 90
Forstander: Joan Jessen

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

c/o Turismens Fællesråd
Admiralgade 24, 1066 København K,
tlf. 33 93 17 18
Formand: Paul Deleuran

Klosteret 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 28 92
Sekretariat:
Øerne: Admiralgade 24, 1066 København K,
tlf. 33 93 17 18
Jylland: Skeelslund, 9440 Aabybro,
tlf. 98 24 47 33

Turist Marketing Sønderjylland

Formand: Erik Oksborg, Hammelev
Turist Marketings kontor: Bjerggade 4L,
6200 Aabenraa
Kst. amtsturistchef: Mette Pilgaard,
tlf. 74 63 01 30, telefax 74 63 09 95

Augustenborg Erhvervs- og Turistforening

Formand: Steen Kristensen
Chr. Bachsvej 5, Asserballeskov,
6440 Augustenborg, tlf. 74 47 44 18

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Chr. Caspersen
Gammelmark Camping, 6310 Broager
Bureau: Ihle's Papirhandel
Storegade 23, 6310 Broager, tlf. 74 44 11 00

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Forstander Johannes Larsen
Gammel Skamlingvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26 og 75 57 50 97
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf. 74 82 01 11
Leder: Christine Strange

Haderslev Turistforening

Form: Paul Deleuran, Klosteret 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 53 28 92
Bureau: Sønderbro 3, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Svend Aage Mattson

Højer og Omegn Turistforening

Formand: Albert Pedersen
Emmerlev Klev Strandhotel, 6280 Højer,

tlf. 74 78 25 88

Turistkontoret, Højer Mølle, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 93

Nord-Als Turistforening

Formand: Disponent Arne Asmussen
Tranebærvej 5, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 19 65
Bureau: Nord-Als Turistbureau, Stationsvej 8,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 05 92
Turistchef: Michael Hansen

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Gårdejer Aage Birk
Povlskrovej 1, Arrild, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 43 04
Bureau: Toftlund Bog og Ide, Bente Born,
Søndergade 6, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 11 19
Formand: Edel Petz, Smedegade 35,
6535 Branderup J.

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann, Barsbøl
Markvej, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax. 74 55 32 77
Leder: Conni Tetens

Turistforeningen for Rømø-Skærbæk og Omegn

Formand: Sparekassedirektør Bent Petersen
Gartnervænget 2, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 18 20
Bureau: Havnebyvej 30, Tvismark, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 51 30
Turistchef: Per Skramshøj
Jernbanegade 16, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 51 30

Sønderborg Turistforening

Formand: Kontorchef Erik Wittek-Møller
Sønder Havnegade 6, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 46 66
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, telefax 74 42 57 47
Turistchef: Per Christensen

Tønder Turistforening

Formand: Erik Tygesen
Østergade 5, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 12,
fax. (forretn.) 74 72 51 11, (priv.) 74 72 12 12
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 20
Turistchef: Kim Carlsen

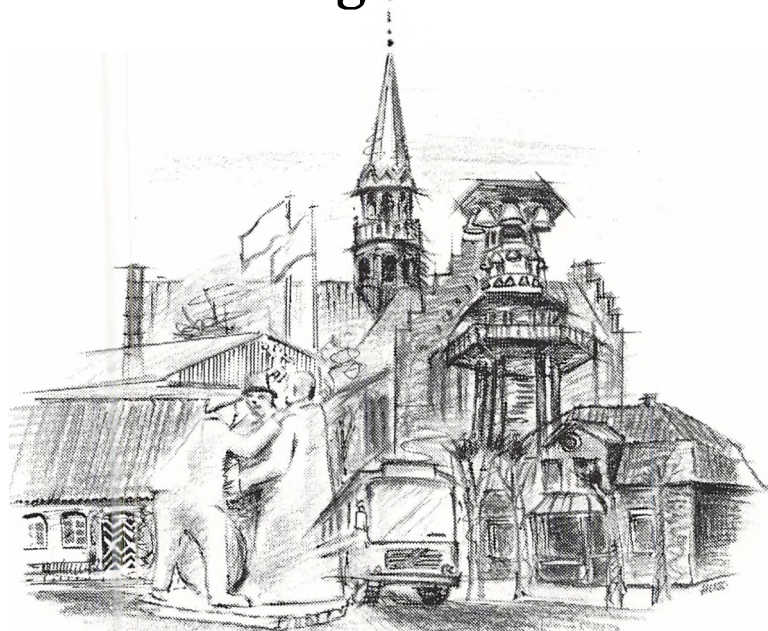
Vojens Turistforening

Bureau: Vojens Bibliotek, Rådhuscentret 5,
6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00
Formand: Hans Egon Lorenzen, Allégade 43,
6500 Vojens

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
Bureau: Turistforeningen for Aabenraa og
Omegn, H. P. Hanssensgade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: Lis Langelund-Larsen

Kulturelle værdier og traditioner med plads, miljø og grobund for meget mere...

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 6240 Løgumkloster Tlf 74 74 45 11

1995, 11. januar 1995

Vandrerhjem

Endrupskov Vandrerhjem

Ribe Landevej 30, 6510 Gram, tlf. 74 82 17 11,
fax. 74 82 07 82

Haderslev Vandrerhjem

»Erlevhus«, Erlevvej 34, 6100 Haderslev, tlf.
74 52 13 47, fax. 74 52 13 64

Jels Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 69, fax. 74 55 31 07

Rudbøl Vandrerhjem

Rudbølvej 19, Rudbøl, 6280 Højer,
tlf. 74 73 82 98

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 31 12,
fax. 74 42 56 31

Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 35 00, fax. 74 72 27 97

Vollerup Vandrerhjem

»Abildgården«, Mømmarkvejen 17 og 22, 6400
Sønderborg, tlf. 74 42 39 90, fax. 74 42 52 90

Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 99, fax. 74 62 29 39

Museer

Bov Museum

»Oldemorstoft«, Bovvej 2, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 51 50
Åbent 1/4 til 1/11 hver dag (undtagen mandag)
14-17.
(Besøg af grupper udenfor disse tider kontakt
venligst museet eller H. H. Bang, tlf. 74 67 16 18)

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, 6070 Christiansfeld
Åben: 1.6-31.8: 14-17, mandag lukket.
Besøg uden for disse tider efter aftale med Ella
de Molade,
Lindegade 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 12 37

Ehlers Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev
Åbningstider: 1/6 til 31/8: alle hverdage kl. 10-17.
Lørd. og sønd. samt helligd. 14-17. 1/9 til 31/5:
tirsdag, torsdag, lørdag og søndag samt
helligdage kl. 14-17.
Besøg eller studier herudover kan aftales på
tlf. 74 53 08 58 - Slotsgade 20

Museet for Frøslevlejren og Dansk Røde Kors Museum

Åbningstider: Alle hverdage, undt. mandage
kl. 9-16 / Lørd., sønd. og helligdage kl. 10-17 /
Fra 24.6.-10.8. hver dag kl. 10-17 / December og
januar lukket.

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram. tlf. 74 82 10 00,
fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24
Åbent palmesøndag-1.11: tirsdag-søndag 10-17,
mandag lukket.

Haderslev Museum, Dalgade 7

6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66
Åbningstid: Sommer (1/6-31/8): Mand.-fred.
10-17, lørd., søn- og helligd. 12-17 / Vinter
(1/9-31/5): Tirsd.-sønd. og helligd. 13-16, mand.
lukket.

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 41 65
Åben: Palmesøndag til 31. oktober:
tirsdag-søndag kl. 14-17.

Åbningstider om vinteren oplyses ved
henvendelse til museet.

Landbrugsmuseet Hygum Hjemstavnsård

Ollingvej 1, Sdr. Hygum, 6630 Rødding
Henv. om besøg tlf. 74 84 12 69 eller 74 84 51 22

Højer Mølle- og marskmuseum

6280 Højer, tlf. 74 78 29 11
Åben: 1.4.-31.10: 10-16, fredag lukket.
Lejrskole- og gruppebesøg udenfor
åbningstiden kun efter aftale, tlf. 74 78 29 11
eller 74 72 26 57

Nationalmuseets Kommandørgård

Juvrevej 60, Rømø, 6791 Kongsmark,
tlf. 74 75 52 76
Åben 1/5-30/9 fra kl. 10.00-18.00. Åben oktober
fra kl. 10.00-15.00. Mandag lukket.

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37b, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45
Åben: Ved særudstillinger og for grupper efter
aftale.

Skærbækegnens Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
Leder: H.E. Sørensen, Melbyvej 27,
tlf. 74 75 17 04

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39,
fax. 74 43 06 55
Kontortid: Mandag-torsdag 9-15, fredag 9-13.
Åben: 1.5.-30.-9.: 10-17 / 1.10.-31.-10.: 10-16 /
1.11.-31.3.: 13-16 / 1.4.-30.4.: 10-16

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum

Kongevej 55, 6270 Tønder, tlf. 74 72 26 57
Åben: Sommerhalvår: 10-17. Vinterhalvår:
13-17. Mandag lukket hele året.

Aabenraa Museum

H.P.Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 45
Åben: 1.6.-31.8.: 10-16, mandag lukket.
1.9.-31.5.: 13-16, mandag lukket.

Museer i Sydslesvig (udvalg)

Danevirkegården

Museum og forsamlingshus,
Ochsenweg 5, D-24867 Dannenwerk,
Museumsleder: Jørgen Kühl,
Tlf. 04621/37814. Fax. 04621/31025

HUSUM:

Nissen-Haus - Nordfrisisk Museum

Herzog Adolf-Str. 25, D-25813 Husum
Åbent: april til oktober hverdag 10-12 og 14-17,
søndag 10-17. Om vinteren lukker museet kl. 16

Husum Slot

D-25813 Husum.
Åbent april til oktober: tirsdag til søndag 10-12
og 14-17. Resten af året tirsdag, torsdag og lørdag 15-17

Theodor Storm-huset

Wasserreihe 31, D-25813, Husum
Åbent april til oktober: tirsdag til fredag 10-12
og 14-17, lørdag-søndag 14-17, november til
marts: tirsdag, torsdag og lørdag 15-17

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum.
Åbent juni til august: daglig 10-12 og 14-17, maj-
september: tirsdag til søndag 10-12 og 14-16

Røde Hauberg

Roter Hauberg, D-25889 Witzwort.
Åbent dagligt fra 10-22

VYK/FØR:

Haeberlin-museet

Rebbelstiege, D-25938 Wyk/Föhr.
Åbent juni-august: tirsdag til søndag 10-12 og
14-18, maj-september: tirsdag til søndag 10-12 og
15-16

SKT. PETER-ORDING:

Ejdersted hjemstavnsmuseum

Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording.
Åbent april til september: tirsdag til lørdag 10-
12 og 15-17, søndag 10-12, oktober til marts:
tirsdag til lørdag 15-17, søndag 15-17

NIBØL:

Naturhistorisk hjemstavnsmuseum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll.

Åbent 15. maj til 15. august: daglig 10-12 og 14-17,
16. august til 14. maj: daglig 14-17

SØBØL:

Nolde-museet

Seebüll, D-25927 Neukirchen
Åbent marts til november: daglig 10-18

SLESVIG:

Det slesvig-holstenske Landsmuseum for forhistorie

Schloss Gottorp, D-24837 Schleswig.
Åbent april til oktober: 9-17, november til
marts 9.30-16, Mandag lukket (Nydamhallen
åben)

SCHLESWIG:

Det slesvig-holstenske Landsmuseum for kunst- og kulturhistorie

(Se ovenfor)

Slesvig Bymuseum

Friedrichsstr. 7-9, D-24837,
Åbent mandag, onsdag til lørdag 9-17,
søndag 9-13

RENDSBORG:

Hjemstavns-museet

Alter Markt, D-24768 Rendsburg.
Åbent: tirsdag til søndag 10-12, fredag til søndag
også 15-17

Det jødiske museum for kunst og kultur

Dr. Bamberger-Haus, Prinzessinstr. 8, D-24768
Rendsburg.
Åbent: tirsdag til lørdag 11-13 og 15-18,
søndag 14-18

Kunststøbejernsmuseet (Carlshütte)

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf.
Åbent tirsdag til lørdag 15-18, søndag 10-12 eller
efter aftale.

LYKSBORG:

Lyksborg Slot

Schloss Glücksburg, D-24960 Glücksburg.
Åbent 15. maj til september: tirsdag til søndag
10-16.30

ISTED:

Isted-mindehallen

D-24879 üb. Schleswig.

Åbent april-september: tirsdag til søndag 8-18,
oktober til marts: tirsdag til søndag 9-17

HEDEBY:

Vikingsmuseet i Hedeby

Ved Hedeby (hovedvej 76)

Adr. Schloss Gottorf. D-24837 Schleswig

KEITUM/SILD:

Det frisiske Hus

D-25980 Keitum/Sylt.

Åbent maj til november: onsdag til mandag
10-12 og 14-17

Hjemstavnsmuseum på Sild

Sylter Heimatmuseum, D-25980 Keitum/Sylt.

Åbent april til oktober: tirsdag til søndag 10-12
og 14-17.30

FLENSBORG:

Bymuseet

Lutherplatz 1, D-24937 Flensborg.

Åbent: tirsdag-lørdag 10-13 og 15-17,
søndag 10-13

Flensborg Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensborg.

Åbent: Tirsdag-lørdag 10-17, søndag 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensborg.

Åbent: 10-12, 15-17, søndag 10-13, mandag og
lørdag lukket

ARNOLD BUSCK

Arnold Busck Boghandel

Perlegade 8
6400 Sønderborg
Telefon 74 42 38 00
Telefax 74 43 22 40

Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdeling
Formand: Signe Andersen
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt.
Tlf. 04846/590

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Lorenz Rerup.
Vicekonsul: Hanne Eder
Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/144000, telefax 0461/17928.

Sydslesvigsk Forening

(SSF)

Formand: Heinrich Schultz
Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512, telefax 04862/17297

Flensburg by:

Formand: Dieter Matthiesen
Richard Wagner Strasse 17, D-24943 Flens-
borg, tlf. 0461/62788.
Sekretariat: Sekretær Manfred von Domarus
Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/24766

Flensburg amt:

Formand: Werner Mattok
Schwennastr. 12, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/7179
Sekretariat: Sekretær Monika Jansen
Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/25827

Gottorp amt:

Formand: Preben Vogensen
Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,
tlf. 04642/2114
Sekretariat: Sekretær Gudrun Schulz
Lollfuss 69, D-24837, Schleswig,
tlf. 04621/23888, telefax 04621/21105

Husum amt:

Formand: Lass Erhardsen
Dørpumer Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen
Neustadt 95, D-25813, Husum, tlf. 04841/2612,
telefax 04841/63618

Ejdersted amt:

Formand: Peter Jacob Alberts
D-25881 Osterhever, tlf. 04865/836
Sekretariat:
Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, telefax 04861/1607

Rendsborg/Egernførde amt:

Formand: Joachim Martin
Gartenstr. 24, D-24794 Borgstedt,
tlf. 04331/32950
Sekretariat: Sekretær Friedrich Thomsen
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4, D-24768
Rendsborg, tlf. 04331/23376
og H.C.Andersensweg 8, D-24340 Eckernfør-
de,
tlf. 04351/2527 (hver dag kl. 9-12),
telefax 04351/5183

Sydtønder amt:

Formand: Johann Mikkelsen
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck, tlf.
04662/3185
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll, tlf.
04661/2755, telefax 04661/2432

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/13054 + 13055, fax. 22430

Privat dansk gymnasium

Rektor: Erik Jensen
Dansk postadr.: Box 380, 6330 Padborg

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Janne Marcussen
Dorfstrasse 49, D-25923 Braderup,
tlf. 04663/224

Skoledirektør:

Hans Andresen
Kontor: Stuhrs Allee 22, Postfach 1461, D-
24937 Flensburg, tlf. 0461/5801-0,
telefax 0461/580143
Dansk postadr.: Box 389, 6330 Padborg.

Feriekontoret:

Marienhölungsweg 41, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56664

Skolepsykologisk kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52055

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor:
Wrangelstrasse 14, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/52925

Provst Viggo Jacobsen

Forretningsfører:
Detlev Lorenzen

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76, Postfach 2664,
D-24916 Flensburg, tlf. 0461/14408-0
telex 0461-14408-30

Generalsekretær: Gert Wiencke

Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen

Kulturførelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff

Pressetjenesten: Bernd Engelbrecht

Dansk postadr.: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg
Dansk postadresse: Box 528, 6330 Padborg,
tlf. 0461/8697-0, telex 0461/869759

Åbningstider:

Sommerhalvåret 1.4-1.9: 10-18, lørdag 9-13 - Vin-
terhalvåret 10-19, lørdag 9-13 - Overgangsdato-
er mellem halvårene meddeles i Flensburg Avis

Overbibliotekar: Jørgen Hamre

Studieafdelingen: Bibliotekslektor, dr. Johann
Runge

Arkivet: Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen

Slesvigske Samling: Jane Bossen

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/2292
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Löllfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/24263
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhe

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071, telex 57326.
Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg

Formand for sundhedsrådet og forretningsud-
valget:

Pastor Paul Tappe, Osterstrasse 5, D-25917
Leck, tlf. 04662/2443

Kontorchef: Hasso Petersen

Ledende sygeplejerske: Søster Asta Bogh,
tlf. 0461/52072

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen
Carstensstr. 32, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/29671

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen
Dorfstr. 23, D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/pastor Hans Parmann
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

De sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Karen Vollertsen
Seekamp 19, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4795

Gamles Værn

Formand: Pastor Elsebeth Villadsen
Ahornweg 13, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/95271

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/pastor Preben Kortnum Mogensen
Herrengården 3, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/453

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax. 0461/73073

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Formand: Wilhelm Klüver,
Grosse Str. 4, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/181046, fax. 0461/181153

Landssekretariat:

Norderstrasse 74,1, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/17421, telefax 0461/20672

Landssekretær: Rolf Lehfeldt

Landdagsmand: Karl Otto Meyer,
Buchauweg 2, D-24980 Schafflund,
tlf. 04639/517, telefax 04639/1536

Flensburg danske Journalistforening

Formand: Signe Hindsberger
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg
tlf. 0461/50450

Flensburg Avis

Wittenberger Weg 19, D-24941, Flensburg,
tlf. 0461/5045-0
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktør: Uffe Mayland

Jaruplund Højskole

Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/5493, fax. 04861/1607

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Antonisen,
Westerstr. 30b, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74102

Dirigent: Else Rasmussen,
Jarplund Højskole, Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding, tlf. 04630/343

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Waldstrasse 13, Ellund, D-24983 Handewitt,
tlf. 04608/1346

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Hans Christian Paulsen,

Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Korpschef: Roland von Oettinger, Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby, tlf. 04634/9647

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Svend Kohrt,
Am Polldamm 2, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9732, fax. 04634/1732

Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/14408-32

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktleder: Jens Erik Salomonsen,

Südergraben 36, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/54676

»Treneshytten«. Lejrskoler og hytter
D-24963 Tarp, tlf. 04638/527

Udlejning v/Arne Hou,

Emmerlev, DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll, Udlejning
v/Ole Hübertz Knudsen, Yurian-Oven-Strasse
19, D-25832 Tønning, tlf. 04861/476

De unges Kunstkreds i Sydslesvig

Formand: Hanne Bay Lührssen,
Moltkestr. 34, D-24937 Flensburg, tlf. 0461/
581792

Historisk Samfund

Sydslesvigs Amtskreds,
Formand: Jesper Bolund Nielsen,
Hafengang 8, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25509

Nordfriisk Institut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2360

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/93793

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Kirsten Fabricius
Wasserlooserweg 5, D-24944 Flensburg,
tlf. 0461-30353

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem, Grosse Strasse 54, D-24960
Glücksburg, tlf. 04631/2456
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau,
tlf. 04621/4445

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975

Bestyrelsesformand: Nis Hansen

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Pastor Paul Tappe,
Osterstrasse 5, D-25917 Leck, tlf. 04662/2443

Næstformand: Hans Parmann,
Bismarckstr. 18, D-24837 Schleswig

Sekretær: Uffe Mayland,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax. 0461/8414-290
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71335
Direktion: Hans Erik Hansen, Uwe Axen

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt,
Annenweg 11, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75900, fax. 0461/78299

»Christianslyst«

Lejrskole- og kursusghjem
D-24932 Nottfeld, tlf. 04641/92229,
fax. 04641/92229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Sydslesvigske Folkedansere, Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen,
Rudekamp 36, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2800

»Tydal« Spejdgård

D-24852 Eggebek, tlf. 04609/263, fax. 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

Det lille Teater

Hjemmet, Mariegade 20, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/24835

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/55836

Klubhuset: Marienhölungsweg 62, D-24939
Flensburg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Anne Kämper
Kappellerstr. 22, D-24975 Husby, tlf. 04634/
1544

Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestrasse 20a, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/50350-0, telefax 5035022
Forretningsfører: Horst Schneider

Idrætshallen

Moltkestrasse 20c, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: John Larsen

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K.H. Zeuch,
Nordergraben 26, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/23165

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444.
Forstander: Uwe Becher

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Forening for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Momme J. Nommensen,
Deezbüll-Eck, D-25899 Galmsbüll, tlf. 04661/
8298

Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842 Ost-Bar-
gum, tlf. 04672/1677, fax. 04672/1821
Sekretær: Manfred Nissen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

Formand: Orla Møller,
Erdbeerenberg 34, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/31642

Sekretær: Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/590

Sydslesvigs Skakkreds

Formand: Horst Wesoly,
Stenbusch 1, D-24885 Silverstedt, tlf. 04603/541

Post til:
Svend Kjems Hove,
Marienhölungsweg 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen,
Teichweg 4, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/7942

Slesvig Y's Mens Club

Formand: Kristen Iver Kristensen,
Lutherstrasse 3, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/51522

I.C. Møller-Fonden

v/Nis Petersen,
Molsenkoppel 40, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56590

Hejmdal Blæseorkester

v/Einar Geipel,
Industrieweg 47, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75983

Radioklubben Duborg

v/Klaus Thordsen,
Ihlseeweg 8, D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Flensburg Y's Mens Club

Præsident: Laurtis Michaelsen,
Fördebogen 41, D-24955 Harrislee eller
Postboks 139, 6340 Kruså, tlf. 0461/74160,
fax. 75785, biltlf. 30330024

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen,
Teichweg 2, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75668

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmut Autzen,

Drosselweg 2, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/41830

Æ Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 04662/3185

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappeller Strasse 3, D-24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Küssner,
Moltkestrasse 9, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/56782

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016

Formand: Janne Marcussen,
Dorfstrasse 49, D-25923 Braderup,
tlf. 04663/224

Sekretær: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen, Holming,
D-24873 Havetoft, tlf. 04603/228
Konsulent: Christen Møller,
Schleswiger Strasse 38, D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/2249

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Bo Hallberg,
Kragstedter Moor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/725
Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016

Den nordfriske Landboforening (marsken)

Formand: Arnold Klint,
Nordergotteskoog, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/3493
Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, D-25923 Humtrup,
tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Sydtønder amt (geest)

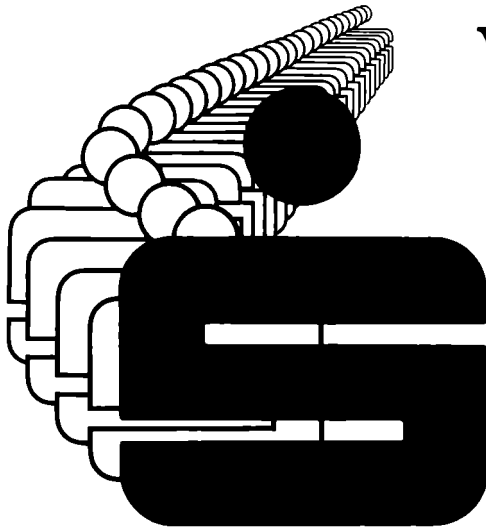
Formand: Janne Marcussen,
Dorfstrasse 49, D-25923 Braderup,
tlf. 04663/224
Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, D-25923 Humtrup,
tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Husum og Ejdersted amter

Formand: Gdr. Peter Jakob Alberts, Augusten-
koog, D-25881 Tating, tlf. 04865/836
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Preben Höll, Lehmrade, D-24811
Brekendorf/Owschlag, tlf. 04353/581
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Velkommen i

SPAREKASSEN BREDEBRO
BROAGER SPARE- OG LAANEKASSE
SPAREKASSEN LØGUMKLOSTER
SPAREKASSEN RAVSTED
FRØS HERREDS SPAREKASSE

Få råd som aldrig før.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Landsformand: Inger Marie Wilholm
»Binnitze«, Binnitzevej 35, 4930 Maribo
tlf. 53 88 09 02

Sekretariat: Sankt Peder's Stræde 2,II
4000 Roskilde, tlf. 42 35 02 86

Medlem af bladudvalget: Birgit Hostrup
Vestergade 46, Borris, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 62 33

Sønderjyllandskredsen af D.S.D.H.:
Formand: Mona Beck
»Højvanggård«, Udsigtsvejen 12, 6510 Gram,
tlf. 74 82 18 03

Hovedbestyrelsesmedlem:
Karen Holmegård Lange, Løbækgård,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 24

Sønderjysk Familielandbrug HUSHOLDNINGS- OG HAVEBRUGSUDVALG

Amtsformand - Haderslev: Inge Lise Schmidt
Sommerstedvej 29, Bjernstrup,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99

Næstformand - Tønder: Marie Hansen
Sønderbæksvej 8, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47

Nørre Rangstrup: Else Larsen
Kærrosevej 6, Stenderup, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 14 82

Gram-Rødning: Petrea Matzen
Stenderup Byevej 2, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 11 61

Aabenraa: Lone Jensen
Hovslundvej 34, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 45 57

Sønderborg: Bodil Lund
Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm
Ø. Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro,
tlf. 74 69 87 41

Konsulent: Inga Boldt
DSH faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51

HAVEBRUGSUDVALGET:
Formand: Ole Brink
Hølleskovvej 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

De Sønderjyske Husholdningsforeninger

Formand: Märtha Daugaard Hansen
Vandlingvej 105, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 95
Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88
Christel Hansen,
Landbøgården, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Haderslev og Omegns Husholdningsforeninger

Formand: Märtha Daugaard-Hansen
Riisgaard, Vandlingvej 105, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 95

Nørre Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Ingeborg Sørensen,
Østergårdvej 3, 6534 Agerskov, tlf. 74 51 92 82

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Gerda Sørensen
Guldthornvej 3, Møgeltønder, 6270 Tønder
tlf. 74 73 83 15

Løgumkloster Husholdningsforening

Formand: Maren Eriksen
Koldingvej 8, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 45 24

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Else la Cour Bergmann
Gerrebækvej 15, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 45 42

Aabenraaegnens Husholdningsforeninger

Kredsformand: Jytte Katborg
Kassøvej 46, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96

Lokalformand - Bedsted Lø: Eli Petersen
Lundbyesvej 27, 6240 Løgumkloster, tlf.
74 77 74 06

Lokalformand - Egvad: Anne G. Jepsen
Hydevadvej 34, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 96 02

Lokalformand - Ensted: Ingeborg Staugaard
Torp Bygade 12, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 30 34

Lokalformand - Hjordkær: Solveig Hansen
Nybølvej 25, Hjordkær, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 47

Lokalformand - Hovslund: Alida Jørgensen
Foldingbrovej 14, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 68 45 58

Lokalformand - Kassø: Lone Sønnichsen
Kassøvej 45, Kassø, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 69 50

Lokalformand - Løjt-Kirkeby: Erna Faaborg
Barsmark Bygade 50, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 61 75 52

Lokalformand - Vis Herred: Ingrid Iversen
Tøndervej 35, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 66 20

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Ingrid Nielsen
Kongshoved 2, 6470 Sydals, tlf. 74 40 52 81

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Gerda Lyck
Kirkeagervej 11, V. Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 65 65

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Marie Jørgensen
»Solbakkegård« Porsdam 9, Dybbøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 48 55 20

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Lis Jensen
Svennesmølle 38, Mommark, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 77 52

Sønderborg og Omegns Husholdningsforeninger

Kredsformand: Anne Højlund Carlsen
Mejerivej 19, 6310 Broager, tlf. 74 44 00 11

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Anne Højlund Carlsen
Mejerivej 19, 6310 Broager, tlf. 74 44 00 11

Sydals Husholdningsforening

Formand: Anna Marie Jacobsen
Mommarkvej 231, 6470 Sydals, tlf. 74 40 74 20

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V, tlf. 33 12 75 61

Formandskab:

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Års, tlf. 98 63 10 33

1. viceformand: Gdr. Niels Th. Ilsøe
Grünebjerggård, Slæggerupvej 214, Ågerup,
4000 Roskilde, tlf. 42 38 70 45

2. viceformand: Gdr. Peter Gæmelke
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96

Observatør:

Gdr. Peter Fallesen Ravn
Grønnebæksvej 7, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 44 33

Foreningen af jydsk Landboforeninger

Kontor: Udkærsvvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 86 10 90 88

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Års, tlf. 98 63 16 90

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld

Regionssekretær: Helge Petersen
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, fax 74 63 08 03

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31

Formand: Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld

Sekretær: Konsulent Erik M. Pedersen
Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31, fax 74 52 05 85

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Niels Skau
Tøndervej 9, Øster Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 63 82

Sekretær: Kristian R. Poulsen
Sdr. Tingvej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Hans Petersen Schmidt
Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 63 21

Sekretær: Thea Lauridsen
Ørderup Kirkevej 50, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 22 11

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gdr. Tøge Tychsen
Krammark, 6310 Broager, tlf. 74 44 17 46

Sekretær: Planteavlskonsulent Helge
Lorenzen

Landbocentret, Stenager 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46, fax. 74 42 12 43

Landboforeningen for Vestslesvig

Kontor: Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax. 74 74 59 59

Formand: Bendix Nielsen, »Virkelyst«,
Harres 63, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 11 86

Sekretær: Per Silius Emdal
Vestslesvigs Landbrugscenter, Aabenraavej 22,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88

Vis Herreds Landboforening

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2, 6200
Aabenraa, tlf. 74 62 01 01, fax. 74 63 08 03

Formand: Forp. Edmund Mogensen
Tallingbjerg, Rønshovedvej 2, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 84 94

Sekretær: Økonomikonsulent Bent Petersen
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, fax. 74 63 08 03

Aabenraa Amts Landboforening

Formand: Gdr. Laurits Pedersen
Præstegårdsvej 9, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 51 36

Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen
Landbogården, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

**Landwirtschaftlicher Hauptverein für
Nordschleswig**

Formand: Hinrich Jürgensen
Bajstrupvej 14, Bjerndrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 64 36 44

Sekretær: Pl. kons. Claus Erichsen
Skibbroen 6 II, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 30 07

Kort- og Matrikelstyrelsen

SØNDERJYSK AFDELING:

AABENRAA:
Bjerggade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 37 55

Afdelingskontoret for Sønderjylland
Afdelingschef Jens Wolters

Teknisk-Administrativt kontor
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Landinspektørkontoret
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Område: Aabenraa, Rødekro, Lundtoft og Bov
kommuner.

TØNDER:

Ribe Landevej 30, 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 34

Matrikelkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

Landinspektørkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

Område: Tønder, Højer, Bredebro, Skærbæk,
Løgumkloster, Tinglev og Nr. Rangstrup
kommuner samt Hviding, Roager og Spandet
sogne og ejerlavet Hjortvad, Kalvslund i Ribe
kommune.

HADERSLEV:

Landinspektørkontoret
Moltrupvej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 11
Landinspektør Axel Nørr

Område: Haderslev, Christiansfeld (bortset fra
Hejls, Taps og Vejstrup sogne), og Vojens,
Rødding og Gram kommuner.

SØNDERBORG:

Landinspektørkontoret
Ringridervej 23, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 36 36
Landinspektør Peter Mortensen

Område: Nordborg, Augustenborg, Sydals,
Sønderborg, Sundeved, Broager og Gråsten
kommuner.

Husmandsforeninger

Dansk familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6, 1606
København V. tlf. 33 12 99 50

Formand: Husmand Peder Thomsen
Godrimsvvej 7, Sir. 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand Peter Petersen
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster. tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug/ Husmandsforeningerne

DSH - Faglig Center
Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster.
tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40
Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Husmand Peter Petersen
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramt Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen
Tapagervej 40, Knud, 6100 Haderslev.
tlf. 74 56 63 60

Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen
Christianfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich
Søndermarksvej 28, Spandet, 6760 Ribe.
tlf. 74 86 71 43

Sekretær: Villy Johansen
Lindholmvej 4, 6520 Toftlund. tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Stådsen Petersen
Dybbøl-Banke 33, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik O. Petersen
Gårdkrogsvej 1, Barsbøl, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm
Øster Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro,
tlf. 74 69 87 41

Støt almanak-udgivelsen: Det gavner det sønderjyske foreningsarbejde

Trykkergaarden i Aabenraa forestår produktion og administration af
»Sønderjysk Almanak« - herunder også ANNONCERING i det
populære årsskrift.

Har du et budskab til læserne af almanakken - eller ønsker du, at støtte
Skoleforeningens arbejde med udgivelsen - kan du allerede nu
kontakte Trykkergaarden for at reservere annonceplads til næste år.

**TRYKKER
GAARDEN**

KOPI CENTRALEN
HUMLEHAVEN · SKIBBROCADE 5
DK-6200 AABENRAA
Tlf. 74 62 63 66 · FAX 74 62 63 83

Land- og Skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
Direktion: Anders Pedersen, adm. direktør

Formand: Hofjægermester, kammerherre O.
von Lowzow
R., Estruplund, 8950 Ørsted

Miljøteknisk afdeling
Viborg: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
Direktør: K.E. Bornhardt

Skovbrugsafdelingen
Viborg: Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 86 67 61 11
Direktør: p.t. adm. direktør Anders Pedersen

Skovdistrikt SYD
Niels Finsensvej 20, 7100 Vejle, tlf. 75 82 27 44

Jordbrugsdirektoratet

Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K,
tlf. 33 63 73 00, fax 33 63 73 33
Direktør J. Priemé

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Peter Jørgensen
Skelbækvej 2, Amtsgården, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:
Gårdejer Torben Bagge Hansen
Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 61 44

Husmand Niels Nielsen
Sofiedalsvej 33, 6360 Tinglev, tlf. 74 67 66 89

Tiltrædende formand i henhold til
jordfordelingsloven:
Dommer Rasmus Lind, Haderslev civilret

Realkreditkyndigt medlem:
Landmand Thomas Rodenberg
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,
1609 København V, tlf. 33 14 56 72

Præsident: Proprietær H.O.A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, 9600 Års, tlf. 98 63 10 33

Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 66 88, fax 38 88 66 11

Ledende præsident:
Godsejer Jon Krabbe
Frederiksdal, Frederiksdalvej,
4912 Harpelunde

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Gårdejer Thorkild Dahl Nielsen
Stormsgårdevej 38, 6372 Bylderup-Bov

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen
Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Haveselskab / Skovbrug

Det jydsk Haveselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj,
tlf. 86 15 56 88

Det jydsk Haveselskab. Region IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen
Hvidøre 1, 6580 Vamdrup, tlf. 75 58 13 29

Konsulenter i området:

Erik Kiel
Sandager 8, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 41 65
Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 62 29

Birgit Møller Bach
Valmuevænget 28, 6710 Esbjerg, tlf. 75 11 56 27

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gdr. Anders Thyssen
Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21

Skovrider: Per Krarup
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, lok. 216

Sydøstjysk Skovdyrkerforening

Formand: K. Scjer Sørensen
Bramdrupgård, Bramdrupgårdsvej 3,
6580 Vamdrup, tlf. 75 59 82 38

Konsulent: Skovrider T.W. Stranddorf
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 07

Husdyrbrugsorganisationer

Sønderjysk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvæg

Formand: Gdr. Eskild Wind
Nørregård, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 14 66

Kreatureksportforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Adolf Lund
Byvang, 6280 Højer, tlf. 74 78 22 62

Salgsdirektør: Gdr. A.M. Lund
Poppenbøl, 6280 Højer. tlf. 74 73 81 11

Salgsdirektør: Søren Nicolaisen
Kummerlev 3, Kumled, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 12 86

Avlsforeningen Den jyske Hest

Formand: Aksel Poulsen
Nr. Søvigvej 3, 7540 Haderup

Sekretær: Henning Rasmussen
Ringklostervej 8, 8660 Skanderborg

Bestyrelsesmedlem fra Sønderjylland:
Laurids Rasmussen
Bolderslevskovvej 23. 6392 Bolderslev

Thorkild Thomsen
Vilstrup Næsvej 25, 6100 Haderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11, 6500 Vejens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Jens Chr. Hansen
Nejs Møllegård, 6310 Broager, tlf. 74 44 15 57

Det Danske Fjerkræraad

Udkærsvvej 15, 8200 Århus N, tlf. 86 10 90 88,
fax 86 10 97 00, telex LAFALA DK

Danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 86 13 26 11

Formand: Gdr. Knud Erik Jensen
Dolmer, 8500 Grenå, tlf. 86 32 16 70

Direktører: K. Thaysen (adm.) og L. Raun

Slagterier

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V,
tlf. 33 11 60 50

Formand: Gdr. Bent Sloth
Sønderkær, Agersted, 9330 Dronninglund,
98 85 41 92

Adm. direktør: A. Toft Fensvig
Strandboulevarden 3 III, 2100 København Ø,
tlf. 35 43 42 75

7900 Nykøbing, tlf. 97 72 02 55

7800 Skive, tlf. 97 52 17 00

8800 Viborg, tlf. 86 62 00 88

7500 Holstebro, tlf. 97 42 21 00

7400 Herning, tlf. 97 22 28 00

8600 Silkeborg, tlf. 86 82 28 00

2650 Hvidovre, tlf. 31 78 30 00

7100 Vejle, tlf. 75 82 98 11

8961 Allingåbro, tlf. 86 48 12 00

8882 Fårvang, tlf. 86 87 16 00

8881 Thorsø, tlf. 86 96 70 55

Slagteriregion SYD

6300 Gråsten, tlf. 74 65 12 11
Formand: Gdr. Christen Lei, Avnbølgaardvej
6, Avnbøl, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 11 95

Adm. direktør: Peter Rasztar

Afdelinger:

6300 Gråsten, tlf. 74 65 12 11

Blans, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 16 11

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 39 23

Skærbæk Eksportslagteri A.M.B.A.

6780 Skærbæk, tlf. 74 75 19 11

Formand: Gårdejer Jørgen Laursen Vig
Boring 30, 8763 Rask Mølle, tlf. 75 67 85 11

Adm. direktør: Henning Frost Larsen

Iversen-Dane Beef AmbA

Formand: Gårdejer Niels Hansen
Stavkærvej 121, 5220 Odense Sø

Direktør: adm. direktør Niels Lykke Iversen
direktør Vagn D. Sørensen
Industrivej 2, 7200 Grindsted, tlf. 75 32 20 55

Vestjyske Slagterier A.M.B.A.

Hovedkontor:

7600 Struer, P.O. Box 506, tlf. 97 85 07 00

Formand: Gdr. Egon Kristensen
Nørlundvej 9, Kjærgaard Mark, 6740
Bramming

Adm. direktør: Svend Sønnichsen

Afdelinger:

7600 Struer, tlf. 97 85 07 00

6701 Esbjerg, tlf. 75 12 55 00

7760 Hurup Thy, tlf. 97 95 18 77

7620 Lemvig, tlf. 97 82 12 22

6630 Rødding, tlf. 74 84 11 24

6823 Ansager, tlf. 75 29 70 44

6270 Tønder, tlf. 74 72 23 56

Handel

Det Danske Handelskammer

Formand Grosserer Ove Andersen
København, tlf. 42 91 00 73

Sekretariat: Børsen

1217 København K, tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45. 8100 Århus C,
tlf. 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf. 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 14

Madevej 19, 2., 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 49 62

Sønderjyske medlemmer af bestyrelsen:

Direktør Jens Terp-Nielsen

Sækko A/S, Egelund, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 31 18 18

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab

Hovedkontor:

Axelborg, 1503 København V,
tlf. 33 15 11 13

Formand: Gdr. Niels Skadhauge

Sønderjyske medlemmer af

repræsentantskabet:

Gdr. Hans Skøtt

Kratkjær, Rovstrupvej 61, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 54 25

Gdr. Jens Bonde

Sømosegård, Tirslundvej 2, 6541 Bevtoft,
tlf. 74 83 19 79

Gdr. H. Lembke-Jensen

Stendetgårdvej 20, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 19 06

Gdr. Peter Hanquist

Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 51 97

Brugsforeningsbevægelsen

FDB's hovedkontor:

Roskildevej 65, 2620 Albertslund

Formand: Bjarne Møgelhøj

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:

Oberstløjtnant Aage Christensen

Hejmdals Brovej 9, 6500 Vojens, tlf. 74 54 10 70

Kredsformænd:

Kreds 35 - Aabenraa:

Husmoder Lilly Riggelsen

Tohedevej 8, Roost, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 41 50

Kreds 36 - Ribe/Tønder:

Gdr. Jørgen Bjerrum

Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, 75 42 03 64

Tillige formand for repræs. skabet samt
medlem af FDB's bestyrelse

Kreds 37 - Sønderborg:

Hushold. lærer Gitte Hohwü

Parkgade 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 58 88

Graasten Handelsstandsforening:

H.P. Toft, Boks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844

Sekretariatet Sønderbro 8, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 00 53

De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:

Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup, tlf. 31 62 16 16

Formand: Købmand N.J. Soldbro

Vermlandsgade 51, 2300 København S, tlf.
31 54 84 11

Centralorganisationen af Købmandsforeninger
i Jylland

Formand: Købmand Henry Meyer

Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

De sønderjyske Købmandsforeningers

Sammenslutning

Formand: købmd. Eluf Nielsen

Stationsgade 9, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

Købmandsforeningen Sønderjylland Øst

Formand: Købmand Eluf Nielsen

Stationsgade 9, Vester-Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

Haderslev og Midtsønderjyllands

Købmandsforening

Formand: Købmand Laue Hansen
Huginsvang 87, 6500 Vojens, tlf. 74 54 32 12

Tønder Amts Købmandsforening

Formand: H.M. Hansen
Kirkevej 2, Bylderup, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 23 28

Vojens Handelsstandsforening

Formand: Torben Dahlgaard
Kvickly, Rådhuscentret, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 36

Toftlund Handels- og Håndværkerforening

Bagerm. Poul Thaysen
Søndergade 9, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 21

Sønderborg Handelsstandsforening

Dir. Jesper Rosanes
Hotel Scandic, Rosengade, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 19 00

padborg boghandel
Launi Pedersen
Nørregade 16, 6330 Padborg
Tlf. 74 87 31 08 (Boga/d.)
Tlf. 74 87 10 59 (Papirafd.)
Fax 74 87 57 16 .

Håndværker- og Industriforeninger

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksomheder i Danmark

Kontor: Amaliegade 31, 1256 København K,
tlf. 33 93 20 00

Formand: Svend Erik Laursen, Århus

Jyllands-afdeling:
Lille Sct. Hansgade 20, 8800 Viborg,
tlf. 86 62 77 11

Sønderjyllands Erhvervsråd

»Bjergparken«, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84, telefax 74 62 67 60

Formand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen
Ringgade 6, 6300 Gråsten

Næstformand: Borgmester Lauge Nielsen
Jepsen
Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro

Amtsborgmester Kresten Philipsen
Sønderjyllands Amt,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

Direktør Iver Askholm Madsen
B & W Encrgi A/S, Papegøjevej 7, 6270 Tønder

Direktør Erik Højberg Nielsen
Nykredit, Åstrupvej 13, 6100 Haderslev

Adm. direktør Carsten Andersen
Sydbank Sønderjyllands A/S, Kirkeplads 2,
6200 Aabenraa

LO Amtsformand Jens Ole Juhler
SID C, Gasværksvej 4, 6200 Aabenraa

Sekretær: Cand. oecon Tyge Korsgaard,
Aabenraa

Eksport-rådgivning: Eksportkonsulent
Flemming Nødskov, Broager

EF-rådgivning: Civiløkonom Leif Schøler,
Aabenraa

Sønderborg Erhvervsråd

Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg
74 42 92 22, telefax 74 42 92 33

Padborg-Kruså Erhvervsråd

Sekretariat:
Hærvejen 11B, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, telefax 74 67 27 30

Formand: Direktør Hans Frederiksen

Erhvervschef: Jens L. Hansen

Haderslev Erhvervsråd

Erhvervschef Finn Bagger
Sønderbro 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Rødding Erhvervsråd

Formand: Arne Vigen Hansen
Industriparken 19, Skodborg,
6630 Rødding, tlf. 74 84 88 64

Sekretær: Erhvervschef Jørgen Andersen
Kommunekontoret, Østergade 28,
6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 19 34,
telefax 74 83 05 32

Erhvervschef Andr. Andresen

Fuldmægtig Ole Toft

Tønder kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Peter Jakobsen
Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Industriparken 1, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 51,
telefax 74 64 30 69

Vojens Erhvervsråd

Erhvervschef F. Graven-Nielsen
Rådhuset, 6500 Vojens, tlf. 74 20 30 07,
biltlf. 30 74 11 06, telefax 74 54 39 19

Christiansfeld Erhvervsråd

Poul E. Jørgensen, Udviklingschef
Kongensgade 5, postboks 15,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 30,
telefax 74 26 74 22

Gråsten Håndværkerforening

Formand: VVS-install. Bent Pedersen
Sundsnæs 21, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 18 65

Højer Handels- og Håndværkerforening

Formand: Kristian Silberg, Sejerslevvej 5, Sdr.
Sejerslev, 6280 Højer, tlf. 74 78 25 75

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Freddy Møller
Storegade 5, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 55 62

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Dir. Preben Hakonsen
Ellegårdsvej 18, 6400 Sønderborg

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bygmester Jens Boutrup
Viben 29, 6270 Tønder, tlf. 74 72 29 16

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Sparekassen Ravsted
Ravsted Hovedgade 64, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 73 20
Telefontid - alle ugens dage, kontortid fredage
fra kl. 10-12

Sekretær: Sparekassedirektør Werner Jensen

Bestyrelse:
Sparekassedirektør Carl Christian Hagedorn
(formand), 6310 Broager

Fhv. dir. cand. jur. Ib Frederiksen
8600 Silkeborg

Kontorchef Karin Tværgård
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og
Finansforvaltning, København

Sparekassedirektør Mogens Jørgensen
6100 Haderslev

Skoleinspektør Christian P. Johannsen
6520 Toftlund

Sønderjyllands Investeringsfond

»Bjergparken«, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84

Formand: Fhv. direktør K. Sandahl Sørensen
Råbjergvej 20, 6791 Kongsmark, Rømø

Fhv. direktør Ib Frederiksen
Bakkevænget 42, 8600 Silkeborg

Forretningsfører Andreas Warncke
Langelandsvej 2, Starup, 6100 Haderslev

Kontorchef Kirsten Kleist
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og
Finansforvaltning
Landgreven 4, 1301 København K

Direktør Oskar Tygesen
Sydbank Sønderjylland, Perlegade 18,
6400 Sønderborg

Fhv. direktør Poul Hansen
Søndervej 3, Døstrup, 6780 Skærbæk

Statsaut. revisorer Arnt Sørensen
Ringgade 6, 6300 Graasten

Sekretær: Sekretariatschef
cand. oecon. Tyge Korsgaard, Aabenraa

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00

Direktion: Direktør cand. agro. J. Fløystруп
Jensen, adm.

Formand for repræsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen
Unibank, København

Realkredit Danmark

Region Syd:
Albani Torv 2-3, 5100 Odense C, tlf. 66 12 53 00

Direktion: H.P.Hansen

Distriktschef for Sønderjyllands Amt:
Tommy Jensen, tlf. 74 62 53 00

Kontorer:
Storegade 26, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 53 00
Storegade 21, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 53 00

Sønderjysk medlem af bestyrelsen:
Gårdejer Arne Kindberg
»Nybølgård«, Nybøl Bygade, 6230 Rødekro

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 40 54

Formand: Gdr. Bahne Nicolaisen
Bøgelhusvej 4, St. Jyndeved, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 83 81

Næstformand: Gdr. Arne Kindberg
»Nybølgård«, Nybøl Bygade 3, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 17

Sekretær: Gdr. Thomas Rodenberg
Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 83

Forretningsfører: Ingeborg Knudsen
Åløkke 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50

Jagt- og vildtforvaltning

ADMINISTRATION

Skov- og Naturstyrelsen
Vildtforvaltningskontoret,
Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Tlf. 39 27 20 00 . Fax 39 27 98 99

JAGTTEGN

Skov- og Naturstyrelsen
Jagttegn
Haraldsgade 53', 2100 København Ø.
Tlf. 39 27 66 88, fax 39 27 60 99
(kl. 9.00-12.00)

VILDTBIOLOGISK STATION

er overført til Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Flora- og Faunaøkologi,
Kalø, 8410 Rønne
Tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

RESERVATSEKTIONEN

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl
Tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

VILDTFORVALTNINGSSKOLEN, KALØ

Molsvej 34, 8410 Rønne.
Tlf. 86 37 28 50

DANSK JAGTFORSIKRING A/S

Købmagergade 3', 1150 København K.
Tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

DANMARKS JÆGERFORBUND

Hovedkontor:
Højnæsvej 56, 2610 Rødovre.
Tlf. 36 72 42 00.

Formand: Christian Raunkjær.

Direktør: Bent Rasmussen.

Medlemsblad: Jæger.

Vildtforvaltningsområder og vildtforvaltningskonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under statsskovdistrikterne og varetages primært af vildtforvaltningskonsulenterne.

I sager om vildtplantninger, dyrehavetsyn, fredninger og lokal- og regionplaner skal henvendelse dog ske direkte til det lokale statsskovdistrikt.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt kan ske til konsulenterne og til de lokale statsskovdistrikter på disse adresser og telefonnumre:

HADERSLEV STATSSKOVDISTRIKT

Ulfshus, Christiansfeldtvej 69, 6100 Haderslev.
Tlf. 74 52 21 05.

Konsulent Bent Junker-Hansen,
Mørkholtvej 5, 6092 Varmark.
Tlf. 75 57 14 46

LINDET STATSSKOVDISTRIKT

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram.
Tlf. 74 82 61 05

Konsulent Jeppe Ebdrup,
Mandbjergvej 1, Rurup, 6520 Toftlund.
Tlf. 74 83 25 70.

AABENRAA STATSSKOVDISTRIKT

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 62 31 82

Konsulent Søren Essendrop,
Dybvighoved, Møllevej 10, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 61 73 63

GRÅSTEN STATSSKOVDISTRIKT

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten.
Tlf. 74 65 14 64.

Konsulent Leo Vindahl Olsen,
Nygård, Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg.
Tlf. 74 45 82 11

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning:

Kapitel 4

Jagttrettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører haglnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljøministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt.

Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgæver på ikkelevbærende vildt på og fra landarealer og i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporтерende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljøministeren kan fastsætte regler om jagt på fiskeriterritoriet, herunder forbyde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljøministeren kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, herunder regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra regler i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet. Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selv om denne ikke har jagttret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 39 af 21.
januar 1994

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20,
stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lov nr. 269 af 6.
maj 1993 om jagt og vildforvaltning fastsættes:

Kapitel 1

Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildarter,
der er nævnt nedenfor.

1) Hovdyr:

Kronhjort	01.09-31.01
Kronhind og kalv	01.10-31.01
Dåhjort	01.09-31.01
Då og kalv	01.10-31.01
Sikahjort	01.09-31.01
Sikahind og kalv	01.10-31.01
Råbuk	16.05-15.07 og 01.10-31.12
Rå og lam	01.10-31.12
Mufflonvædder	01.09-31.01
Mufflonfår og lam	01.10-31.01
Vildsvin, orne	01.09-31.01
Vildsvin, so og grise	01.10-31.01

2) Rovdyr:

Ræv	01.09-31.01
Husmår	01.09-31.01

3) Gnavere:

Hare	01.10-31.12
Vildkanin	01.09-31.01

4) Andefugle:

Grågåås	01.09-31.12
Blisgåås	01.09-31.12
Sædgåås	01.09-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12
Canadagåås	01.09-31.12
Gråand	01.09-31.12
Atlingand	01.09-31.12
Krikand	01.09-31.12

Spidsand	01.09-31.12
Pibeand	01.09-31.12
Skeand	01.09-31.12
Knarand	01.09-31.12
<i>Ovenstående andefugle på fiskeriterritoriet desuden .....</i>	<i>01.01-15.01</i>

Taffeland	01.10-31.01
Troldand	01.10-31.01
Bjergand	01.10-31.01
Hvinand	01.10-31.01
Havlit	01.10-31.01
Ederfugl	01.10-31.01
<i>Ederfugl på fiskeriterritoriet uden for EF-fuglebeskyttelsesområderne desuden .....</i>	<i>01.02-29.02</i>

Sortand	01.10-31.01
Fløjlsand	01.10-31.01
Stor skallesluger	01.10-31.01
Toppet skallesluger	01.10-31.01

5) Hønsfugle:

Agerhøne	16.09-30.11
Fasanhane	01.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.12

6) Vandhøns:

Blishøne	01.09-31.01
----------------	-------------

7) Vadefugle:

Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12

8) Mågefugle:

Sildemåge	01.09-31.01
Sølvmåge	01.09-31.01
Svartbag	01.09-31.01

9) Duer:

Ringdue	01.09-31.01
Tyrkerdue	01.10-31.12

Kapitel 2**Lokale jagttider**

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for de vildarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

- 1) **Den del af fiskeriterritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':**
 Stor skallesluger ..... ingen jagttid
 Toppet skallesluger ..... ingen jagttid
- 2) **Vestsjællands Amt:**
Øen Sejerø:
 Hare 01.11-31.12
 Agerhøne 16.10-31.10
 Fasanhane 01.11-15.01
 Fasanhøne 16.11-30.11
- 3) **Storstrøms Amt:**
 Stor skallesluger ..... ingen jagttid
 Toppet skallesluger ..... ingen jagttid
- Øen Fejø:**
 Hare 16.10-31.12
 Fasanhane 16.10-30.11
 Fasanhøne 16.10-31.10
- Øen Femø:**
 Hare 01.11-31.12
 Fasanhane 16.10-31.12
 Fasanhøne 01.11-02.11
 Agerhøne ..... ingen jagttid
- Øen Nyord:**
 Hare 16.10-31.12
 Agerhøne 16.10-31.10
 Fasanhane 16.10-15.01
 Fasanhøne 16.10-31.10
- 4) **Bornholms Amt:**
 Ræv ..... ingen jagttid
- 5) **Fyns Amt:**
 Stor skallesluger ..... ingen jagttid
 Toppet skallesluger ..... ingen jagttid
Sydlangeland og Rudkøbing kommuner:
 Då ..... ingen jagttid
- Tranekær kommune:**
 Då 01.01-31.01
- Øen Lyø:**
 Råbuk, rå og lam 01.10-15.10

Øen Strynø:

- Hare ..... 1. og 2. lørdag i oktober
 samt 1. og 2. lørdag i november
 Fasanhane ..... 1. og 2. lørdag i oktober,
 1. og 2. lørdag i november
 samt alle lørdage i december
 Fasanhøne ..... 1. og 2. lørdag i november

Øen Ærø:

- Råbuk 16.06-30.06
 og 01.10-07.10
 Rå og lam 01.10-07.10
 Hare 01.10-31.10
 Fasanhøne 16.10-31.10

Bogense kommune samt den del af fiskeriterritoriet, der indgår i EF-fuglebeskyttelsesområdet nr. 76, Nordfyn:

- Blisgås ..... ingen jagttid

6) Sønderjyllands Amt:

- Stor skallesluger ..... ingen jagttid
 Toppet skallesluger ..... ingen jagttid

Øen Als:

- Råbuk 16.05-15.07
 og 01.11-31.12
 Rå og lam 01.11-31.12
 Hare 01.11-31.12
 Fasanhane 01.11-31.12
 Fasanhøne 16.11-30.11

Halvøen Kegnæs:

- Råbuk, rå og lam ..... ingen jagttid

Øen Rømø:

- Kronhjort, kronhind og
 kalv ..... ingen jagttid
 Rå og lam 01.12-15.12

7) Ribe Amt:**Øen Mandø:**

- Råbuk ..... ingen jagttid
 Rå og lam ..... ingen jagttid
 Agerhøne ..... ingen jagttid

8) Vejle Amt:**Øen Endelave:**

- Råbuk 08.10-15.10
 Rå og lam ..... ingen jagttid
 Hare 01.10-08.10
 og 16.12-31.12

9) Viborg Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden:

Kronhjort, kronhind og

kalv 01.11-31.12

Sædgås ..... ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og vest for hovedvejen**mellem Ålborg og Løkken:**

Kronhjort, kronhind og

kalv 01.11-31.12

Sædgås ..... ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og øst for hovedvejen mellem**Ålborg og Løkken:**

Kronhjort, kronhind og

kalv ..... ingen jagttid

Sædgås ..... ingen jagttid

Øen Læsø:

Agerhøne ..... ingen jagttid

Kapitel 3*Andre bestemmelser*

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder må dog jages i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang.

□ *Stk. 2.* Gæs må kun jages i tiden fra 1½ time før solopgang til kl. 10.00.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. juli. Rovfugles og uglers redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

□ *Stk. 2.* Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april - 31. august

□ *Stk. 3.* Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage svømme- og vadefugle.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljøministeriet nærmere fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen eller ved Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

I forbindelse med den nye jagtlovs ikrafttræden 1/4-94 er tillige indført en obligatorisk riffelprøve, som afvikles af Danmarks Jægerforbund. De prøvesagkyndige udpeges af jægerforbundet efter retningslinier, der fastsættes af Skov- og Naturstyrelsen.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljøministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen, også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås samme steder, som det er tilfældet med indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned. Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode (1. september - 31. oktober) skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

Flagregler

Flaget hejses kl. 8.00 og nedhales ved solnedgang - på dage hvor solen står op efter kl. 8.00 dog først ved solopgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der et øjeblik, hvorefter det sænkes til halv.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vejer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemmeste plads i midten - ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra) - de fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Flagdage:

1. januar	Nytårsdag
29. januar	Holmens Hæderstegn
2. febr.	Kampen ved Mysunde 1864
10. febr.	Afstemningen i Nordslesvig
11. febr.	Stormen på København 1659
2. april	Slaget på Reden 1801
9. april	Palmesøndag
9. april	Danmarks Besættelse (Halv stang til kl. 12)
13. april	Skærtorsdag
14. april	Langfredag
16. april	Påskedag
16. april	Dronning Margrethe
17. april	2. Påskedag
18. april	Slaget ved Dybbøl 1864
27. april	Prinsesse Caroline Mathilde
29. april	Prinsesse Benedikte
5. maj	Danmarks befrielse 1945
9. maj	Kampen ved Helgoland 1864
12. maj	Bededag
25. maj	Kr. Himmelfartsdag
26. maj	Kronprins Frederik
4. juni	Pinsedag
5. juni	2. Pinsedag
5. juni	Grundlovsdag
7. juni	Prins Joakim
11. juni	Prins Henrik
15. juni	Valdemarsdag/Genforeningsdag
1. juli	Slaget i Køge Bugt 1677
6. juli	Slaget ved Fredericia 1849
25. juli	Slaget ved Isted 1850
4. okt.	Stormen på Frederiksstad 1850
25. dec.	1. juledag
26. dec.	2. juledag

---

26. febr.	Fastelavn
21. marts	Forårsjævndøgn
26. marts	Sommertid beg.
21. juni	Længste dag
24. juni	Sct. Hansdag
22. sept.	Efterårsjævndøgn
25. sept.	Sommertid slut
24. okt.	FN-dag
21. dec.	Korteste dag

Danmarks mest forslugne dør

Et nyt GRAM er
en forslugen sag - på
nær strøm, altså, for
GRAM er ren lavenergi.

Til gengæld tager
løren for sig af retterne.

GRAM-døren er
remstillet af danskere
til danske køkkenvaner
og er utrolig rummelig.
Bl.a. takket være
serveringsbokse,
lytbare trådkurve og
store gennemgående
laskekurve, der kan
indstilles, så de passer
til alle slags flasker og
kartoner.

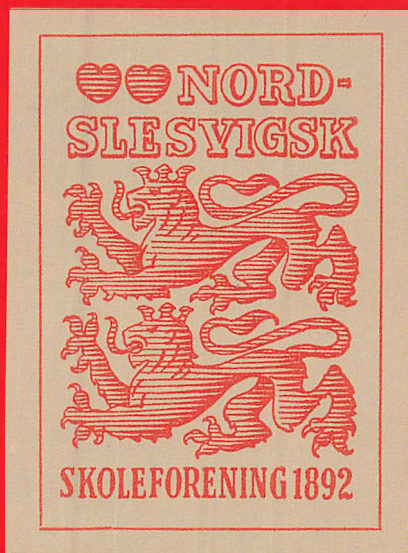
**Vælg mellem
GRAM køleskabe fra
124 til 379 liter.**

GRAM

- til dig der tænker
lidt længere

Sønderjysk Almanak, 1995 ©
2. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening